

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำสื่อมวลชนไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยได้จัดลำดับ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของสื่อมวลชน
2. ลักษณะของสื่อมวลชน
3. ประเภทของสื่อมวลชน
4. หน้าที่ของสื่อมวลชน
5. ประโยชน์ของสื่อมวลชน
6. อิทธิพลของสื่อมวลชน
7. นักเรียนกับการใช้สื่อมวลชน
8. ครูกับการใช้สื่อมวลชน
9. การนำสื่อมวลชนมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

การสอนการฟัง

การสอนการพูด

การสอนการอ่าน

การสอนการเขียน

การสอนหลักภาษา

การสอนวรรณคดีไทย

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของสื่อมวลชน

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973 : 35) ได้ให้ความหมายของสื่อมวลชนในพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ไว้ว่า สื่อมวลชนคือ เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารข่าวสารไปสู่คนจำนวนมากในคราวเดียวกัน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ ฯลฯ

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้ความหมายของสื่อมวลชนไว้ว่า "เป็นคำนาม หมายถึง การติดต่อสื่อสารทางชนโดยอาศัยเครื่องมือหรือสื่อกลางต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์"

จากศัพท์ทานุกรม ของแผนกอิสระวารสารศาสตร์ และสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2520 : 60) ได้ให้ความหมายของสื่อมวลชนว่า "เป็นอุปกรณ์สำหรับใช้ในการสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น"

อรุณีประภา หอมเศรษฐี (2530 : 78) ก็ได้ให้ความหมายของสื่อมวลชนไว้ว่า "สื่อมวลชน หมายถึง ตัวแทนหรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะสื่อความคิด ทัศนคติ ข่าวสาร ไปสู่ประชาชนหรือมวลชนจำนวนมาก"

วัฒนา พุทธย่างกูรานนท์ (2523 : 1) กล่าวถึงความหมายของสื่อมวลชนไว้เช่นกันว่า "สื่อมวลชนเกี่ยวข้องกับการติดต่อ (Communication) หรือการส่งข่าวสาร ความคิดเห็น ประสมการณ์ และที่ทำงานกันและกันได้ สื่อมวลชนที่กล่าวถึงในที่นี้หมายถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ"

ชำนานู รอดเหตุภัย (2522 : 106) กล่าวถึงความหมายของสื่อมวลชน (Mass Media) ไว้ว่า "หมายถึง เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เป็นตัวการในการสื่อสาร (Communication) เพื่อนำสาร (Message) จากแหล่งกำเนิดไปสู่มวลชน (Mass)"

บัญญัติ หิรัญรัมย์ (2523 : 44) ได้กล่าวว่า "Mass Media" หมายถึง "สื่อมวลชนคือเครื่องมือที่ใช้เพื่อเผยแพร่ข่าวสารหรือความคิดเห็นให้แก่ประชาชนอย่างมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้ผลสะท้อนกลับมาในการรับทราบและสร้างประชาคม"

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2528 : รายงานสัมมนาเยาวชน) ให้ความหมายของสื่อมวลชนสรุปได้ว่า สื่อมวลชน หมายถึง บัณฑิตที่ใช้เพื่อการส่งข่าวสารไปยังผู้อ่าน ดู ฟัง จำนวนมาก ๆ ในเวลาเดียวกัน นั่นคือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การส่งสารเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและกว้างไกล มีประโยชน์ใหญ่หลวงต่อการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดอันเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

คำว่า สื่อมวลชน กับ สื่อสารมวลชน อนันต์ธนา อังกินันท์ และ เกื้อกูล คุปรัตน์ (2524 : 7) กล่าวว่า สื่อมวลชน (Mass Media) และสื่อสารมวลชน (Mass Communication) นั้น คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถานได้อนุมัติให้ใช้คำทั้งสองนี้แทนกันได้ โดยมีข้อแตกต่างกันตรงที่สื่อมวลชนนั้น หมายถึงสื่อที่จะใช้ในการติดต่อกับมวลชน อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ ส่วนสื่อสารมวลชนนั้นหมายถึง วิธีการนำเอาสื่อมาใช้กับมวลชน อันหมายถึง ประชาชนโดยทั่วไปนั่นเอง

คำว่า สื่อมวลชน (Mass Media) กับ สื่อสารมวลชน (Mass Communication) นั้นมีความหมายแตกต่างกัน ประมะ สตะเวทิน (2526 : 126-127) กล่าวว่า คำว่า การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) มีความหมายถึงกระบวนการ (Process) คือเป็นกระบวนการสื่อสารกับมวลชน ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการเช่นเดียวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร ดังนั้นในการใช้คำว่า การสื่อสารมวลชน จึงหมายถึง เป็นการพูดถึงกระบวนการสื่อสารทั้งกระบวนการ เป็นการพูดครอบคลุมถึงทั้ง ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร สื่อที่ใช้ในการสื่อสารมวลชน เรียกว่า สื่อมวลชน (Mass Media)

ดังนั้น คำว่า สื่อมวลชน (Mass Media) จึงมีความหมายเฉพาะถึงองค์ประกอบ แต่เพียงองค์ประกอบเดียว คือ ตัวสื่อ แต่มิได้หมายถึงกระบวนการ (Process) ของการสื่อสาร ซึ่งโดยปกติแล้วสื่อที่ใช้ในการสื่อสารมวลชน หรือที่เรียกกันว่า สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ฯลฯ ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือข่าวสาร (Message) ไปยังมวลชน (Mass)

วีรัช ลภีรัตนกุล (2526 : 177) ได้กล่าวถึงการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) สรุปได้ว่า เป็นการติดต่อสื่อสารไปยังผู้รับสารจำนวนมาก ๆ เป็นมวลชน (Mass) ซึ่งอาจเป็นแสน เป็นล้านก็ได้ มวลชนเหล่านี้อาจจะกระจัดกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ วัย อาชีพ ฐานะ ฯลฯ ซึ่งได้แก่ ผู้ชม ผู้อ่าน ผู้ฟัง สื่อมวลชนต่าง ๆ นั้นเอง มวลชนเหล่านี้ประกอบด้วยบุคคลมากมายไม่รู้จักกัน อยู่ห่างไกลกัน สื่อมวลชนจึงเป็นการนำสาร (Message) จะเป็น คำพูด ภาพ หรือเสียง ไปสู่บุคคลต่าง ๆ มากมาย ทั้งประเทศและต่างประเทศ ในสังคมปัจจุบันชีวิตของคนต้องเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนตลอดเวลาในแต่ละวัน

นอกจากนั้น พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2507 : ปาฐกถา เรื่องสื่อสารมวลชนคืออะไร) ทรงกล่าวถึงการสื่อสารมวลชนสรุปได้ว่า การสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องช่วยการสื่อสารเฉพาะหน้ากัน แต่จะเป็นอุปกรณ์ใช้แทนกันทีเดียวไม่ได้ สารที่คนไม่ด้านทาน ย่อมเหมาะที่จะสื่อสารเฉพาะหน้ากัน ดังนั้นการบันทึกลงจึงเหมาะสำหรับสื่อสารมวลชน เพราะทุกคนไม่ชอบด้านทาน การถั่งลงข่าว ข่าวสด ก็น่าสนใจเหมาะต่อการสื่อสารมวลชน สำหรับการศึกษาก็ให้ข้อคิดใหม่ ๆ อาจมีการด้านทาน สื่อมวลชนก็จะต้องใช้ความพยายามสื่อสารให้ลุล่วงไปให้ได้ เช่นเดียวกับการโฆษณาชวนเชื่อ นั้น ย่อมเป็นการชวนให้เชื่อ ความคิดเห็นและวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ จึงพร้อมจะเผชิญกับการด้านทาน และสื่อมวลชนจะต้องลุล่วงอุปสรรคจากการด้านทานนั้น

จากแนวคิดทั้งหมด พอสรุปได้ว่า ความหมายของสื่อมวลชน เหมือนกับคำว่า สื่อสารมวลชน หมายถึง เครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสารไปยังมวลชน หรือหมู่ชนจำนวนมาก ไม่อาจกำหนดหมายหรือเฉพาะเจาะจงได้ โดยใช้เวลาในการติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็ว เพื่อเผยแพร่ กระจาย ข่าวสาร ความรู้ ความคิดต่าง ๆ ไปยังมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารอื่น ๆ เป็นต้น

ลักษณะของสื่อมวลชน

คุณสมบัติของสื่อมวลชนแต่ละชนิดจะเป็นตัวกำหนดลักษณะของสื่อมวลชน ความหลากหลายของสื่อมวลชนทำให้สื่อมวลชนมีลักษณะแตกต่างกันไป นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

เดนิส แมคควอล (Denis Mequail, 1969 : 1-10) กล่าวถึงลักษณะของสื่อมวลชนไว้ สรุปได้ว่า

1. การสื่อสารมวลชน ดำเนินการโดยมีการจัดรูปเป็นองค์การที่มีการแบ่งแยกงานกันอย่างสลับซับซ้อน
2. จุดมุ่งหมายของสื่อมวลชน คือ การส่งสารไปสู่ผู้รับจำนวนมาก จึงต้องมีเทคนิคเฉพาะแต่ละสื่อในการแพร่กระจายข่าวสารไปสู่มวลชน
3. ลักษณะเนื้อหาของสื่อมวลชน มุ่งต่อสาธารณชนทั่วไป ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนสามารถเข้าถึงผู้รับได้กว้าง
4. ผู้รับสารของสื่อมวลชน เป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางลักษณะต่าง ๆ มากมาย เช่น วัย การศึกษา อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น
5. การสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชน สามารถเข้าถึงผู้รับได้จำนวนมากและรวดเร็ว
6. พฤติกรรมของสื่อมวลชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบกันเองระหว่างผู้รับกับผู้ส่ง แต่ผู้รับรู้จักผู้ส่งเพียงในฐานะเป็นบุคคลสาธารณชนเท่านั้น
7. ผู้รับสารของสื่อมวลชนต่าง ๆ มีลักษณะเป็นกลุ่มที่ชัดเจน เช่น กลุ่มผู้ฟังวิทยุ กลุ่มผู้ชมโทรทัศน์ หรือกลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกันไปอีกในทางคุณลักษณะของแต่ละกลุ่ม

อนันต์ธนา อังกินันท์ และ เกื้อกุล คูประดิษฐ์ (2521 : 54) ก็ได้กล่าวถึงลักษณะการใช้สื่อมวลชนแต่ละชนิดมีประสิทธิภาพแตกต่างกันไปสรุปได้ว่า

1. เวลาและเนื้อที่ (Time and Space) เวลา คือ การสื่อสารที่สัมพันธ์กับการใช้เวลามากได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ขึ้นอยู่กับเวลาที่กำหนดตายตัวว่าจะใช้เวลาใด ส่วนเนื้อที่ คือ การสื่อสารสัมพันธ์กับการใช้เนื้อที่ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่างๆ เนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละหน้าจะมีความแตกต่างและกำหนดแน่นอนลงไปว่าจะมีอะไรอยู่ตรงไหน จำนวนเท่าใด ซึ่งจะต้องระบุไว้ชัดเจนว่า เป็นข่าว คอลัมน์อะไร ตรงไหน

2. ความเร็ว (Speed) วิทยุและโทรทัศน์จะเผยแพร่ได้รวดเร็วกว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสาร

3. การมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับสาร สื่อมวลชนทั้งวิทยุและโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสารต่างก็ทำรายการเพื่อผู้รับสารได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมของสื่อมวลชนด้วย

4. ความมั่นคงถาวร (Permanence) วิทยุ โทรทัศน์ ไม่มีความมั่นคงถาวรเท่าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร แม้ว่าจะมีการบันทึกเทปเอาไว้ได้ก็ตาม ต้องยุ่งยากสิ้นเปลือง

วัฒนา พุทธางกูรานนท์ (2523 : 4-5) ได้กล่าวถึงลักษณะของสื่อมวลชนไว้สรุปได้ว่า

1. สื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะต้องมิสถาบันและกลุ่มสาธารณชนเพื่อจะสื่อสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย การจัดทำรายการของสื่อมวลชนต้องการผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ทางการศึกษาสัมพันธ์สื่อสารมวลชน และการบริหารองค์การ และทั้งเป็นตัวกลางสื่อสารติดต่อระหว่างกลุ่มชนในสถาบันและภายนอกสถาบัน ให้เกิดการประสานงานที่ติดต่อกัน

2. สื่อมวลชนจะถ่ายทอดข่าวสารไปยังกลุ่มสาธารณชนได้โดยตรงและรวดเร็ว เพราะเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเครื่องมือที่ทันสมัย

3. สื่อมวลชนเป็นของส่วนรวม จะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ได้ สิ่งจำกัดขอบเขตของสื่อมวลชน คือ ภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ เครื่องมือสื่อมวลชน ระเบียบข้อบังคับที่ควบคุมสื่อมวลชน และการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ ซึ่งแตกต่างกันไปในเรื่องภาษา วัฒนธรรม การศึกษา ศาสนา ฯลฯ ของแต่ละสังคม

5. การสื่อสารมวลชนนั้นเป็นการสื่อสารที่ดำเนินงานโดยองค์การหรือสถาบันทางสังคมที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมหรือมีจริยธรรม ขณะเดียวกันสภาพสังคมก็มีอิทธิพลต่อการเสนอรายการและเนื้อหาสาระต่าง ๆ ของสื่อมวลชนเช่นกัน

ชวรัตน์ เชิดชัย (2527 : 127-128) ก็ได้กล่าวถึงลักษณะของการใช้สื่อมวลชนไว้สรุปได้ว่า สื่อแต่ละชนิดจะเป็นตัวกำหนดรูปร่าง หรือรูปแบบของข่าวสาร ซึ่งมีผลกระทบต่อทั้งผู้ส่งข่าวสารและผู้รับข่าวสารเสมอ สื่อแต่ละอย่างย่อมมีคุณลักษณะ เฉพาะตัว เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้ไม่มากนัก ซึ่งสามารถพิจารณาคุณลักษณะของสื่อมวลชนจากหลักทั่วไปดังนี้

1. ความเร็ว เป็นคุณลักษณะของสื่อในอันที่จะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับได้ทันทีทันใดหรือรวดเร็วเพียงใด สื่อไฟฟ้าย่อมจะนำข่าวสารได้รวดเร็วกว่าสื่อสิ่งพิมพ์
2. โอกาสที่จะใช้ ปกติผู้อ่านหนังสือพิมพ์สามารถจะเลือกอ่านเวลาใดก็ได้ แต่สื่อไฟฟ้า ผู้ฟังหรือผู้ชมจะต้องเปิดเครื่องรับตามเวลาและรายการที่กำหนดไว้
3. ทิศทางความสนใจ ผู้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์สามารถกำหนดทิศทางความสนใจในข่าวอย่างไรก็ได้ แต่สื่อไฟฟ้าผู้ใช้สามารถเลือกได้น้อยกว่า
4. การเปิดรับซ้ำ (Re-Expose) ในสภาพปกติผู้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์จะกลับมาอ่านส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหาได้เสมอ โดยไม่จำกัดเวลา แต่ผู้ใช้สื่อไฟฟ้าทำไม่ได้ (เว้นแต่จะมีอุปกรณ์บางอย่างเข้ามาช่วยบันทึกไว้ ซึ่งจะต้องสิ้นเปลืองไปอีก)
5. การตรวจสอบเนื้อหา ผู้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์สามารถตรวจสอบหรือลองดูเนื้อหาก่อนที่จะซื้อได้ แต่สื่อไฟฟ้าผู้ใช้ไม่มีโอกาสจะทำเช่นนั้นได้ทุกกรณี
6. รหัสของข่าวสาร เนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์เป็นตัวหนังสือ ภาพ และสี ส่วนสื่อไฟฟ้านอกจากจะเป็นตัวหนังสือ ภาพ สีแล้วยังมีเสียงและการเคลื่อนไหวอีกด้วย
7. ประสาทสัมผัส สื่อสิ่งพิมพ์ใช้ประสาทสัมผัสอย่างเดียว คือ ตา แต่สื่อไฟฟ้าอาจใช้ตาหู หรือหูฟัง ได้ในเวลาเดียวกัน
8. การสนับสนุนสื่อ สื่อสิ่งพิมพ์มีรายได้จากการจำหน่ายเป็นเล่ม เป็นฉบับ แต่สื่อไฟฟ้าได้รายได้จากการขายโฆษณาและบริการต่าง ๆ

สื่อมวลชนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เป็นเสมือนกระจกสะท้อนของสังคม จึงมีลักษณะแตกต่างกันไปตามรูปแบบของสังคม (Super System) ด้วย เพราะสื่อมวลชนเป็นผู้รวบรวมและเป็นศูนย์แสดงความคิดเห็นของประชาชน หากการปกครองและลักษณะของสังคมเป็นเช่นไร การแสดงความคิดเห็นก็จะเป็นเช่นนั้น ลักษณะของสื่อมวลชนในสังคมตามทฤษฎีสื่อมวลชน จึงแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะตามทฤษฎี ดัง บำรุง สุขพรรณ (2530 : 8-12) กล่าวไว้สรุปได้ว่า

1. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายอำนาจนิยม (The Authoritarian Theory of the Press) คือ รัฐมีอำนาจในการควบคุมสื่อมวลชน สื่อมวลชนต้องสนับสนุนรัฐบาล เป็นเครื่องมือของรัฐที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของรัฐประสบความสำเร็จ รัฐควบคุมดำเนินการต่อสื่อมวลชนโดยตรง ซึ่งประกอบด้วยประเทศที่มีการควบคุมสื่อมวลชนโดยสิ้นเชิง ประเทศที่ยอมให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง แต่มีการควบคุม และประเทศซึ่งมีกฎหมายการพิมพ์เป็นพิเศษ หรือมีบทบัญญัติทางกฎหมายเปิดช่องให้จับกุมดำเนินคดีแก่หนังสือพิมพ์ได้
2. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายอิสรภาพนิยม (The Liberitarian Theory of the Press) หน้าที่สื่อมวลชนคือ การแจ้งความและให้ความบันเทิง เพิ่มหน้าที่ในการจัดชายหรือหาโฆษณาแจ้งความ กลุ่มนี้เห็นว่าการที่เสียงหนังสือพิมพ์แตกแยกมากมาย คิดบ้างถูกบ้างปล่อยให้สาธารณะชนทั่วไปรับข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ นั้นแล้วตัดสินใจด้วยตัวเอง ทฤษฎีนี้จึงไม่มีการควบคุมสื่อมวลชนเลย แต่จะปล่อยให้สื่อมวลชนดำเนินการเองโดยอิสระ ซึ่งเป็นทฤษฎีของอารยธรรมตะวันตกมานานกว่า 200 ปี
3. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาให้สื่อมวลชนตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น โดยมีจรรยาบรรณต่าง ๆ คิดถึงประชาชนมากขึ้น เน้นความเจริญทางด้านสติปัญญา มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
4. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายคอมมิวนิสต์โซเวียต เป็นทฤษฎีที่สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของรัฐ อยู่ในอำนาจของรัฐเป็นเครื่องมือของรัฐ อิทธิพลของพรรคโซเวียตเป็นเครื่องมือเพื่อความเป็นเอกภาพของรัฐและพรรค เครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อและการชักจูง

จากคำกล่าวทั้งหมดถึงลักษณะของสื่อมวลชนอาจสรุป เป็นลักษณะทั่วไปของสื่อมวลชน ว่ามีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นองค์การหรือสถาบันที่มีการจัดแยกการทำงานกันทำอย่างชัดเจน ในการให้บริการข่าวสารแก่กลุ่มชนจำนวนมาก ที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน และชนเหล่านั้นก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของเพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ
2. สื่อมวลชนจะใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ ไปยังมวลชน
3. สื่อมวลชนจะดำเนินการ เป็นกระบวนการสื่อสารทางเดียวไปสู่ผู้รับสาร
4. วิธีการที่สื่อมวลชนใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารนั้นแตกต่างกันไปตามลักษณะของสื่อ เป็นตัวหนังสือ คือ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เป็นเสียง คือ วิทยุและเป็นทั้งภาพและเสียง การเคลื่อนไหว คือ โทรทัศน์ ภาพยนตร์
5. ลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์เป็นตัวหนังสือ จึงมีความมั่นคงตรวจสอบได้ ขอดูเนื้อหา ก่อนซื้อได้ สื่อไฟฟ้าที่เป็นเสียงภาพ การเคลื่อนไหว ไม่สามารถขอดูเนื้อหา ก่อนได้ทั้งหมด
6. สื่อไฟฟ้ามีภาพ เสียง การเคลื่อนไหว เป็นที่ชวนสนใจได้มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์
7. ประเทศใดยึดถือทฤษฎีการเมืองแบบใดลักษณะของสื่อมวลชนก็จะต้อง เป็นเช่นนั้น

ในสภาวะปัจจุบัน สื่อมวลชนในประเทศไทยยิ่งเพิ่มมากขึ้น กิจการสื่อมวลชนเป็นที่สนใจของประชาชนเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของสื่อมวลชนในปัจจุบัน พบว่า การดำเนินกิจการต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่จะทำให้น่าประโชยชน์ที่มีอยู่มากมายของสื่อมวลชนมาใช้ได้อย่างเต็มที่ รัชชลักษณะ แสงอุไร (2525 : 120) ได้ให้ข้อสังเกตสภาพของสื่อมวลชนของไทยในปัจจุบัน สรุปได้ว่า การใช้ทรัพยากรสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่เกิดประโยชน์แก่สังคมเท่าที่ควร เพราะประเทศไทยเราไม่มีการวางแผนสื่อมวลชนที่แน่นอน เนื้อหาของสื่อมวลชนที่ผลิตขึ้นมาจึง เป็นเพียงการสนองความต้องการของบุคคลบางกลุ่ม เท่านั้น ไม่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง ในเรื่องการควบคุมสื่อมวลชนนั้นก็ยังไม่ มีลักษณะที่แน่นอนไม่ว่าจะเป็นการควบคุมทางสังคม (Social Control) หรือในด้านกฎหมาย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ แม้รัฐจะเป็นเจ้าของก็ไม่สามารถควบคุมเนื้อหาให้อยู่ใน เป้าหมายของการพัฒนาได้ ความความเป็นจริงแล้วปรากฏว่า ผู้ควบคุมที่แท้จริงคือกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ทางการค้าและ

กลุ่มที่มีผลประโยชน์ทางการเมือง เสียส่วนใหญ่ ระบบที่ไม่แน่นอน สื่อมวลชนส่วนใหญ่จึงค้างท่า
หน้าทีเพื่อตัวเอง เพื่อความอยู่รอดมากกว่าการทำหน้าที่ต่อมวลชนส่วนรวม

วิจิตร ภักดิ์รัตน์ (2523 : 240-144) ได้กล่าวถึงสภาพของสื่อมวลชนในปัจจุบัน
ซึ่งสรุปได้สอดคล้องกับ รจิตลักษณ์ แสงอุไร (2525 : 74) ได้กล่าวว่า

สภาพของสื่อมวลชนในประเทศไทย มีลักษณะพิเศษหลายประการ ทำให้ไม่สะดวก
ในการนำมาใช้ประโยชน์ในทางการศึกษา พิจารณาได้จากด้านต่าง ๆ คือ

1. ทางด้านวัตถุ ปัจจุบันประเทศไทย มีทรัพยากรทางด้านสื่อมวลชน เป็นจำนวน
มาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนา สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์
นิตยสาร วารสาร และภาพยนตร์ โดยเฉพาะวิทยุ มีสถานีทั้งในกรุงเทพมหานครและต่าง-
จังหวัด รวมกันแล้วประมาณกว่า 250 สถานี โทรทัศน์ 5 สถานี ในกรุงเทพมหานคร และอีก
5 สถานี ในต่างจังหวัด และยังมีหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารอีกจำนวนมาก เช่นเดียวกัน
บริษัทสร้างภาพยนตร์อีกกว่า 50 บริษัท ทรัพยากรเหล่านี้ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศ
เท่าที่ควร เพราะยังไม่ได้นำมาใช้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงไม่ใช่ความสมบูรณ์หรือสภาพที่ดีของ
สื่อมวลชน

2. การใช้สื่อมวลชนในประเทศไทยยังไม่ได้วางรูปแบบการใช้สื่อมวลชนที่แน่นอน
การใช้สื่อมวลชนเป็นไปอย่างการใช้สินค้าอื่น ๆ คือ จะใช้อะไรอย่างไรก็ได้ ในด้านหนังสือพิมพ์
เห็นได้ชัดว่า แม้จะเป็นระบบเสรีก็ยังไม่มียุทธวิธีที่ดี ไม่มีสมาคมที่จะเป็นตัวกลางในการจัดรูป
บริหารด้านวิชาชีพที่แน่นอน การใช้สื่ออื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน เป็นไปโดยไม่คำนึงถึงเป้าหมาย
ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม นอกจากนี้ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เองอาจมีความรู้ในด้าน
เทคนิค เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ในด้านการผลิตรายการอันมีบทบาทเกี่ยวกับสังคมแล้ว
ยังไม่เป็นที่รับรู้ และยอมรับกันโดยทั่วไป เมื่อเป็นเช่นนี้การใช้สื่อมวลชนย่อม เป็นไปตาม
ยถากรรม

3. เนื้อหาของสื่อมวลชน การใช้สื่อมวลชนโดยไม่มีเป้าหมายและแบบแผนดังกล่าว ทำให้เนื้อหาที่ปรากฏออกมาไม่ตอบสนองความต้องการของสังคม แต่เป็นเนื้อหาที่ผลิตขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการในด้านผลประโยชน์ของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม เช่น ชื่อเสียง ให้ผลประโยชน์ เป็นต้น หรือไม่ก็เป็นเนื้อหาที่สนองตอบความสนใจของปวงชน (Human interest) มากกว่าจะเป็นเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ทั้งนี้เพราะผู้ส่งสารยังขาดความตื่นตัวในบทบาทหน้าที่ที่จะเป็นของสื่อมวลชนนั่นเอง

4. สภาพของผู้ส่งสารและผู้รับสาร เนื่องจากผู้ส่งสารยังไม่เป็นนักวิชาชีพ (Professional) ที่แท้จริงและโดยเหตุที่ประเทศไทยเป็นประเทศเสรีนิยม สื่อมวลชนจึงมีทั้งที่เป็นเครื่องมือ (Instrument Media) และสื่อวิชาชีพ (Professional Media) ส่วนผู้รับสารส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทหรือปฏิบัติการต่อการสื่อสารมวลชนเลย แต่จะบริโภคสื่อมวลชนเหมือนอย่างที่บริโภคสินค้าทั่วไป ไม่สำนึกถึงการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมควบคุมสื่อมวลชน ซึ่งถ้าประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมควบคุมถือเป็นการควบคุมสังคมอีกทางหนึ่ง การศึกษามีส่วนช่วยผู้รับสารในการพิจารณาข่าวสารที่ได้รับเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ผู้รับสารส่วนใหญ่ยังมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่จะซื้อเครื่องมือในการรับสาร โอกาสในการรับสารจึงยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

5. การควบคุมสื่อมวลชน ในประเทศไทยยังไม่มีระเบียบที่แน่นอน การควบคุมทางสังคม (Social Control) ยังไม่พร้อมดังกล่าว ส่วนวิทยุและโทรทัศน์ แม้ว่ารัฐเป็นเจ้าของ การควบคุมทำได้เฉพาะด้านวัตถุ ส่วนด้านเนื้อหายังมีการควบคุมน้อย อย่างไรก็ตามปรากฏว่าในปัจจุบัน ผู้เข้ามาควบคุมสื่อมวลชนที่แท้จริง คือ กลุ่มพ่อค้าและนักการเมือง ซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง

สภาพของสื่อมวลชนในปัจจุบันดีขึ้นจากเดิมมาก มีการรวมตัวกันปรับปรุงพัฒนาการสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ให้มีมาตรฐานดีขึ้น รับผิดชอบค่าน้ำที่ และสังคมมากขึ้น ดังข้อสรุปจากการประชุมทางวิชาการที่คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับสภาพของสื่อมวลชน เมื่อเดือนธันวาคม 2526 เนื่องในโอกาสวันสื่อสารโลก (2526 : 43) และจากสภาพของสื่อมวลชนไทยปัจจุบัน รายงานการสัมมนาสื่อมวลชนกับการพัฒนาการศึกษาของนิสิตปริญญาโท สาขาโสตทัศนศึกษา ปี 2529 (2529 : 47-53) สรุปรวมกันได้ว่า

วิทยุกระจายเสียงในเมืองไทยมีวิวัฒนาการเรื่อยมาตามลำดับ เริ่มต้นจากมีสถานีวิทยุเพียงสถานีเดียว จนปัจจุบัน (2529) เพิ่มจำนวนเป็น 253 สถานี ส่งกระจายเสียงทั้งระบบ เอฟ.เอ็ม. สเตอริโอ และ เอฟ.เอ็ม. มัลติเพล็กซ์ รวมจำนวนความถี่ทั้งสิ้น 293 ความถี่ ลักษณะของการส่งข่าวสาร สารและโฆษณาต่าง ๆ โดยหน่วยงานของรัฐและเอกชน ซึ่งอยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย หรือที่เรียกว่า กบว. จากเครื่องรับฟังวิทยุแบบแรกที่ฟังได้คนเดียว มาเป็นเครื่องรับแบบทันสมัยที่ฟังได้ทั้งบ้าน และจากจำนวนเครื่องรับวิทยุเพียงไม่กี่เครื่องมาเป็น 7 ล้านเครื่อง (2525 : สถิติแห่งชาติ) ลักษณะรายการเฉลี่ยเป็นประเภทความรู้ 10-12 ยกเว้นสถานีที่จัดเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาโดยตรง จะมีเนื้อหาประเภทความรู้ 40 นอกนั้นเป็นรายการบันเทิง 50 และการโฆษณาชั่วโมงละไม่เกิน 8 นาที หรือ 13 ของเวลาทั้งหมด ที่เหลือก็เป็นรายการข่าวและประกาศต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามวิวัฒนาการของวิทยุกระจายเสียงของไทยก็มิได้มีความเจริญก้าวหน้าไปด้วยศักยภาพของตัวเอง แต่เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมเป็นแรงผลักดัน ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของสังคมที่ต้องการสำหรับการสื่อสารมากขึ้น รวดเร็วขึ้น กว้างไกลขึ้น ปัจจัยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดยั้งอีก ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่มีผลสำคัญที่สุดของวิวัฒนาการวิทยุกระจายเสียง

โทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่เสนอภาพเคลื่อนไหวและเสียงพร้อม ๆ กันไป เป็นกิจกรรมที่ประชาชนในปัจจุบันสนใจและนิยมกันมาก ถือว่าเป็นการผ่อนคลายและให้ความรู้บ้างพอสมควร ยิ่งสภาพสังคมในปัจจุบันเยาวชนกับผู้ปกครองมีเวลาว่างไม่ค่อยตรงกัน โทรทัศน์จึงเป็นเสมือนเพื่อนสนิทของเยาวชนลักษณะของโทรทัศน์คืออาศัยกระแสไฟฟ้าเปลี่ยนเป็นคลื่นเสียงและภาพจากเครื่องส่งไปสู่เครื่องรับ มีชนิดเป็นสีเหมือนธรรมชาติด้วย ประชาชนส่วนใหญ่ในบัจจุบันพยายามจะมีโทรทัศน์ไว้ในครอบครอง จากการสำรวจครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ 2529 ทั่วประเทศ พบว่าประชาชนมีโทรทัศน์ถึงร้อยละ 40 กว่า เพราะราคาของโทรทัศน์เริ่มถูกลง และประสิทธิภาพก็ดีขึ้น ทั้งจำนวนความบันเทิงและข่าวสารที่เสนอก็ก็น่าให้เลือกเพิ่มมากขึ้น สำหรับต่างจังหวัดที่รับไม่ได้ก็มีการขยายเครือข่ายไปยังสถานีรับส่งในจุดไกล ๆ หรือที่พอจะส่งสัญญาณไปถึงได้จนสามารถรับได้ ทั้งรายการโทรทัศน์ บัจจุบันมีการปรับปรุงให้มีสาระความรู้

ความบันเทิงทุกรูปแบบ ทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ให้ข้อเสนอ ข้อคิดที่ตีมีประโยชน์ ทั้งการโฆษณาก็เป็นโฆษณาเพื่อสาธารณะชนมากขึ้น โดยโทรทัศน์สามารถออกไปถ่ายทำแล้วอัดเทปไว้นำเสนอได้เหมือนภาพยนตร์ จึงชวนให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ความหลากหลายของรูปแบบในการนำเสนอก็มีมากขึ้น โดยเฉพาะปัจจุบันมีการจัดทำรายการเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะที่ช่อง 11 เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2531 ที่จัดรายการที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา โดยมีข่าวสาร และบทเรียนจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง สุโขทัยธรรมมาธิราช และของกระทรวงศึกษาธิการ

ภาพยนตร์ เป็นสื่อมวลชนที่สามารถครอบงำจิตใจของเยาวชนได้ดี บรรจง แก้วคำแสน (2523 : 19) ได้กล่าวถึงภาพยนตร์ไทยในปัจจุบันสรุปได้ว่า เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อเยาวชนในทางทำให้เกิดความสนุกสนานและเพลิดเพลินคลายเครียด ให้คิดเตือนใจ แต่ในทางที่ไม่ดีอาจก่อให้เกิดการเลียนแบบที่ผิด ๆ ได้ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้การถ่ายทำมีความสมจริงมากขึ้น ทำให้ได้รูปแบบของชีวิตจริงที่ดี เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ภาพยนตร์มีอำนาจในการโน้มน้าวใจสูงกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น มีสมาคมผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ที่รวมตัวกันรักษาผลประโยชน์ของภาพยนตร์ภายในประเทศ มีบริษัทผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ในประเทศไม่ต่ำกว่า 50 บริษัท แต่บางบริษัทก็อยู่อย่างล้มลุกคลุกคลาน โดยเฉพาะในปัจจุบันนอกจากหนังต่างประเทศที่ถึงแม้รัฐบาลจะขึ้นภาษีนำเข้า แต่ผู้จัดก็สามารถหลีกเลี่ยงเพิ่มค่าดูจากประชาชนได้ แล้วยังมี วิดีโอ เข้ามาเป็นคู่แข่งที่มีคุณสมบัติเทียบเท่า แต่นั่งดูอยู่กับบ้านได้อย่างสบายอีก ภาพยนตร์จึงต้องพยายามปรับปรุงกิจการของคนให้ดีขึ้น เพื่อความอยู่รอดต่อไป

หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อมวลชนที่ดำเนินการมาช้านาน มีทั้งยามที่มีเสรีภาพสูง และยามไร้อิสรภาพโดยสิ้นเชิง จากรัฐบาลบ้าง จากความไม่ดีของคนในวงการบ้าง วันเวลาผ่านไปหนังสือพิมพ์ได้ปรับปรุงแบบการผลิตให้ทันสมัยรวดเร็ว ตัวอักษรมีทั้งใหญ่เล็ก สอดสีเส้นสวยงาม สมจริง สามารถผลิตได้ถึงวันละสองฉบับ เข้ามาขาย สำหรับหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ การผลิตก็มีคุณภาพมากขึ้น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถได้พยายามรวมตัวขึ้นมาเป็นสภาหนังสือพิมพ์ เพื่อจะจัดทำหนังสือพิมพ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น ในการเสนอข่าว วิเคราะห์ข่าว และวิจารณ์ข่าว

อย่างมีข้อมูลและเหตุผลเพียงพอ. ตลอดจนการใช้ภาษาอย่างถูกต้องสื่อความได้กับผู้อ่าน
 ปัจจุบันหนังสือพิมพ์มากฉบับขึ้น เป็นผลงานของเอกชนทำทั้งหมด ยกเว้นหนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์
 ส่วนใหญ่จะแข่งขันกัน ทำให้กิจการเจริญมากขึ้น ข่าวสารที่เสนอมีทุกรูปแบบและสนองตอบบุคคล
 ทุกเพศทุกวัย โดยพยายามให้มีความหลากหลาย เสนอทั้งพ่อแม่ แม่บ้าน และคุณลูก ๆ ทั้งหลาย
 ด้วย ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงมีความผูกพันอยู่กับสังคมอย่างลึกซึ้ง และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า
 ปัญหาต่าง ๆ ในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์มีส่วนในการช่วยคลี่คลายได้มาก

นิยายสารและวารสารต่าง ๆ ลักษณะเป็นหนังสือเล่มปกอ่อน มีกำหนดเวลาออกที่
 แน่นนอน ลงเรื่องราวสาระต่าง ๆ เป็นประจำอาจลงติดต่อกันไปหรือจบเรื่องในแต่ละเล่มก็ได้
 ปัญหาที่นิยายสาร วารสารเมืองไทยพบคือ เรื่องการจัดจำหน่าย และการผลิต ต้องจำหน่าย
 ตามแผงหนังสือ ผู้บริโภคเป็นสมาชิกที่แน่นนอนมีไม่มาก เนื่องจากความล่าช้าทางไปรษณีย์
 และความไม่แน่นอนของการออกจำหน่าย ทำให้ผู้อ่านไม่เชื่อถือ สำหรับนิยายสารที่อยู่ได้ยาวนาน
 เพราะมีทุนมาก ระเบียบในการดำเนินการดี อาจมีการผูกใจผู้อ่านโดยมีของแถมให้เนื่องใน
 โอกาสสำคัญ ๆ ต่าง ๆ มีนิยายสารที่มุ่งผลทางการเมือง แต่ก็ไม่มีอายุยืนยาวเท่านิยายสารที่
 ออกมาเพื่อธุรกิจ เนื้อหาของนิยายสารเป็นคำกำหนดที่สำคัญที่จะทำให้คนสนใจอ่านมากน้อย
 อย่างไร ถ้าเนื้อหาเป็นที่ถูกใจผู้อ่าน จับคลาดได้ก็จะมีอายุยืนนาน แต่ถ้าไม่ถูกใจก็อาจอยู่ได้
 ไม่ถึงปีด้วยซ้ำ นิยายสารคือ ๆ ไป จะมีลักษณะทำเพื่อกลุ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้มีฝีมือมี
 ความรอบรู้ในเรื่องของนิยายสารก็สามารถจัดทำนิยายสารได้มีอายุยืนนาน และเป็นที่ยอมรับของ
 ผู้อ่านทั่ว ๆ ไป นิยายสารมีเนื้อหาสาระเป็นความบันเทิง ทั้งเรื่องของการวิเคราะห์ วิจัย
 และข่าวสารต่าง ๆ เรื่องสั้น นิยายเรื่องยาว บทกวี คอบปัญหา พยากรณ์ ฯลฯ ปัจจุบันมีการ
 จัดทำนิยายสารเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น โกลีทมอ แม่และเด็ก ลูกรัก หญิงไทย สุขภาพ ฯลฯ
 ซึ่งรวมทั้งนิยายสารของโทรทัศน์ต่าง ๆ ที่ออกมาเพื่อการประชาสัมพันธ์ และเสนอความบันเทิง
 กับผู้อ่านด้วย ประเทศไทยเราในปัจจุบันมีนิยายสาร วารสารที่ให้เลือกมากมาย และกิจการนี้
 ก็เติบโตขึ้นทุกวัน จึงเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่ให้ความบันเทิงอย่างดีอีกแหล่งหนึ่ง

สรุปลักษณะโครงสร้างของสื่อมวลชนในสภาพปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าระบบสื่อมวลชน
 เท่าที่ผ่านมาไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาของประเทศมากนัก สื่อมวลชนทุกประเภท (ยกเว้นวิทยุ)
 ยังไม่กระจายแพร่หลายไปถึงชนบท ส่วนมากอยู่ในเมือง แม้วิทยุเองก็ยังมีไม่มากนักตามชนบท
 ท้องถิ่นที่ทุรกันดาร เนื้อหาสื่อมวลชนเกี่ยวกับการศึกษา และสาระประโยชน์มีจำกัดมาก ส่วนใหญ่
 จะเน้นเรื่องธุรกิจ โฆษณา และบันเทิง เนื่องจากข้อจำกัดด้านเนื้อที่และเวลา รวมทั้งเงิน
 สนับสนุนด้วย แต่ขณะนี้รัฐบาลมองเห็นความสำคัญของสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาแล้ว โดยเริ่ม
 ดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 และเครือข่ายที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะประชาชนไทย
 ก็จะได้รับความรู้ผ่านทางสื่อมวลชน เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณภาพต่อไป ส่วนหนังสือพิมพ์ก็
 เห็นว่ามีเนื้อหาความรู้เพิ่มมากขึ้นในการช่วยพัฒนาการศึกษาของชาติ เชื่อว่าเมื่อทุกฝ่ายร่วมมือ
 ร่วมใจกัน การศึกษาของชาติต้องเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอน

ประเภทของสื่อมวลชน

วิรัช ลภีรัตนกุล (2526 : 178) ได้แบ่งสื่อมวลชนออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2
 ประเภท คือ

1. ประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น
2. ประเภทแสงเสียง (Electronic Media) ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์
 ภาพยนตร์ เป็นต้น

ชวรัตน์ เขิดชัย (2527. : 98-99) ก็ได้แบ่งสื่อมวลชนตามลักษณะความหมายของ
 ข่าวสารไปถึงผู้รับ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ สื่อมวลชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทง่าย ๆ คือ

1. สื่อร้อน (Hot Media) ซึ่งหมายถึงสื่อประเภทที่ใช้เป็นส่วนประกอบหรือส่วน
 ช่วยประสานสัมผัสของผู้รับเพียงอย่างเดียวในคราวเดียวกัน แต่ให้ความหมายของข่าวสาร
 ได้สูง ซึ่งเป็นสภาวะของข่าวสาร ซึ่งมีข้อมูลบรรจุอยู่เต็มที่

2. สื่อเย็น (Cold Media) เป็นสื่อประเภทที่ให้ความหมายในข่าวสารคำ และวิธี
 หนึ่งเป็นการจัดประเภทที่แพร่หลาย คือการแบ่งประเภทตามรูปแบบของวิธีการที่ใช้ผลิตข่าวสาร
 ออกมา สื่อที่ผลิตข่าวสารด้วยวิธีการพิมพ์ เรียกว่า สื่อพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่
 หนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม ส่วนสื่อที่ผลิตข่าวสารด้วยการใช้และการเปลี่ยนแปลงด้วยกระแสไฟฟ้า

เรียกว่า สื่อไฟฟ้า (Electronic Media) ซึ่งอาจแบ่งย่อย ๆ คือสื่อเสียง (Sound Media) และสื่อภาพ (Motion Media) สื่อประเภทที่สำคัญ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น

บำรุง สุขพรรณ (2530 : 6-8) กล่าวถึงประเภทของสื่อมวลชนในปัจจุบัน สรุปได้ว่า แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed Media) เป็นสื่อมวลชนที่พิมพ์ตัวหนังสือ ลงบนแผ่นกระดาษ จากบุคคลหนึ่ง หรือหลายคนไปสู่บุคคลอื่น การพิมพ์จะถ่ายทอดความคิดจากคน แต่ละรุ่นมายังคนรุ่นต่อ ๆ ไป แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 หนังสือพิมพ์ (Newspaper) คือ กระดาษที่พิมพ์ข้อความความคิดเห็นบทความ และเรื่องราวอื่น ๆ ที่ให้ความรู้และความบันเทิง พิมพ์ออกเผยแพร่ชื่อเดียวกันเป็นประจำตาม กำหนดเวลาที่แน่นอน โดยปกติออกเป็นรายวัน เรียกว่า หนังสือพิมพ์รายวัน ออกเป็นสัปดาห์เรียกว่า หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์

1.2 นิตยสาร (Magazine) คือวารสาร (Periodicals) หรือสิ่งพิมพ์ที่ใช้ ชื่อเดียวกันพิมพ์ออกเผยแพร่เป็นประจำ มีกำหนดเวลาออกที่แน่นอน ภายในเล่มประกอบด้วย บทความ สารคดี คำประพันธ์ เรื่องสั้นจบในฉบับ เรื่องราวอื่น ๆ และบางฉบับมีข่าวในรอบสัปดาห์ โดยทั่วไปแล้วนิตยสารมุ่งให้ความรู้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน เป็นส่วนใหญ่

2. สื่อมวลชนประเภทไฟฟ้า (Electronic Media) สื่อมวลชนประเภทนี้นับว่า รวดเร็ว และส่งกระจายไปไกล วิทยุเป็นสื่อหรือเครื่องมือที่สามารถส่งข่าวสารไปถึงประชาชน ได้ดีที่สุดในยุคแรก และรวดเร็วที่สุด ส่วนโทรทัศน์ก็สามารถส่งข่าวสารได้รวดเร็ว แต่มีข้อจำกัดในเรื่อง ของราคาแพงและต้องใช้ไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่ สื่อมวลชนประเภทไฟฟ้านี้แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

2.1 โทรทัศน์ (Television) เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมากที่สุดเพื่อความ บันเทิง และการศึกษา โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ได้เปรียบสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ คือ ได้ยินทั้งเสียง และเห็นภาพพร้อมกันไปด้วย โทรทัศน์มีอิทธิพลในการส่งเสริมความรู้เป็นอย่างมาก

2.2 วิทยุ (Radio) เป็นสื่อมวลชนที่แพร่หลายมากกว่าสื่อประเภทอื่น วิทยุกระจายเสียงเข้าถึงประชาชนได้รวดเร็วที่สุดกว่าสื่อมวลชนทุกประเภท ทั้งยังสามารถบริการ ผู้ฟังได้ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะอยู่ในที่ไหน ๆ และนอกจากนั้นคนที่ไม่รู้หนังสือก็ยังสามารถฟังข่าวสาร

และรายการบันเทิงต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จึงนับได้ว่าวิทยุเป็นสื่อมวลชนที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ฟังเป็นเอกประการ

2.3 ภาพยนตร์ (Movies) เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมาก มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาก เพราะภาพยนตร์นอกจากจะให้ความบันเทิงแล้วยังสามารถชักจูงผู้ชมให้ประพฤติตามได้มากโดยเฉพาะวัยรุ่น การใช้ภาพยนตร์ประกอบการศึกษาเพื่อเสริมความรู้ให้ประสบการณ์ต่าง ๆ จึงจะได้ผลดีมาก

จากแนวคิดดังกล่าวจึงสรุปประเภทของสื่อมวลชนได้ว่า สื่อมวลชนแยกตามลักษณะแล้วได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. สื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed Media) คือสื่อที่ใช้ตัวหนังสือพิมพ์เป็นสื่อ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ ซึ่งนับว่ามีบทบาทต่อการใช้ภาษามากที่สุด เพราะเห็นตัวหนังสือติดทนอยู่นาน ตรวจสอบได้ตลอดเวลา สื่อมวลชนประเภทนี้ดำเนินการโดยเอกชน มีรัฐบาลคอยดูแลให้ดำเนินการให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมและประเพณี มีหน้าที่เสนอข่าวต่อประชาชนและเป็นตลาดแห่งความคิดเห็น ไม่กระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ หรือละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น ทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียง ประชาชนสามารถควบคุมหนังสือพิมพ์ได้โดยทางอ้อม โดยการไม่ซื้ออ่าน หนังสือพิมพ์ด้วยกันเองก็ควบคุมกันได้ด้วย ความถูกต้องในวิชาชีพ และจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์

2. สื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ (Radio+Television+Movies) หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อที่ลงทุนมาก ใช้กระแสไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่ในการสื่อสาร ประเทศที่กำลังพัฒนาจะดำเนินการเอง วิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์มีแรงจูงใจมากกว่าสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ เพราะวิทยุเข้าถึงประชาชนได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนทุกแห่ง แม้คนไม่รู้หนังสือ ส่วนโทรทัศน์ และภาพยนตร์ก็เป็นสื่อที่มีความชัดเจนคือมีทั้งภาพและเสียง ทำให้น่าสนใจ และเข้าใจสาระที่สื่อสารได้มากขึ้น โดยเฉพาะภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อเยาวชนวัยหนุ่มสาวมาก ในการที่จะโน้มน้าวจิตใจให้เกิดความคิดหรือทัศนคติคือสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นสื่อมวลชนที่จำเป็นจะต้องคอยดูแลควบคุมให้คุณภาพประโชชน์ ทั้งทางการบันเทิงและความรู้ความคิดที่แผ่ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องของภาษาไว้ให้ดี

นอกจากนี้แล้วสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ยังแบ่งย่อย ๆ ออกไปอีกหลายชนิดดังจะขอยก เฉพาะชนิดที่มีความสำคัญและอิทธิพลคือ เยาวชนและการเรียนการสอนภาษา มาเสนอ เป็นรายละเอียดของแต่ละประเภทดังนี้

หนังสือพิมพ์ พระราชบัญญัติการพิมพ์ 2484 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หนังสือพิมพ์ "หมายถึงสิ่งพิมพ์ที่มีชื่อจำหน่าย เช่น เดียวกันและออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับ เรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตามมีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม"

รัฐจวน อินทรกำแหง (2515 : 29) กล่าวถึงความหมายของหนังสือพิมพ์ สรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ คือสิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษ ขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับได้ เสนอข่าวทุกชนิดที่เป็นข่าวสดที่น่าสนใจ

พัชรา ศิลรักษา (2521 : 9) กล่าวถึงความหมายของหนังสือพิมพ์สรุปได้ว่า เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าวเหตุการณ์เคลื่อนไหวใหม่ ๆ ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศทุกชนิด มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับได้ ส่วนใหญ่ออกเป็นรายวัน เสนอข่าวสดต่อประชาชน ช่วยให้ผู้อ่านได้ความรู้กว้างขวาง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 ได้ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า "เป็นค่านาม หมายถึงสิ่งพิมพ์ข่าวและความเห็น เป็นต้น เสนอประชาชนตามปกติออกเป็นรายวัน"

จากคำจำกัดความข้างต้น สรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์คือ สิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นกระดาษ ขนาดใหญ่มีจำนวนหลายแผ่นพับได้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข่าวสารและสิ่งที่น่าสนใจทั่ว ๆ ไป โดยจะออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปตามลำดับ ซึ่งอาจจะเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายบักษ์ หรือรายเดือนก็ได้ตามความเหมาะสม

ประเภทของหนังสือพิมพ์

ประเภทของหนังสือพิมพ์ อาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1. หนังสือพิมพ์รายวัน มีกำหนดออกทุกวันติดต่อกันโดยสม่ำเสมอ เสนอข่าวสด และบทความที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับข่าว ทั้งข่าวในประเทศและต่างประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวการศึกษา เศรษฐกิจการเมืองและสังคม ช่วยชี้ให้ผู้อ่านรอบรู้ทันเหตุการณ์ในสังคมและโลกอยู่เสมอ
2. หนังสือพิมพ์รายคาบ หรือที่เรียกกันในปัจจุบันว่า นิตยสารบ้าง วารสารบ้าง

รัฐจวน อินทรกำแหง (2515 : 83) กล่าวถึงความหมายของวารสารไว้สรุปได้ว่า วารสารหรือที่เรียกกันแต่เดิมว่าหนังสือรายคานนั้นอาจแบ่งเป็นรายสัปดาห์ รายบักษ์ หรือรายเดือนก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านที่มีได้สนใจในด้านข่าวเพียงอย่างเดียว ยังต้องการรู้เรื่องความรู้อื่น ๆ ทั่วไป และความบันเทิงอีก

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 ให้ความหมายของ วารสารว่า "เป็นคำนาม หมายถึง หนังสือที่ออก เป็นคราว ๆ "

ส่วนนิตยสาร กำธร สถิรกุล (2515 : 135) ให้ความหมายไว้ว่า "นิตยสาร (Magazine) เป็นหนังสือที่ออกตามวาระ มีจำนวนหน้าหนังสือคงที่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้ ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน"

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 ให้ความหมายของนิตยสารว่า "เป็นคำนาม หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ออก เป็นรายคาน เช่น นิตยสารรายสัปดาห์ นิตยสารรายเดือน"

วีรวรรณ ประกอบผล (2530 : 12) ได้กล่าวถึงนิตยสารและวารสารต่าง ๆ ไว้สรุปได้ว่า นิตยสาร (Magazine) และวารสาร (Periodicals) เป็นคำที่ใช้แทนกันได้ หากแต่คำว่า วารสาร เป็นคำที่ใช้ในความหมายรวมของคำที่หมายถึงวารสารทุกคำไม่ว่าจะเป็นหนังสือใดก็ตาม วารสารจึงมีความหมายกว้างกว่านิตยสาร ซึ่งคนทั่วไปหมายถึงหนังสือที่ออกจำหน่ายให้ประชาชนทั่วไปอ่าน มุ่งให้ความบันเทิงเริงรมย์ ซึ่งถ้าพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงของสื่อมวลชนประเภทนี้ จะเห็นได้ว่ามิได้มุ่งแต่ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว นิตยสารเป็นอันมากในปัจจุบันที่ให้สาระลึกซึ้งในทางวิชาการด้านใดด้านหนึ่งแก่กลุ่มผู้อ่านเฉพาะของคน ซึ่งไม่ต่างจากวารสารวิชาการ (Journal) ต่างกันเพียงแต่ชื่อเรียกเท่านั้นว่าเป็น นิตยสารหรือวารสาร

จึงสรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้วนิตยสารและวารสารนั้น ไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้ แต่โดยความนิยมของประชาชนในประเทศไทยแล้ว วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่เน้นความรู้ทางวิชาการ ส่วนนิตยสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่มุ่งความบันเทิงมากกว่าความรู้

วิทยุ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 ให้ความหมายไว้ว่า "เป็นกระแสดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าชนิดที่เปลี่ยนไปคานอากาศโดยไม่ต้องใช้สาย และอาจเปลี่ยนเป็นเสียงหรือรูปได้ เรียกเครื่องเปลี่ยนคลื่นเสียงให้เป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าออกสู่อากาศว่า เครื่องส่งวิทยุ เครื่องที่เปลี่ยนแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นเสียงคานเดิม เรียกว่า เครื่องรับวิทยุ" วิทยุเป็นสื่อมวลชนที่ได้รับ

ความสนใจจากประชาชนมาก เนื่องจากเสนอรายการต่าง ๆ ได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ราคาถูกประชาชนสามารถมีไว้ในครอบครองได้โดยไม่ลำบากนัก ทั้งคนอ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถรับสารได้ วิทยุจึงเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงประชาชนได้มากและสามารถมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและทัศนคติของประชาชนทั่วไป

โทรทัศน์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 ให้ความหมายไว้ว่า "เป็นกระบวนการถ่ายทอดเสียงและภาพได้พร้อมกันจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยวิธี เปลี่ยนคลื่นเสียงและภาพให้เป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าออกสู่อากาศ เรียก เครื่องที่มีหน้าที่ดังกล่าวว่า เครื่องส่งโทรทัศน์และเรียก เครื่องที่มีหน้าที่ เปลี่ยนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่ได้รับจากเครื่องส่งโทรทัศน์ให้กลับเป็นคลื่นเสียง และ ภาพตามเดิมว่า เครื่องรับโทรทัศน์ (Television)"

รายการโทรทัศน์ในประเทศไทยปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. รายการโทรทัศน์โดยทั่วไป ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินการของกองทัพบก 2 ช่อง และอยู่ในความควบคุมขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย โดยการดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ ให้เอกชนจัดทำ 1 ช่อง และทางองค์การสื่อสารมวลชนจัดทำเอง 1 ช่อง ให้บริการความรู้และความบันเทิงทั้งด้านข่าวสารและการบริการ เพื่อความสนุกสนาน แห่สภาพตามเวลาที่ทางราชการกำหนดให้คือ ส่วนใหญ่ตั้งแต่เวลา 16.00 น. ถึง 24.00 น. เสาร์อาทิตย์ และวันหยุด ตั้งแต่ 8.00 น. ถึง 24.00 น.

2. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ซึ่งดำเนินงานโดยกรมประชาสัมพันธ์ เปิดสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เริ่มดำเนินการมาเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2531 มีเครื่องข่ายอยู่ในต่างจังหวัด ภาคเหนือที่ช่อง 8 จังหวัดลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ช่อง 5 จังหวัดขอนแก่น และภาคใต้ ที่ช่อง 10 ภาคใหญ่ ช่อง 7 สุราษฎร์ธานี และช่อง 9 ภูเก็ต แห่ภาพออกอากาศรายการข่าวและรายการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง สุโขทัยธรรมมาธิราช และกระทรวงศึกษาธิการ ออกอากาศในเวลาวันปกติ 05.30 - 10.00 น. และเวลา 16.30 - 24.00 น. วันเสาร์อาทิตย์ เพิ่มเวลาออกอากาศกลางวันเป็น เวลา 05.30 - 24.00 น. ส่วนสถานีวิทยุโทรทัศน์เครื่องข่ายถ่ายทอดการออกอากาศบ้างเป็นบางเวลา โดยการส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ผ่านระบบไมโครเวฟขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (2531 : เอกสารอัดสำเนา ช่อง 11)

ในบรรดาสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยส่วนภูมิภาค ซึ่งอยู่ในความควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์ จะเสนอรายการเหมือนรายการโทรทัศน์ทั่วไปด้วยในบางเวลา

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่เสนอภาพ เสียงและเคลื่อนไหวได้ด้วย จึงเป็นกิจกรรมที่ประชาชนในปัจจุบันให้ความสนใจมาก

ภาพยนตร์ เป็นสื่อมวลชนเสนอ เสียง ภาพ ความเคลื่อนไหวได้ สามารถเข้าครอบงำจิตใจของเยาวชนได้ดี ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เทคนิคการถ่ายทำภาพยนตร์ ทำให้เสนอภาพการแสดงออกมาได้สมจริงจนบางครั้งเกินจริง จึงทำให้ภาพยนตร์มีอำนาจในการโน้มน้าวใจสูงกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น แต่เนื่องจากภาพยนตร์วิดีโอ เข้ามามีบทบาทมากขึ้นด้วยคุณลักษณะที่คล้ายภาพยนตร์ในโรงจึงทำให้กิจการภาพยนตร์ในปัจจุบันไม่ดีเท่าที่ควร ภาพยนตร์จึงมีการคืนตัวในการปรับปรุงมาตรฐานการผลิตให้ดีขึ้น

หน้าที่ของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนในปัจจุบัน เราจะพบเห็นอยู่ทุกหนทุกแห่งในรูปลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ความจำเป็นในการติดต่อสื่อสารกันซึ่งมีมากขึ้นเท่าใด สื่อมวลชนก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น เพราะสังคมที่ขยายตัวขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านการให้บริการต่าง ๆ การสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อเท็จจริง และความบันเทิงต่าง ๆ ก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นหน้าที่ของสื่อมวลชนจึงมีมากมาย ดังมีผู้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

วิลเบอร์ ชาราม (Wilbur Schramm, 1975 : 33-34) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. สื่อมวลชนให้ข่าวสารความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
2. เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นขัดแย้งในปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในสังคม
3. เป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชน เพิ่มพูนสติปัญญาทำให้ตนเองและสังคมเจริญขึ้น
4. ให้ความบันเทิงเพื่อให้ประชาชนได้พักผ่อนทางด้านจิตใจ คลายความเครียดได้รับความสนุกสนาน
5. ให้บริการทางธุรกิจ เพื่อประโยชน์ต่อการค้าและเศรษฐกิจของสังคม

อนันต์ชนา อังกินันท์ และ เกื้อกูล คุปรัตน์ (2524 : 75-77) ได้กล่าวถึง บทบาท และหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ สรุปได้ว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. เสนอข่าวสาร หน้าที่ของสื่อมวลชนที่สำคัญก็คือการเสนอข่าวสารให้แก่ประชาชน โดยทั่วไป โดยเริ่มตั้งแต่การหาข่าว รวบรวมข่าว และจัดส่งข่าวไปให้ประชาชน ข่าวดังกล่าวนั้น อาจจะเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ ข่าวเศรษฐกิจในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการค้าขาย และการทำมาหากินของประชาชน ข่าวกีฬา และข่าวบันเทิงต่าง ๆ ตลอดจนข่าวอุบัติเหตุและข่าวอาชญากรรมโดยทั่วไป ฯลฯ การเสนอข่าวของสื่อมวลชนโดยทั่วไป จะต้องเสนอตามข้อเท็จจริง โดยไม่จำเป็นต้องสอดแทรกความคิดเห็นใด ๆ ลงไป คุณค่าของ การเสนอข่าวนั้นขึ้นอยู่กับความรวดเร็วถูกต้องและมีรายละเอียดครบถ้วน

2. เสนอความคิดเห็น โดยทั่วไปแล้วสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์ จำเป็นจะต้องเป็นตัวแทนของประชาชนในการเสนอความคิดเห็นให้กับผู้บริหาร ประเทศได้รับทราบ คุณค่าของบทวิจารณ์ขึ้นอยู่กับสิ่งที่สื่อมวลชนได้ยกเนื้อข่าวมาวิจารณ์ในรูปของ บทความว่ามาจากข่าวที่ถูกต้องหรือไม่ และเป็นตัวแทนของความคิดเห็นของประชาชนโดยส่วนใหญ่ หรือไม่ สิ่งสำคัญคือ สื่อมวลชนจะต้องทำการตรวจสอบประมุขติของประชาชนอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้พิสูจน์วิจารณ์และให้ข้อ เสนอแนะที่มีน้ำหนักเพียงพอ

3. ให้ความบันเทิง การให้ความบันเทิงนั้น เป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากของ สื่อมวลชนโดยทั่วไป ผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ และชมโทรทัศน์ และชมภาพยนตร์ โดยทั่วไป มักเลือกทำในเวลาว่างจากการทำงานและต้องการพักผ่อน อาจเป็นช่วงเช้าก่อนไปทำงาน ตอน พักรับประทานอาหารกลางวัน หรือตอนเย็นภายหลังเลิกงาน ฯลฯ ในช่วงเวลาดังกล่าวสื่อมวลชน จะได้รับความสนใจมากที่สุด ฉะนั้นสื่อมวลชนควรตระหนักถึงหน้าที่ประการนี้ให้มาก เพราะเป็น ความต้องการของประชาชนโดยทั่วไป

4. ให้ความรู้ สื่อมวลชนจะต้องทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป อาจ จะเป็นการให้ความรู้โดยตรง เช่น วารสารทางการศึกษา ตำราเรียน วิทยุโรงเรียน และ โทรทัศน์การศึกษา หรืออาจจะแทรกอยู่ในรายการต่าง ๆ ในรายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือในบางคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ก็ได้

5. โฆษณาและประชาสัมพันธ์ บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การโฆษณาสินค้าและบริการต่าง ๆ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์กิจการต่าง ๆ เกือบจะกล่าวได้ว่า ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ต่างก็มีรายได้จากการโฆษณาสินค้าและกิจการต่าง ๆ จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การโฆษณานี้ไม่ใช่จะเป็นประโยชน์แต่เฉพาะสื่อมวลชนที่ได้รับค่าโฆษณาเท่านั้น แม้ประชาชนโดยทั่วไปก็ยังมีความต้องการเป็นอย่างมากที่จะทราบว่า เมื่อต้องการจะดูภาพยนตร์ที่โรงใดโรงหนึ่ง โรงภาพยนตร์ใดเสนอฉายเรื่องใดบ้าง และเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร น่าดูหรือไม่ หรือเมื่อต้องการอยากซื้อสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งก็อยากจะรู้ว่า มีบริษัทใดผลิตสินค้านั้น ๆ ออกจำหน่ายบ้าง สรรพคุณเป็นอย่างไร ราคาประมาณเท่าใด และมีจำหน่ายที่ใดบ้าง ฯลฯ ฉะนั้นการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ จึงเป็นหน้าที่สำคัญและเป็นประโยชน์ทั้งสื่อมวลชน เจ้าของสินค้าและกิจการ ตลอดจนประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นผู้ซื้อสินค้าและใช้บริการ

วิรัช ลภีรัตนกุล (2526, : 178-179) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้สรุปได้ว่า สื่อมวลชนเป็นพลังที่สำคัญของชาติ เพราะมีบทบาทหน้าที่ต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนทั้งประเทศดังนี้

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวข้อเท็จจริง (Informative Function) คือ การเผยแพร่ข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ
2. หน้าที่ในการเสนอความคิดเห็น (Opinion Function) ได้แก่ บทบาทในการเสนอความคิดเห็นในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม เป็นผู้นำสำคัญในทางการเสนอความคิดเห็นของมวลชน สร้างทัศนคติทางการเมืองและประชาชาติ (Public Opinion) การเสนอข่าวข้อคิดเห็นนั้นย่อมทำให้มีปฏิกิริยาโต้ตอบจากผู้รับสาร ซึ่งทัศนคติและปฏิกิริยาดังกล่าวจะรวมกัน เป็นประชาชาติในที่สุด
3. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment Function) ได้แก่ การเสนอข่าวสารที่เป็นสาระบันเทิงแก่ผู้รับ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น หรือคอเล็คชั่นบันเทิงประจำฉบับ เพื่อความบันเทิงของผู้อ่าน วิทยุ โทรทัศน์ก็มีรายการละคร เพลง ดนตรี หรือการแสดงต่าง ๆ
4. หน้าที่ในการให้การศึกษา (Educational Function) ได้แก่ การให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่มวลชน แนะนำสิ่งที่เป็นสาระประโยชน์แก่สังคม ให้ความรู้รอบตัว วิทยาการ หรือประสพการณ์ใหม่ ๆ แก่ประชาชน

5. หน้าที่ในการเป็นผู้คอยท้วงติงผู้ปกครองเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน สื่อมวลชนในระบบประชาธิปไตยจะคอยท้วงติงผู้มีอำนาจหรือผู้ปกครองมิให้กระทำการนอกขอบเขต หรือผิดไปจากความต้องการของประชาชน โดยการเสนอข่าว หรือทวิหาทวิวิจารณ์การทำงาน ของรัฐบาล หรือข้าราชการให้ปฏิบัติหน้าที่โดยบริสุทธิ์ยุติธรรม

6. หน้าที่ในการเผยแพร่โฆษณา (Publicity & Advertising) คือทำหน้าที่ เป็นสื่อการเผยแพร่และโฆษณา (Advertising Media) เป็นประโยชน์ต่อสื่อมวลชนที่ได้ หมายเวลา ซึ่งเป็นรายได้หลักสำคัญของสื่อมวลชน และยังทำให้ประชาชนได้ทราบและรู้จักสินค้า ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สามารถเลือกซื้อหรือใช้บริการต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ

7. หน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ (Public Service) คือการช่วยให้บริการ สาธารณะแก่สังคมส่วนรวม เสนอข่าวประกาศแจ้งความข่าวสารบริการแก่มวลชน หรือให้ข่าวสาร ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม งานการกุศล สังคมสงเคราะห์ เป็นต้น-

ชาว์คิน เชิดชัย (2527 : 105-107) ก็ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้สรุปได้ว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่ คือ

1. เป็นหน่วยของการควบคุมทางสังคม (Agency of Social Control) เป็น สถาบันหนึ่งในสังคม ไม่ว่าจะ เป็นสังคมแบบเผด็จการหรือประชาธิปไตย สื่อมวลชนย่อมมีบทบาท และหน้าที่ เป็นอุปกรณ์ ควบคุมความเป็นไปในทางสังคม ในสังคมเผด็จการ สื่อมวลชน มักจะถูก ควบคุมหรือไม่ก็ถูกนำไปใช้เป็น เครื่องมือชักนำไปให้ประชาชนคิด เห็นไปในทางที่ต้องการ แค่มสำหรับ ในสังคมประชาธิปไตย สื่อมวลชนจะทำหน้าที่อยู่บนพื้นฐานของสาธารณะดี อัน เป็นมติที่สื่อมวลชน สามารถสร้างขึ้นในรูปของการเสนอบทความ ข่าว เป็นต้น นอกจากนี้แล้วสื่อมวลชนอาจตกอยู่ ภายใต้การควบคุมของกลุ่มผลประโยชน์ทางการค้าทั้งทางตรงและทางอ้อมอาจใช้การโน้มน้าวใจ มวลชนให้เป็นไปตามที่กลุ่มผลประโยชน์ต้องการได้

2. รายงานข่าว (To Inform) การให้ข่าวถือเป็นหน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชน ในระบบสังคมสมัยใหม่ ผู้คนมีมาก การทำสิ่งใดอาจเกิดผลกระทบต่อกันและส่วนรวม การพัฒนา ความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้ใกล้ชิดกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเรื่องที่ คนยังไม่รู้ สื่อมวลชนจึงเป็นแหล่งให้ข่าวสารข้อมูลนั้น ๆ ได้ดีกว่าการแสวงหาด้วยตนเอง การ

ให้ข่าวสารของสื่อมวลชนบางครั้งก็ เป็นไป เพื่อสนองความต้องการของผู้รับหรืออาจเป็นการ เสนอ ข่าวสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากบริการของสื่อมวลชน เองก็ได้

3. ให้การศึกษา (To Educate) การขยายงานข่าวสารเป็นการให้การศึกษาได้ อย่างหนึ่ง ในระบบประชาธิปไตยโดยถือว่าประชาชนสามารถจะทำการบริหารประเทศได้ดีกว่าผู้นำ เพื่อให้ร่วมกันคิดหาวิธีการปกครองตนเองได้ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นคนในระบบจะต้องเรียนรู้และ ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่สังคมเผชิญอยู่ ตลอดจนศึกษาหาวิธีทางในการแก้ไข หากเป็นรัฐบาล ที่ตัดสินใจโดยอาศัยประชามติแล้ว สื่อมวลชนยังมีความจำเป็นที่จะต้องให้ข้อมูล ความคิดเห็น ประกอบการตัดสินใจมาก การให้การศึกษาจึงเป็นหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนที่จะต้องให้การศึกษา นอกกรอบอย่างไม่เป็นทางการ ถือเป็นระบบการศึกษาที่มีอำนาจมากในสังคมมนุษย์

4. ให้ความบันเทิง (To Entertain) นอกจากให้ความรู้แล้ว การให้ความ บันเทิงนับเป็นหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนด้วย โลกและสังคมที่สับสนวุ่นวายสื่อมวลชนจะช่วยให้ ผ่อนคลายหนีความกดดันในชีวิตประจำวันได้ มีโอกาสได้พักผ่อนลิ้มปัญหาต่าง ๆ มารับความ บันเทิง

5. ทำการสืบสวน (To Investigate) เป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะต้องสืบสวน ขุดคุ้ยเรื่องราวเบื้องหลังข้อมูลต่าง ๆ ที่สังคมทราบและยังไม่ทราบมาตีแผ่ ทั้งนี้ต้องพิจารณา ในแง่ของการขุดคุ้ยเพื่อ "สร้างสรรค์" และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

6. ทำการจูงใจ (To Persuade) ตามหลักการ การจูงใจเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่จะชี้ให้ผู้รับข่าวสารตระหนักว่าอะไรถูกอะไรผิดอะไรควรทำไม่ควรทำ เป็นหน้าที่ในการสร้าง อิทธิพล (Influence) เชิงสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ทั้งด้านความ คิดและพฤติกรรม และสร้างสาธารณสมบัติ เช่น การโฆษณาที่ให้ความรู้สร้างสรรค์สังคม บทบรรณาธิการ บทความ รวมทั้งข้อเขียนแสดงความคิดเห็น ความบันเทิงและข่าวที่ได้ผล หลอยได้เป็นการจูงใจด้วย

นอกจากนี้แล้วสื่อมวลชนยังมีหน้าที่จะต้องแสวงหารายได้มาใช้จ่ายในการดำเนินกิจการ ให้มีอำนาจดำเนินงานของคนได้ด้วย

จากการสัมมนา เรื่องการสื่อสารเพื่อเด็กและเยาวชนไทย (2527 : 164) ได้ กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนสรุปได้ว่า

สื่อมวลชนมีหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ

1. การให้ข่าวสาร (Information) แก่ประชาชนผู้รับฟัง ผู้อ่านและผู้ชมหรือผู้ใช้ทราบเรื่องราวข่าวสารที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ทั้งในและนอกประเทศ
2. การให้ความบันเทิง (Entertainment) เป็นการให้การบันเทิงแก่ผู้ฟัง ผู้อ่าน ผู้ชมทั่วไป
3. การให้ความรู้ (Knowledge) สื่อมวลชนทุกประเภทควรส่งเสริมความรู้แก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง ผู้ชม ให้ได้ความรู้ นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต
4. การกำหนดวัฒนธรรม (Prescription Culture) สื่อมวลชนทำหน้าที่ถ่ายทอด วัฒนธรรม ความคิด และทัศนคติ ทำให้ประชาชนที่รับเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมวิถีชีวิต และ เกิดวัฒนธรรมของสื่อ (Mass Culture) ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความเจริญแก่ประเทศชาติที่จะพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความมั่นคงของชาติ

บำรุง สุขพรรณ (2530 : 13-14) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ในระบบสื่อสารในสังคม สรุปได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของสื่อสารมวลชนมีมากมาย เพราะสื่อสารมวลชน เป็นตัวกลางที่จะแสดงออกและถ่ายทอดความนึกคิดและศิลปวิทยาการทั้งหลายให้คงอยู่ สืบทอดต่อไป แต่หน้าที่หลักใหญ่มี 2 ประการ คือ

1. บทบาทของพุทธิปัญญา (Intellectual) เป็นบทบาทที่สำคัญของสื่อสารมวลชน ที่จะต้องเสริมสร้างความรู้และให้การศึกษาแก่คนในสังคมให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด การแถลงข่าวสาร เพื่อให้คนในสังคมได้ทราบ เป็นหน้าที่หลัก ทั้งนี้ เพราะในสังคมมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมากมาย จนไม่สามารถจะติดตามรับรู้ได้เพียงคนเดียว สื่อสารมวลชนจึงช่วยรวบรวมเสนอข่าวสารให้ได้ รับทราบอย่างเพียงพอ บทบาททางพุทธิปัญญาจะแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ

- 1.1 เพื่อบรรยายข้อเท็จจริง (Facts) สื่อสารมวลชนจะทำหน้าที่รวบรวมข่าวสาร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างจริงใจและบริสุทธิ์ไม่บิดเบือนความจริง (Slant) โดยปกติ ข่าวสารที่เกิดขึ้นจะแยกออกเป็น "เหตุการณ์" และ "สถานการณ์" เมื่อ เหตุการณ์ (Events) เกิดขึ้น สื่อสารมวลชนจะต้องเสนออย่างตรงไปตรงมา และระยะเวลาผ่านไปเหตุการณ์นั้น ๆ จะกลายเป็นสถานการณ์ (Situation) การเสนอเรื่องราวสถานการณ์ สื่อสารมวลชนจะต้อง

ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจให้ตัดสินใจเองในลักษณะอาศัยข้อเท็จจริงเป็นหลัก

1.2 เพื่อให้การศึกษา (Education) นับว่าเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของสื่อสารมวลชน ที่จะยกระดับการศึกษาของสังคมให้สูงขึ้น ให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตตามควรแก่สภาพ การให้ศึกษานี้สื่อสารมวลชนจะมีหน้าที่ให้ทั้งข่าวสารและถ่ายทอด ความนึกคิดสิ่งต่าง ๆ ออกไปยังคนรุ่นหลังอีกด้วย การให้การศึกษาของสื่อสารมวลชนนั้นได้ผล รวดเร็วกว่าการศึกษาในชั้นเรียนทั้งนี้ เพราะการศึกษาในชั้นเรียนไม่ยืดหยุ่นจะต้องศึกษาตามแบบ เรียนกำหนด แต่ในการให้การศึกษาของสื่อสารมวลชนให้ความรู้เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคม ให้ดีที่สุดมีประโยชน์มาก

1.3 เพื่อแสดงออกทางสังคม การแสดงออกของคนในด้านอุดมการณ์ความคิด เป็นเรื่องสำคัญเพราะสังคมที่เราอาศัยอยู่มีอาณาเขตกว้างขวางมาก ใครมีความคิดเห็นที่จะ ปรับปรุงสังคมอย่างไร ก็สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสารมวลชนได้ อาจแพร่ออกไปเป็น อุดมการณ์ของชาติได้ถ้ามีผู้นิยมมาก นอกจากนั้นสื่อสารมวลชนยังเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม ได้อีกทางหนึ่ง เพราะภาษาและตัวหนังสือ เป็นสัญลักษณ์ที่บอกถึงความเป็นอยู่ในด้านวัฒนธรรม ได้แง่หนึ่ง

1.4 เพื่อขจัดความกดดันและความขัดแย้งในสังคม สื่อสารมวลชนจะเป็นเวที กลางที่ทุกคนในสังคมแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี และเมื่อสังคมได้ทราบความต้องการหรือเหตุ ของความกดดันนั้นแล้วก็สามารถแก้ไขได้ ในปัจจุบันการดำเนินงานจะมีการสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างหน่วยงานและทุกคนในสังคมจึงมีการใช้สื่อมวลชน ในด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง ความเข้าใจอันดีขึ้นอีกด้วย

2. บทบาททางด้านจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) บทบาททางด้านนี้ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและพลังใจของสมาชิกในสังคมให้ดีขึ้น อาจแยกประเด็นพิจารณาเป็น 3 ประเด็น คือ

2.1 เพื่อสร้างความผูกพัน สื่อสารมวลชนจะมีหน้าที่ในการสร้างความผูกพัน ใน สังคมให้แน่นแฟ้นในขณะที่เดียวกันจะขจัดความโดดเดี่ยวทางสังคมของสมาชิกในสังคมให้หมดสิ้นไป

2.2 เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สื่อสารมวลชนมีหน้าที่บริการสังคมให้มีการพักผ่อน หย่อนใจคลายความตึงเครียดหลังจากคร่ำคร่าทำงานหนักมาตลอด สื่อสารมวลชนจึงช่วยให้สมาชิก ในสังคมได้พักผ่อนโดยการ ชม ฟัง หรืออ่าน ให้สนุกสนาน

2.3 เพื่อบำบัดทางจิต (Psycho Therapy) สื่อสารมวลชนจะช่วยชดเชยสิ่งที่สังคมขาดและจะเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้สังคมดำเนินไปในทางที่ดี

นอกจากนี้แล้วในเรื่องของบทบาทของสื่อมวลชนในการพัฒนาสังคม บำรุง สุขพรรณ (2530 : 16-22) ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนว่า มีหน้าที่หลักที่สรุปได้ 4 ประการ คือ

1. ช่วยพัฒนาทางด้านการเมือง
2. ช่วยพัฒนาการศึกษา
3. ช่วยพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และ
4. ช่วยพัฒนาทางด้านสังคม

สื่อมวลชนในปัจจุบันแทรกซึมอยู่ทุกหนทุกแห่ง ในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความเหมาะสมของสถานที่ ประเทศที่มีการพัฒนาและขยายตัวเจริญขึ้นย่อมมีความต้องการสื่อมวลชนในการแพร่กระจายข่าวมากขึ้น

นอกจากนี้แล้ว อรุณีประภา หอม เศรษฐี (2530 : 89-90) ก็ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้เช่นกัน ซึ่งสรุปได้ว่า เมื่อสมัยโบราณเมื่อมีกลุ่มชนมารวมกันอยู่ ก็มีการแบ่งหน้าที่กันรับใช้สังคม เป็นยามคอยดูแลเหตุการณ์ในหมู่บ้านบ้าง เป็นกรรมการช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้านบ้าง เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่คนในหมู่บ้านบ้าง และเป็นผู้ให้ความบันเทิงแก่คนในหมู่บ้านบ้าง ครั้นมาถึงสมัยปัจจุบัน สื่อสารมวลชนได้เข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านั้นแทนบุคคลในสังคมหมด เพื่อสนองความต้องการและความรับผิดชอบต่อสังคม สื่อมวลชนจึงมีหน้าที่คือ

1. สืบเสาะ สังเกตการณ์และรายงานสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คิดว่าจะมีความสำคัญที่จะต้องรายงานให้แก่ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ ต้องนำเสนออย่างถูกต้องตามความเป็นจริง
2. เสนอความคิดเห็น (Opinion) และโน้มน้าวให้เกิดประชามติ ในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
3. ให้ความรู้ (Learning) สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ เพื่อให้คนในสังคมมีความรู้ มีการศึกษาที่ดี
4. บริการทางด้านบันเทิง (Entertainment) เนื้อหาบันเทิงให้อารมณ์ ความรู้สึกในการบันเทิงมากกว่าความรู้ เช่น เพลง คนตรี ละคร ฯลฯ

จากแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดหอสรุป เป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนได้ว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่ รับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมากในฐานะผู้เผยแพร่ ข่าวสาร ความรู้ ความคิด ทศนคติ ค่านิยม และประสบการณ์ใหม่ ๆ ตลอดจนความบันเทิงแก่ประชาชนสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. มีหน้าที่ในการส่งข่าวสารต่าง ๆ ไปยังมวลชน สืบเสาะมานำเสนอตามความจริง
2. มีหน้าที่เสนอความคิด เห็นหรือกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็น เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม
3. มีหน้าที่ในการให้การศึกษา คือ ให้ความรู้แก่ประชาชน ในเรื่องที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ความรู้ใหม่ ๆ ทั้งแบบแผนในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นด้วย
4. มีหน้าที่ในการให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสารได้ผ่อนคลายความตึงเครียดจากเพลง คนตรี ละคร ภาพยนตร์ที่สนุกสนาน
5. มีหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ แก่ประชาชน
6. มีหน้าที่คอยดูแลสอดส่องพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน ท่วงดิงการทำงาน ของรัฐบาลให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม เพื่อประโยชน์ของประชาชน

หน้าที่ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ย่อมมีน้ำหนักแตกต่างกันไปในสื่อมวลชนแต่ละประเภท

ประโยชน์และอิทธิพลของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนตามลักษณะหน้าที่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าให้ประโยชน์เป็นอย่างมากต่อประชาชน ความสำคัญของสื่อมวลชนยิ่งเพิ่มมากขึ้นทุกทีที่กลุ่มชน เจริญรุ่งเรืองขึ้น การขยายตัวของชุมชนทำให้ต้องการติดต่อสื่อสารเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทให้ได้เรียนรู้ได้เท่าทัน สามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่าง เป็นสุข และยังให้ความบันเทิงสนุกสนานกับชีวิตอีกด้วย

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522 : 113) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการใช้สื่อมวลชน เป็นอุปกรณ์ในการสอนภาษาไว้สรุปได้ว่า

มนุษย์ทุกวันนี้มีชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางสื่อมวลชน ดังนั้นวิธีนำสื่อมวลชนมาใช้ให้ได้ ประโยชน์อย่างยิ่งของครูภาษาไทย คือ การนำสื่อมวลชนมาเป็นประโยชน์ในการสอนภาษาไทย ซึ่งจะให้ประโยชน์หลายทาง คือ

1. ใช้สื่อมวลชน เป็นแหล่งวิทยาการที่สามารถค้นคว้าได้โดยไม่รู้จักหมดสิ้น
2. ให้สื่อมวลชน เป็นอุปกรณ์การสอนทักษะในการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน
3. ใช้สื่อมวลชน เป็นอุปกรณ์สอนวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ
4. ใช้สื่อมวลชน เป็นอุปกรณ์การสอนการวิพากษ์วิจารณ์อย่างถูกต้องและเป็นธรรม
5. ใช้สื่อมวลชน เป็นอุปกรณ์สอน เรื่องระดับของภาษา และการใช้ภาษาให้ถูกต้องกับกาลเทศะ
6. ใช้สื่อมวลชน เป็นอุปกรณ์การสอนวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ โดยใช้สื่อแต่ละประเภท ซึ่งล้วนมีลักษณะที่แตกต่างกัน
7. ใช้สื่อมวลชน เป็นอุปกรณ์สอนความบกพร่องในการใช้ภาษา เพื่อเตือนใจผู้เรียน ให้มีความระมัดระวังการใช้ภาษายิ่งขึ้น

สื่อมวลชนทุกประเภทล้วนมีคุณประโยชน์แตกต่างกันไป แต่ประโยชน์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อมวลชนนั้นคือได้ความรู้ทางด้านการศึกษา วัฒนา พุทธางกูรานนท์ (2523 : 54-55) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อมวลชนต่อการศึกษาไว้สรุปได้ว่า

1. สื่อมวลชนช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างมวลชนกับสังคม เป็นไปอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ไม่ว่าจะอยู่ห่างไกลกัน เพียงใดทั่วทั้งโลก
2. สื่อมวลชนทำให้ประชาชนได้สัมผัสกับความเป็นจริงในสังคม รายการต่าง ๆ ได้นำผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญมาให้ประชาชนได้มีโอกาสรู้จัก ได้รับฟังความรู้ความคิด เพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาความรู้และประสบการณ์ให้จนถึงบ้านโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และในทางกลับกัน เมื่อประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ ทำให้เกิดความคุ้นเคยใกล้ชิด แม้จะอยู่ห่างไกลกันและมีความแตกต่างกันเพียงใดก็ตาม
3. ช่วยให้การเรียนรู้สะดวกสบาย เกิดความเข้าใจใ้เนื้อหาวิชามากขึ้น เมื่อผู้จัดรายการได้นำสื่อมวลชน เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ มาช่วยประกอบรายการ ทำให้ประชาชนเห็นภาพอย่างชัดเจน ใกล้ชิด เข้าใจเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี
4. ให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เช่น รายการบรรยายพิเศษ ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ข่าวประจำวัน และข่าวต่างประเทศ เป็นต้น เป็นการช่วยวางรากฐานทางการเมือง และสังคมด้วยการใช้วิจารณ์เหตุการณ์ในทางเลือกสรรข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างมี

เหตุผล

5. ช่วยแนะนำแก้ไขและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาให้ยอมรับวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตลอดจนความชำนาญงานในอาชีพต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในสังคม

ในการแยกประเภทของสื่อมวลชน แล้วศึกษาถึงประโยชน์ที่แตกต่างกันไปตามประเภทนั้น อนันต์ธนา อังกินันท์ และเกื้อกุล คุปรัตน์ (2524 : 57-61) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อมวลชนแยก เป็นประเภทไว้ สรุปได้ดังนี้

วิทยุ

1. เป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด เสียค่าใช้จ่ายน้อย และเป็นสื่อที่กว้างไกล เข้าถึงได้ทุกหนทุกแห่ง
2. เป็นสื่อที่ทำให้เวลาว่างที่มีอยู่ เกิดประโยชน์ในการช่วยปรับปรุงสติปัญญาของผู้ฟังให้ฉลาดขึ้น เหมาะกับแม่บ้านช่วยคลายเหงา และให้การศึกษาความรู้ด้วยตนเอง เพิ่มพูนความรู้ให้ทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. ทำให้เกิดจินตนาการกว้างไกล สนุกสนาน เพราะวิทยุบรรยายจากหรือสถานที่ใช้คำพูดและเสียงประกอบ ช่วยทำให้เห็นภาพพจน์และความยิ่งใหญ่
4. สะดวกในการเคลื่อนที่ติดตัวไปฟังในที่ต่าง ๆ ได้ทุกหนทุกแห่ง
5. มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นพิเศษสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนภายในห้องเรียน โดยใช้วิธีบันทึกบางรายการจากวิทยุ แล้วนำมาเปิดให้เด็กฟัง จะช่วยให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น
6. มีอิทธิพลต่อการสอนภาษาไทยเป็นพิเศษทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การที่ทั่วประเทศรับฟังรายการที่ส่งออกไปได้ทำให้ภายในประเทศสามารถใช้ภาษาเดียวกันได้ สร้างความเป็นเอกภาพทางภาษาขึ้นในชาติ ให้ประโยชน์ในด้านความรัก ความสามัคคี แก่คนในชาติ ส่วนภาษาต่างประเทศนั้นอาจได้รับฟังจากเจ้าของภาษาเองโดยตรงจากสื่อมวลชน ทำให้ได้เรียนรู้จากภาษาจริง
7. ใช้ประโยชน์ทางการจรรยาบรรณและการสื่อสาร ดังเช่นที่ใช้อยู่ในวงการตำรวจและทหารในปัจจุบัน
8. ใช้ประโยชน์ในการโทรคมนาคม โดยนำมาใช้กับเครื่องโทรศัพท์ สามารถติดต่อกันได้ไกลกว่าโทรศัพท์ธรรมดา ซึ่งจะต้องมีสายโทรศัพท์ไปถึง ทำให้สามารถติดต่อกันระหว่างที่

ห่างไกล และถ้าเอาระบบสื่อสารดาวเทียมมาช่วยแล้วจะทำให้สามารถติดต่อกันได้ในระหว่างประเทศทั่วโลก

โทรทัศน์

1. ขณะออกอากาศ โทรทัศน์จะได้รับความนิยมกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่น เพราะผู้ชมได้เห็นภาพสีเสียงและการเคลื่อนไหวในเวลาเดียวกัน
2. โทรทัศน์เปรียบเหมือนวิทยุ หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์มารวมกัน คือ ได้ยินเสียงเห็นภาพ และมีการเคลื่อนไหวสมจริง
3. โทรทัศน์เข้าถึงผู้ดูที่อยู่ห่างบ้านได้ดี นับวันจะมีอิทธิพลมากขึ้น ด้วยลักษณะของรายการและคุณสมบัติของเครื่องส่ง เครื่องรับโทรทัศน์ที่วิวัฒนาการให้ทันสมัยและรวดเร็วมากขึ้น ผู้ชมสามารถชมโทรทัศน์อยู่กับบ้านได้โดยไม่ต้องเสียค่าเดินทาง และค่าเข้าชม ตลอดจนเวลาในการเดินทางไปมาแต่อย่างไร
4. ผู้ปกครองหรือบิดามารดา สามารถดูโทรทัศน์ไปพร้อมกับเด็ก จึงมีโอกาสนอธิบายชี้แจง หรือตอบคำถามที่เด็กสงสัยได้ ทำให้การเรียนรู้ เป็นกระบวนการสองทาง เด็กจะพัฒนาได้รวดเร็ว

ภาพยนตร์

1. ภาพยนตร์เข้าถึงความรู้สึกของประชาชนได้ง่าย เพราะมีทั้งภาพสีเสียงและการเคลื่อนไหว จึงน่าสนใจมาก และขณะฉายภาพยนตร์จะปิดไฟมิดหมด ความสนใจของผู้ชมจึงไปรวมกันอยู่ที่ภาพที่ปรากฏบนจอ ขณะดูภาพยนตร์ ผู้ชมจะมีอารมณ์ ร่วมไปกับเหตุการณ์ที่ปรากฏให้เห็นบนจอมีทั้งอารมณ์สนุก เศร้า โศก กลัว ตกใจ รัก เกลียด ซึ่งสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ไม่สามารถให้ความรู้สึกได้เท่า
2. ภาพยนตร์ช่วยอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้ง่ายขึ้น ภาพยนตร์จึงถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในทางการศึกษาเป็นอย่างมาก สามารถถ่ายทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้เห็นช้า ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าให้เห็นเป็นเร็วได้ ทั้งสิ่งเล็กๆ มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น หรือภาพในอดีตก็ สามารถนำมาฉายให้เห็นได้
3. ภาพยนตร์ใช้ประโยชน์ในการสร้างทัศนคติต่าง ๆ ให้กับผู้ดู มีอิทธิพลมาก โดยเฉพาะกับเด็กวัยรุ่น ซึ่งชอบแสดงออกเลียนแบบคาราที่คนชื่นชอบทั้งการแต่งกาย กิริยาท่าทาง และคำพูด

4. ใช้ประกอบการอภิปราย การสัมมนา การฝึกอบรม ฯลฯ ทำให้กิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น โดยทำหน้าที่เสริมคำพูดหรือคำอธิบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

หนังสือพิมพ์

1. หนังสือพิมพ์มีประโยชน์เฉพาะในหมู่คนที่อ่านหนังสือออก ปัจจุบันประเทศไทยเรามีจำนวนผู้อ่านหนังสือออกเพิ่มมากขึ้น ผู้อ่านหนังสือพิมพ์จึงเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้อ่านหนังสือพิมพ์สามารถจะอ่านหนังสือพิมพ์ได้ทุกที่ที่ตนพอมีเวลาว่างอ่านได้ อาจจะทำพร้อม ๆ กับการเดินทาง หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ไปด้วยก็ได้

2. หนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็นเอกสารไม่เหมือนโทรทัศน์ และวิทยุ หรือภาพยนตร์ ในการอ่านหนังสือพิมพ์เมื่อเกิดข้อสงสัยก็สามารถอ่านทบทวนได้อีกทันที โดยไม่มีกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน ฉะนั้นตามท้องสมุดต่าง ๆ จึงนิยมเอาหนังสือพิมพ์ที่อ่านแล้วนำมาเย็บรวมเป็นเล่ม หรือนำมาถ่ายเก็บไว้ในรูปของไมโครฟิล์ม เพื่อสะดวกในการค้นคว้าหรือการนำไปอ้างอิงเป็นเอกสารประกอบ

3. หนังสือพิมพ์มีส่วนร่วมในการสร้างประชาชาติในเรื่องต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้เนื่องจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นของเอกชน ผิดกับสื่อมวลชนอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่รัฐบาลเป็นเจ้าของ หนังสือพิมพ์จึงเป็นตัวถ่วงดุลย์และคอยสอดส่องการทำงานของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างดี ทำให้ไม่ทำอะไรที่ประชาชนไม่ต้องการ หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้กับประชาชนไม่ให้คนโคกกลุ่มโคกกองไทยผลประโยชน์ของส่วนรวมไปเป็นของคน รายได้ของหนังสือพิมพ์ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ซื้อหนังสือพิมพ์อ่าน หนังสือพิมพ์จึงต้องสร้างความพึงพอใจให้กับผู้อ่านในอดีตหนังสือพิมพ์มีส่วนร่วมในการสร้างประชาชาติอยู่หลายครั้ง เช่น การเลือกตั้งสกปรกในปี พ.ศ. 2500 และเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 หนังสือพิมพ์มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างประชาชาติเป็นอย่างมาก

4. หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่ทั้งให้ความรู้และความบันเทิง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ดี โดยการมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้า หรือไปคัดมาติดกระดานนิเทศ เพื่อเป็นการเสริมการเรียนในวิชาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่หนังสือพิมพ์ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียเหมือนกัน ฉับใดไม่ดีก็จะให้โทษมากกว่า เช่นเดียวกับสื่อมวลชนชนิดอื่น แต่สื่อมวลชนชนิดอื่นยังมีรัฐบาลคอยควบคุมอยู่ย่อมมีระเบียบแบบแผนที่ดีกว่า

เยาวชนจะได้รับประโยชน์จากสื่อมวลชนมาก ทั้งนี้เพราะในโลกของเด็กนั้น ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างในชีวิตที่ยังไม่รู้ สื่อมวลชนเสนอเรื่องราวในชีวิตทุกสิ่งทุกอย่าง เยาวชนจึงได้เรียนรู้จากสื่อมวลชนมากกว่าสิ่งอื่น แม้การศึกษาในโรงเรียนก็ได้ให้ความรู้กับเยาวชนจนครบได้หมดเหมือนในสื่อมวลชน นกคณ วรธนาคม (2527 : 44-46) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของสื่อมวลชนโดยแยกประเภทของสื่อแต่ละชนิดเช่นกัน สรุปได้ว่า

วิทยุ ให้ประโยชน์ต่อการศึกษา คือ

1. ให้เนื้อหาที่ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลก
2. เมื่อวิทยุให้ทั้งความรู้และความบันเทิง จึงทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจได้ตีแจ่ม
3. ช่วยให้เกิดความคิดและจินตนาการ โดยการเสนอปัญหาและความคิดเห็นต่าง ๆ

ได้กว้างขวาง

โทรทัศน์ ให้ประโยชน์ทางการศึกษา คือ

1. สามารถนำข่าวสารและเรื่องราวซึ่งเป็นทั้งภาพและเสียงไปสู่ผู้รับได้ ช่วยให้ผู้รับเกิดความรู้สึกว่า เหตุการณ์นั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตน
2. ผู้ปกครองที่มีความสามารถรู้จักเลือกรายการที่ดีมีประโยชน์ให้เด็กดู โทรทัศน์ก็จะช่วยในการอบรมสั่งสอนและฝึกนิสัยที่ดีแก่เด็กได้
3. โทรทัศน์ช่วยเสริมบทเรียนและการสอนของครูจากโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น

ภาพยนตร์ ให้ประโยชน์ทางการศึกษา คือ

1. ให้ความรู้ เป็นการเสริมสร้างทางสติปัญญา เช่น ภาพยนตร์ข่าว และสารคดี เป็นต้น
2. ส่งเสริมอาชีพ เช่น การประมง การเกษตรและการอุตสาหกรรม เป็นต้น
3. ภาพยนตร์มีอิทธิพลในการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลในสังคม เนื่องจากผู้ชมชอบเลียนแบบจากสิ่งที่ตนพอใจไปประพฤติปฏิบัติ จึงควรควบคุมภาพยนตร์ให้เผยแพร่แต่สิ่งที่เป็นคุณแก่สังคม
4. ภาพยนตร์ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยทั้งทางด้านการส่งเสริมและป้องกัน
5. ภาพยนตร์ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจในการอ่านสิ่งใหม่ ๆ

หนังสือพิมพ์และนิตยสารวารสารให้คุณค่าทางการศึกษา ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางขึ้น ข่าวและสารคดีบางเรื่องอาจช่วยเสริมสร้างความรู้ในวิชาที่เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนเป็นคนทันต่อเหตุการณ์ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ได้ดี
2. ช่วยปลูกฝังนิสัยให้เป็นคนรักการอ่านมีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
3. ช่วยให้ผู้อ่านมีความคิดวิจารณ์เนื้อหาและเรื่องราวต่าง ๆ จากการอ่าน เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวและการค้นคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และให้ความรู้รอบตัว
5. เพื่อให้ความรู้โดยตรงแก่ผู้อ่าน เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนทั่วโลก
6. เพื่อให้มีโอกาสได้วิจารณ์ข่าว ได้ฟังความคิดเห็นอื่น ๆ

ในการศึกษาระดับมัธยมศึกษา วิทยุโทรทัศน์ให้ประโยชน์ คือ

1. เพิ่มพูนความรู้ในบทเรียน
2. ใช้ทำการสอนโดยตรง
3. เป็นเครื่องมือในการอบรมครูประจำการ
4. เป็นโรงเรียนทางอากาศในท้องถิ่นที่ไม่มีโรงเรียน

นอกจากนี้แล้ว ในการแยกกล่าวถึง เฉพาะสื่อมวลชนบางประเภทที่ให้ประโยชน์ได้มี ผู้กล่าวไว้หลายท่าน คือ

รัฐจวน อินทรกำแหง (2515 : 84) กล่าวถึงประโยชน์ของนิตยสารที่มีต่อห้องสมุดว่า "นิตยสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งที่ห้องสมุดจะขาดเสียไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งพิมพ์ที่เพิ่มเติมชีวิตชีวาให้แก่ห้องสมุด เชิญชวนให้คนเข้าห้องสมุดมากขึ้น ด้วยพอใจที่จะอ่านเรื่องราวใหม่ ๆ ค่างสรรคนะ ทำให้สามารถก้าวทันกับความ เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก "ความแปลกใหม่ของเนื้อหาในนิตยสารจะช่วยให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นสนใจต้องเข้าไปอ่าน เสน่ห์ของนิตยสารอยู่ที่ความแปลกใหม่ทันสมัยและมีคุณภาพ เชื่อถือได้จริง

วิสิทธิ์ จินตวงศ์ (2520 : 255) ได้ให้ความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของนิยายสารสรุปได้ว่า เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญต่อห้องสมุดมาก ในฐานะที่เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอความก้าวหน้าและพัฒนาการของวิทยาการสาขาต่างๆล่าสุด ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ และเป็นตัวเรียกสร้างความสนใจจากผู้ใช้ห้องสมุด ทำให้มีความรู้สึกว่ห้องสมุดมีอะไรใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ความพิถีพิถันในการผลิตนิยายสาร วารสารทำให้นิยายสาร วารสารมีคุณค่า และประโยชน์มากกว่าสิ่งพิมพ์ที่เร่งผลิตอย่างหนังสือพิมพ์ เวลาในการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาข้อมูล ไม่ว่าจะ เป็นข่าวสารหรือสารอื่น ๆ ได้รับการกลั่นกรองแล้ว นิยายสาร วารสารจึงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการเรียนการสอนยิ่งนัก

วิรวรรณ ประกอบผล (2530 : 252) กล่าวถึงประโยชน์ของนิยายสารไว้พอสรุปได้ว่า ผู้อ่านนิยายสารต้องการเนื้อหาความรู้ใหม่ ๆ นิยายสารจึงทำหน้าที่เสมือนครู สอนความรู้ และเทคนิคใหม่ ๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมใหม่ ๆ และนอกจากนั้นแล้วยังเป็นแหล่งที่เกิตรงานเขียนใหม่ ๆ ซึ่งก็เป็นต้นกำเนิดของนักเขียนใหม่ ๆ ให้แก่สังคมมากขึ้นอีก

สำหรับหนังสือพิมพ์ จากการสัมภาษณ์เรื่อง การพัฒนาสื่อมวลชนสำหรับเด็กที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2522 : 75-76) ได้สรุปถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือพิมพ์สรุปได้ว่า

1. เด็กได้รับความรู้หลายด้าน ช่วยยกระดับสติปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากหนังสือพิมพ์ช่วยพัฒนาทั้งด้านความรู้และความคิดมากที่สุด
2. ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในคอลัมน์ ผิกสมองลองปัญญาและตอบปัญหาต่าง ๆ
3. ให้ความเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์ขันได้หักสมอง
4. ได้ข้อคิดคติธรรมในบางเรื่องที่แทรกอยู่ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าเสนอ แนะนำให้รู้จักปฏิบัติตัวให้ดี เตือนให้ระวังภัยต่าง ๆ เช่น บุหรี่ ยาเสพติด ใจร้าย ฯลฯ
5. เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์ เก็บสิ่งน่าสนใจไปประกอบการเรียน
6. เป็นการพัฒนาทักษะในการอ่านของเด็ก และถ้าหนังสือพิมพ์มีเนื้อหาที่เด็กสนใจจะสนใจให้เด็กอ่านบ่อย ๆ การอ่านสม่ำเสมอจะได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ และเพิ่มพูนประสบการณ์

จากแนวคิดทั้งหมดที่กล่าวมาถึงประโยชน์ของสื่อมวลชนพอจะสรุปได้ว่า สื่อมวลชน มีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. มีประโยชน์ในการแจ้งข่าวสารข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้สังคมได้รับรู้
2. สื่อมวลชนก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี
3. สื่อมวลชนทำให้เกิดความรอบรู้ในทุก ๆ ด้านที่ทันเหตุการณ์ และทุกสาขาวิชา
4. สื่อมวลชนทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
5. สื่อมวลชนนำมาใช้สอนทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ทั้งหลักภาษา และวรรณคดี ได้เป็นอย่างดี
6. สื่อมวลชนให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่มีการจำกัดเพศ วัย ความรู้ ประสบการณ์ ฯลฯ

อิทธิพลของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนทั่วไปที่รับฟัง ดู อ่านสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก ด้วยลักษณะของสื่อมวลชนที่ต้องการเผยแพร่ข่าวสารออกไปสู่มวลชนให้มากที่สุด ประกอบกับประโยชน์ที่มากมายของสื่อมวลชนทำให้ประชาชนต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อมวลชนอย่างมากมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในอิทธิพล เพื่อจะนำเฉพาะอิทธิพลที่ให้แก่ผลดีมาใช้และขจัดอิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลเสียนั้นออกไปเสีย จึงควรศึกษาเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้แนวคิดไว้ดังนี้

บารุงสุข สีหอำไพ (2520 : 8) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนไว้สรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ของประเทศที่พัฒนาแล้วในโลกเสรี หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อประชาชาติ รัฐบาลก็รับฟังความคิดเห็นจากหนังสือพิมพ์มาก เช่น ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น เพราะอิทธิพลของนักหนังสือพิมพ์มีสูงมาก นักหนังสือพิมพ์ จะมีความรู้สูง และประสบการณ์มากเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เป็นกระจกเงาส่องให้รัฐบาล และเป็นปากเสียงให้กับประชาชน เพราะความรับผิดชอบของเขาสูง การใช้เสรีภาพถูกควบคุมโดยกฎหมายอันศักดิ์สิทธิ์ แม้จะมีการล่วงละเมิดใส่ความกันอยู่เสมอ แต่ก็ไม่มีอำนาจเหนือกฎหมาย การควบคุมกันเองตลอดจนสมาคมวิชาชีพก็ทำหน้าที่อย่างน่าเชื่อถือ ถึงอย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ก็ยังคงไม่ถูกกับรัฐบาลและกลุ่มผลประโยชน์อยู่นั่นเอง มีบ่อยครั้งที่ประชาชนประณามการกระทำของหนังสือพิมพ์ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนและรัฐบาลต่างยอมรับว่าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งของสังคมในโลกเสรี

เนื่องจากหน้าที่อันกว้างขวางของสื่อมวลชนทำให้มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และความรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างกว้างขวาง ดังที่ ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522 : 111-112) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนไว้ สรุปได้ว่า

1. อิทธิพลทางด้านสติปัญญา คือ ทำให้สติปัญญาของประชาชนเฉียบแหลม รอบรู้กว้างขวาง เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

2. อิทธิพลทางด้านค่านิยมและทัศนคติ สื่อมวลชนมีอิทธิพลที่จะน้อมนำความรู้สึกนึกคิดของประชาชนได้ง่าย เพราะประชาชนมีความศรัทธาในสื่อมวลชน มีแนวโน้มที่จะคล้อยตามความคิดเห็นของสื่อมวลชนอยู่แล้ว สื่อมวลชนจึงมีอำนาจในการชักจูงใจสูง จะทำให้ชอบให้เกลียด จะให้ความร่วมมือหรือต้านทานย่อมจะทำได้ ในทางการเมือง จึงให้ความสำคัญแก่สื่อมวลชนมาก เพราะสื่อมวลชนคือกระบอกเสียงที่จะช่วยให้อยู่ในตำแหน่งได้รอดปลอดภัย

3. อิทธิพลทางด้านอารมณ์ สื่อมวลชนสามารถช่วยผ่อนคลายอารมณ์และจิตใจให้สนุกสนาน มีสุขภาพจิตดีขึ้น ขณะเดียวกันก็อาจทำให้คนเป็นบ้า คลั่ง ร้อน รุนแรง จนระเบิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมาได้

4. อิทธิพลทางด้านคุณธรรม สื่อมวลชนที่มีคุณภาพสามารถที่จะยกระดับจิตใจของประชาชนให้สูงขึ้นโดยไม่ยากนัก ขณะเดียวกันสื่อมวลชนที่ปราศจากความรับผิดชอบก็อาจจุดหาให้ศีลธรรมเสื่อมไปจากจิตใจของประชาชนได้อย่างง่ายดาย

5. อิทธิพลทางด้านพฤติกรรม ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะเยาวชนของชาติมักเลียนแบบจากพฤติกรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชน โดยเฉพาะกับเด็กแม้ผู้ใหญ่เองก็มักมีพฤติกรรมเลียนแบบไปโดยไม่รู้ตัว และพฤติกรรมเลียนแบบนี้ก็มักมีทั้งบวกและแง่ลบ ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมอย่างไหนที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมได้มากกว่ากัน

6. อิทธิพลทางการใช้ภาษา สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนทั่วไปในด้านการใช้ภาษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ สื่อประเภทนี้เป็นครูสอนภาษาที่มีอิทธิพลมาก ประชาชนเรียนรู้ภาษาจากสื่อมวลชนโดยไม่รู้ตัวและมักใช้คำอย่างโดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะภาษาพูด เด็กจะจำภาษาสแลง (Slang) มาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดปัญหาเพราะเด็ก ๆ นำมาใช้โดยไม่รู้กาลเทศะ

จงจิตร ศรีพรรณ (2524 : 15) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน สรุปได้ว่า สื่อมวลชนกลายเป็นเครื่องมือที่จะนำข่าวสารไปยังประชาชนตามความต้องการของประชาชน สร้างความมั่นใจแก่ผู้รับ เป็นการเสริมกระตุ้นให้ผู้รับมีความตื่นตัว ไม่หยุดนิ่ง เช่น ผลจากการฟัง ชม อ่าน ทำให้สารจากสื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อแนวคิด และพฤติกรรมของผู้รับสารโดยไม่รู้ตัว

บำรุง สุขพรรณ (2525 : 164) ก็กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนไว้เช่นกัน สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อถือ ของประชาชน อิทธิพลของสื่อมวลชนเข้าไปมีบทบาทโดยประชาชนรับข่าวสาร ความคิดเห็น ความบันเทิงต่าง ๆ มาจากสื่อมวลชนแล้วก็เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ คล้อยตามไปโดยไม่รู้สึกรู้สีกว่า สื่อมวลชนจึงมีส่วนให้วิถีชีวิตและพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม เปลี่ยนไปตามแนวคิดที่เสนอมา ซึ่งรวมถึงแนวทางในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม นิยมประเพณีด้วย

สื่อมวลชนกระจายข่าวสารออกไปทุกหนทุกแห่งอย่างกว้างขวาง ทำให้เป็นที่รู้จักกัน โดยทั่วไป ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ทุกอาชีพ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงเข้าไปมีอิทธิพลในชีวิตประจำวัน ของประชาชนอย่างกว้างขวาง สื่อมวลชนในสังคมใดก็จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนใน สังคมนั้น ดังที่ วิรัช ลภีรัตนกุล (2526 : 180-181) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนใน ด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. อิทธิพลทางด้านทัศนคติและค่านิยม สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมาก ในด้านการสร้าง หรือ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ ของมวลชนได้ รวมทั้งหันเหหรือชักจูงแนวความคิด ให้เป็นไปตามประสงค์ของสื่อมวลชนได้ หากสื่อมวลชนใดในสังคมทำหน้าที่ได้หน้า เชื่อถือด้วยแล้ว ก็ยิ่งสร้างศรัทธาแก่มวลชนได้มาก และสามารถน้อมนำความรู้สึกนึกคิดของมวลชนได้โดยง่าย เหตุนี้ ประเทศที่กำลังพัฒนาจึงต้องอาศัยสื่อมวลชนในการปลูกฝังหรือ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและ ค่านิยมบางประการของประชาชนในประเทศตน เป็นอย่างมาก

2. อิทธิพลทางด้านอารมณ์ สื่อมวลชนสามารถเร้าอารมณ์ของมวลชนได้เป็นอย่างดี สื่อมวลชนหลายประเภทสามารถเสนอรายการต่าง ๆ ที่ให้ความสนุกสนานสำราญอารมณ์แก่มวลชน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถปลูกเร้าอารมณ์ของมวลชนให้เกิดความรู้สึก รัก ชอบ เกลียด คอตัน ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดยไม่ยากนัก

3. อิทธิพลทางด้านศีลธรรม สื่อมวลชนสามารถสอดใส่คุณธรรมให้มวลชนได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถจุดทำลายศีลธรรมให้เสื่อมไปจากจิตใจของมวลชนได้ จริยธรรมหรือจรรยาบรรณจึงสามารถทำหน้าที่ในการยกระดับจิตใจของมวลชนให้สูงขึ้น ในทางตรงข้ามสื่อมวลชนที่ไม่รับผิดชอบอาจเสนอสิ่งที่เป็นภัยแก่ศีลธรรมอันดีงามได้เหมือนกัน

4. อิทธิพลทางด้านสติปัญญาความรู้ หน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนประการหนึ่งคือ การให้การศึกษาความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความฉลาดรอบรู้ในวิทยาการใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

5. อิทธิพลทางด้านพฤติกรรม สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนทางด้านพฤติกรรมได้น้อยประชาชนมักเลียนแบบพฤติกรรมที่ปรากฏทางสื่อมวลชนที่ตนชอบ โดยเฉพาะเด็ก หรือเยาวชนซึ่งปรากฏเสมอว่าหลง หรือคลั่งไคล้ในพฤติกรรมของคารา โดยกระทำริยาตามแบบ อาจไม่รู้ตัวพฤติกรรมเลียนแบบนี้มีทั้งทางบวกและลบ สุดแล้วแต่เยาวชนประทับใจด้านใด ถ้าเลียนแบบด้านลบก็จะเกิดผลเสียแก่ตัวเอง บ่อยครั้งที่ผู้กระทำผิดสารภาพกับเจ้าหน้าที่ว่าตนลอกเลียนแบบมาจากภาพยนตร์ หรือทีวีที่ฉายอยู่ เป็นต้น

ทองใบ ทองเปาด์ (2527 : 341) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อรัฐ และสังคมไว้ สรุปได้ว่า

1. อิทธิพลต่อความคิดหรือทัศนคติของประชาชน ข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ก็คือ บทวิจารณ์ต่าง ๆ ก็คือ มีอิทธิพลในทางความคิดหรือทัศนคติของผู้อ่าน ซึ่งจะเห็นด้วยหรือขัดแย้งก็ได้

2. อิทธิพลต่อศีลธรรมของประชาชน อิทธิพลในด้านนี้อยู่ที่วิธีการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ หากเน้นข่าวอาชญากรรม ลงภาพล่อแหลมต่อศีลธรรม ลงเรื่องลามกอนาจารก็ให้ผลทางลบ แต่ถ้าเน้นยกย่องคนดี ลงเรื่องสร้างสรรค์ ประเทืองปัญญา ผลออกมาก็เป็นทางบวก

3. อิทธิพลต่อรสนิยมของประชาชน ข่าวสาร สารคดี บทความ รวมทั้งภาพและการโฆษณาสินค้า หนังสือที่มีคุณภาพจะพินิจพิชิตในการเลือก กลั่นกรองเนื้อหาสาระและวิธีนำเสนอให้มีคุณค่าต่อผู้อ่าน ทั้งการใช้ภาษาด้วย หนังสือพิมพ์ต้องตระหนักว่า สิ่งเหล่านี้จะเป็นบทเรียนและแบบอย่างที่จะแทรกซึมเข้าไปสู่ประชาชนผู้อ่านตลอดเวลา หากเป็นแบบที่ตึ๋กก็จะพัฒนาจิตใจและสติปัญญาให้สูงขึ้น มองเห็นว่าสิ่งใดดีไม่ดีเหมาะสมไม่เหมาะสม ควรไม่ควร นับเป็นอิทธิพลอย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในการปลูกฝังรสนิยมแก่ประชาชน

4. อิทธิพลต่อมาตรฐานการครองชีพของประชาชน มาตรฐานการครองชีพ หมายถึง การกินคืออยู่ที่ ปัจจัยของการกินคืออยู่ที่คือ มีอาชีพเป็นหลักฐานมั่นคง มีสุขภาพดี ทั้งจิตใจและกาย มีที่อยู่อาศัยถูกสุขลักษณะและสมควรแก่สภาพ และที่สำคัญคือ มีสติปัญญา รู้จักใช้วิจารณญาณ สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งสามารถเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ได้จากหนังสือพิมพ์ในหัวข้อ บทความ บทวิจารณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

อรรถ เียรถาวร (2527 : 20-23) กล่าวถึงอิทธิพลของวิทยุ โทรทัศน์ต่อเด็ก ไว้สรุปได้ว่า วิทยุโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กมาก สามารถปลูกฝังค่านิยม และสิ่งที่สังคมต้องการ ให้แก่เด็กได้ดี โดยการสอดแทรกไว้ในรายการต่าง ๆ เช่น การฝึกนิสัยการใช้รถใช้ถนนให้ถูกต้องตามกฎหมายจราจร ให้เด็กหลีกเลี่ยงภัยจากอบายมุข การเลือกบริโภคสินค้าและใช้บริการอย่างฉลาด ถ้ายทอด ปลูกฝัง ค่านิยมทางจริยธรรม (Ideal Ethical Conduct) โดยเฉพาะ ในเด็กเล็ก จะได้รับอิทธิพลจากวิทยุ โทรทัศน์มากที่สุด เพราะอยู่ในวัยที่กำลังอยากเรียนรู้ เรียนแบบอย่างได้รวดเร็ว เด็กโตก็ควรได้รับความรู้เรื่องจริยธรรม คุณธรรม ความดี เพื่อกระทำคนให้เข้ากับระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของสังคมได้ ต้องหาทางป้องกันขจัดเหตุจูงใจในทางที่ไม่ดีออก เพราะวิทยุโทรทัศน์ปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งการควบคุม มี กบว. ดูแลควบคุมอยู่ ต้องเข้มงวดเพื่อผู้รับที่เป็นเยาวชน เลือกสรรแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์มา นำเสนอ ก็จะเป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็กอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้แล้ว สุโขทัยธรรมาธิราช (2529 : 624) ก็ได้กล่าวถึงอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า "เชื่อว่าโฆษณาในหนังสือพิมพ์มีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดอำนาจการซื้อ ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านธุรกิจให้เจริญขึ้น ข้อสำคัญที่สุด คือ การกระจายเนื้อที่โฆษณาเป็นแหล่งรายได้ สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์"

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนดังที่กล่าวมาพอสรุปเป็น อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับมากที่สุด ในด้านต่าง ๆ คือไปนี้

1. สื่อมวลชน ทำให้ภาษาเกิดการพัฒนา ทั้งการพูด การอ่าน และการเขียน ที่อาจดีขึ้นหรือ เลวลงก็ได้
2. ทำให้ค่านิยมและทัศนคติของประชาชน เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สื่อมวลชนเสนอแนวทาง

3. อิทธิพลทางด้านอารมณ์สื่อมวลชนเร้าอารมณ์ ให้ผู้รับเกิดความสุขสนาน รักรชอบเกลียดได้เป็นอย่างดี

4. สื่อมวลชนให้ความรอบรู้ข่าวสารวิทยาการใหม่ ๆ ทั้งที่ดีและไม่ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดี

5. อิทธิพลทางพฤติกรรมของประชาชน ผู้รับสื่อมวลชนจะเลียนแบบพฤติกรรมของสื่อมวลชนในพฤติกรรมที่ตนชื่นชอบ อาจมีทั้งดีและไม่ดี

6. ทางด้านคุณธรรม สื่อมวลชนสามารถสอดแทรกคุณธรรมที่ดีในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นแนวทางแก่ประชาชน แต่ก็มีสื่อมวลชนที่ทำให้เกิดความเสียหายในด้านคุณธรรมได้เช่นกัน

7. สื่อมวลชนทำให้เกิดประชามติขึ้นในหมู่ผู้รับฟัง จะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มักใช้วิทยุเป็นกระบอกเสียง แสดงประชามตินั่นเอง

นักเรียนกับการใช้สื่อมวลชน

สื่อมวลชนนั้น เป็นที่ยอมรับกันแน่ชัดแล้วว่า ให้ประโยชน์มากมายและมีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก ที่สำคัญเด็กทุกวันนี้ ซึมซาบสื่อมวลชนเข้าไปในสมอง มากกว่าการรับทราบข้อมูลทางการศึกษาจากโรงเรียน จริงอยู่เด็กไปโรงเรียนทุกวันอยู่โรงเรียนอย่างมากวันละ 8 ชั่วโมง หักเวลาเตรียมตัวเข้าเรียน เข้าแถว หักกลางวันออก เด็กจะมีเวลาเรียนจริง ๆ วันละประมาณ 6 ชั่วโมง และที่โรงเรียนเด็กอาจไปอ่านหนังสือพิมพ์ที่ห้องสมุด หรือครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ นำสื่อมวลชนมาใช้ประกอบการสอนในชั่วโมงเรียนบ้าง เด็กได้พบกับสื่อมวลชนที่โรงเรียนด้วย เวลาที่เหลือของเด็กแต่ละวันจะมีประมาณ 8 ชั่วโมง ใช้เป็นเวลาเดินทางไปมาระหว่างบ้านกับโรงเรียนประมาณ 1.30 ชั่วโมง ช่วงระหว่างเดินทางอาจจะรับสื่อมวลชนโดยการอ่านหนังสือพิมพ์ หรือฟังวิทยุไปด้วยก็ได้ จะเห็นได้ว่าเวลาของเด็กแต่ละแห่งจะเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนเข้าไปเกี่ยวพันด้วยเสมอ และเวลาที่เหลืออีก 6 ชั่วโมงครึ่งเด็กทำอะไร กิจกรรมที่เด็กเลือกทำ จะเป็น เล่นกีฬา ไปพักผ่อน ดูตำรา ทำการบ้าน อ่านหนังสือ แต่บ้านใดที่มีวิทยุ โทรทัศน์ เด็กก็จะเลือกดูโทรทัศน์และฟังวิทยุไปด้วย หรือเอาแต่ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุไม่ยอมทำอะไรเลย ทั้งนี้ เพราะเด็กมีนิสัยชอบความบันเทิงอยู่แล้ว นอกจากจะถูกควบคุมจากผู้ปกครองให้เป็นเวลาในการดูโทรทัศน์เท่านั้น เด็กก็จะสนใจดูทันทีที่ได้รับอนุญาต

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ถึงจำนวนครัวเรือนที่มีวิทยุ โทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์ (2531 : เอกสารอัดสำเนาสำนักงานสถิติแห่งชาติ) ปรากฏว่า ครัวเรือนที่มีวิทยุ กระจายเสียงทั่วประเทศมีถึงร้อยละ 79 มีเครื่องรับโทรทัศน์ถึงร้อยละ 67 และมีหนังสือพิมพ์ถึง ร้อยละ 67 จึงเป็นที่แน่นอนว่าเด็กได้สัมผัสกับสื่อมวลชนอยู่ตลอดเวลาที่เขาตื่นขึ้นมา

สุภัทควดี อภินันท์ (2527 : 16-19) ได้กล่าวถึงเยาวชนกับวิทยุกระจายเสียงไว้ สรุปได้ว่า

เยาวชนเป็นวัยที่สำคัญที่จะต้องพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา ทางสังคม และศีลธรรม การรับข่าวสารข้อมูลและตัวอย่างการดำเนินชีวิตที่พบเห็นอยู่เป็นประจำ จะทำให้เด็กรับรู้อย่างรวดเร็ว เพราะความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะสนใจรับดีกว่าสิ่งอื่น สื่อมวลชนที่มุ่งหวังจะแพร่กระจาย ข่าวสาร สารต่าง ๆ อยู่แล้ว จึงสนองตอบในความต้องการของเด็กได้ดี การกระจายเสียงของ วิทยุไปได้กว้างไกลทุกหนทุกแห่งและราคาถูกอีกด้วยแน่นอนที่เยาวชนจะรู้จักใช้สื่อชนิดนี้เป็นอย่างดี ส่วนโทรทัศน์นั้นความน่าสนใจของลักษณะของสื่อ ตลอดจนเวลาที่ผู้ปกครองสมัยปัจจุบันไม่ค่อยมีเวลาให้ กับลูก โทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่ใกล้ชิดกับเด็ก มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรู้ความคิด ต่าง ๆ กับเด็กมาก แต่เป็นน่าเสียใจที่ทั้งรายการวิทยุและโทรทัศน์มีรายการที่มีประโยชน์ และ จัดสำหรับเยาวชนน้อยมาก ถึงจะมีบ้างแต่ก็น้อยมากถ้าเทียบกับรายการบันเทิงในรูปแบบอื่น ๆ ผู้จัดทำรายการส่วนใหญ่ยังคำนึงถึงแค่ผลประโยชน์เพื่อการค้าหวังผลกำไรอย่างเดียวรายการวิทยุ จึงมีแต่รายการบันเทิงกับเพลง โทรทัศน์ก็มีแต่ละครกับโฆษณา

พิชัย วาสนาส่ง (2531 : 38-35) ได้กล่าวถึงเด็กกับสื่อมวลชนไว้สรุปได้ว่า เด็กนั้น เปรียบเหมือนกระต่ายซัดคุณภาพเยี่ยมไม่ว่าจะซัดหมึกสีอะไรก็ได้ทั้งนั้น และแม้จะให้ซัดของสกปรก โสโครกเน่าเหม็นเห็น ๆ อย่างไม่รู้ยังทำได้ เด็กเล็กอ่านหนังสือยังไม่ออก หนังสือพิมพ์ยังไม่มี ความหมายและอิทธิพลใด ๆ แต่วิทยุเริ่มเข้ามามีอิทธิพลบ้างจากเสียง นิตยสาร ภาพยนตร์ก็ยังไม่ มีอิทธิพลต่อเด็กเล็ก ๆ สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อเด็กเล็กมากที่สุด คือ โทรทัศน์ เพราะโทรทัศน์ มี เสียง มีภาพ สีสันเหมือนธรรมชาติ มีความเคลื่อนไหวเหมือนชีวิตจริงน่าเชื่อถือ และข้อสำคัญ โทรทัศน์วางอยู่ในบ้านตรงหน้าไม่ต้องให้ใครพาไปไหนให้ลำบาก เด็กชนเมื่อจับวางตรงหน้า โทรทัศน์ จะหยุดนิ่งและเคลื่อนไหวน้อยที่สุด ภาพความเคลื่อนไหวที่มีสีสันและเสียงเป็นของใหม่ที่ เด็กไม่เคยรู้มาก่อนในชีวิต เด็กจึงรับซึมซับและจดจำได้รวดเร็ว เรื่องราวต่าง ๆ เด็กจะรับไว้ และนำออกมาใช้เมื่อเกิดภาวะที่เหมาะสม บางครั้งอาจปฏิบัติตามในสภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวย ก็ได้ โทรทัศน์จึงมีอิทธิพลต่อเด็กมาก การเลือกรายการให้เด็กดูจึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าต้องการ

จะให้เด็กพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องด้วย รายการเป็นของกลางสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัยและฐานะ ความกว้างขวางของรายการจึงมีมาก ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจและเลือกให้เด็กดู เฉพาะรายการที่ให้ผลดีกับเด็กเท่านั้น

ในสังคมปัจจุบันความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้จากสื่อมวลชนมีมากขึ้น เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีหลังไหล เข้ามาสู่มวลชนทุกหน้าที่เหมือนกระแสน้ำที่ไหลลงสู่ที่ต่ำไม่มีวันขาดสาย มนุษย์ทุกวันนี้จึงอยู่กับที่เฉย ๆ ไม่ได้ จำเป็นต้องเรียนรู้ในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อความ เป็นอยู่ของตน

สื่อมวลชนทำหน้าที่ เป็นสื่อกลาง สร้างความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ แก่มนุษย์ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เทป และหนังสืออื่น ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายเรารับรู้ได้โดยผ่านสื่อมวลชน เหล่านี้ ข่าวสารทั่วประเทศทั่วโลกทั้งวิทยุและหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลกับเรา ยิ่งโทรทัศน์แล้วผู้ชมจะได้เห็น เหตุการณ์เสมือนอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย ดังคำหึงเหยที่ว่า ลิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น โทรทัศน์จึงมีผู้นิยมดูมากกว่าสื่อชนิดอื่นใด

วิทยุมีการจัดรายการตลอดทั้งวันทุกวัน มีทั้งข่าวสดและข่าวแท่ง มีกำหนดเวลาที่แน่นอน ในการออกรายการทั้งมีรายการวิทยุศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการด้วย จึงสามารถจะใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

สำหรับหนังสือพิมพ์และนิตยสารวารสารนั้น เป็นอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้ดี ช่วยฝึกหัดทักษะทางภาษาในเรื่องของการอ่านการเขียนได้ดีมาก ช่วยในการฝึกให้เป็นผู้รู้จัก ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง สร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียน บทความและเนื้อหาสาระใน หนังสือพิมพ์ปัจจุบันก็มีหลากหลายจึงช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งประสบการณ์ทางวิชาการ และ ข่าวสารสารพัด ในเวลาที่รวดเร็ว การฝึกหัดคนให้เป็นนิสัยในการรักการอ่าน สำหรับเด็กนักเรียน ควรฝึกให้ทำกิจกรรม เกี่ยวกับ เรื่องที่อ่านตามความ เหมาะสมด้วย จะทำให้มีความตั้งใจมากขึ้น เกิดความ เข้าใจและแตกฉาน ในกิจกรรมที่กระทำนั้น

การเรียนรู้จากโทรทัศน์ เด็กควรวางแผน เลือกชมรายการโทรทัศน์ เพื่อช่วยให้ได้ชม รายการที่ดีได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกำหนดเวลาที่แต่ละสถานที่กำหนดไว้ ในประเทศไทยปัจจุบันมีสถานีโทรทัศน์ถึง 5 สถานี และสถานีที่เสนอรายการเกี่ยวกับความรู้

โดยตรงไม่มีโฆษณาที่คือสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเริ่มดำเนินการแล้ว นักเรียนจะได้รับความรู้ต่าง ๆ อย่างเต็มเปี่ยมถ้ารู้จักจัดเวลาดูและเลือกรายการที่ดีมีประโยชน์

ดังนั้น เด็กนักเรียนจึงมีความใกล้ชิดกับสื่อมวลชนมาตั้งแต่เกิด และยังเติบโตขึ้นเด็กก็ยังมีโอกาสใกล้ชิดสื่อมวลชนมากขึ้น สามารถค้นหาใช้สื่อมวลชนได้ด้วยตนเอง จึงควรนำประโยชน์จากสื่อมวลชนมาใช้เพื่อตนเองและการศึกษาเล่าเรียนได้มากยิ่งขึ้น เพราะความใกล้ชิดที่สื่อมวลชนมีต่อเด็กเหมือนญาติสนิทดังกล่าว

ครูกับสื่อมวลชน

ครู คือ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับนักเรียนเพื่อให้เขาเติบโตขึ้น เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เด็กนักเรียนได้พัฒนาตนเองตั้งแต่เด็ก ๆ ขึ้นมาภายใต้การอบรมสั่งสอนจากครู จนเติบโตเป็นผู้ยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ครูจึงจะต้องเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อจะได้นำความรู้เหล่านั้นมาถ่ายทอดให้กับศิษย์ของตน สื่อมวลชนซึ่งให้ข่าวสารสาระของความเจริญก้าวหน้าของสังคมวิทยาการต่าง ๆ จึงเป็นที่สนใจของครูเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะศึกษาเพื่อไว้สอนลูกศิษย์แล้ว ครูเองก็จะหมั่นแต่ความเจริญรุ่งเรืองได้ด้วยความรู้สาระต่าง ๆ ที่ได้รับจากสื่อมวลชนเหล่านั้นนั่นเอง ทั้งยังมีบางอย่างสนองความต้องการของครูด้านความบันเทิง สนุกสนานคลายความตึงเครียดที่เหน็ดเหนื่อยจากการอบรมสั่งสอนศิษย์มาทั้งวันด้วย และการนำเรื่องบันเทิงเหล่านี้ไปเสนอกับนักเรียนก็ย่อมเป็นที่ยอมรับ ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นที่น่าสนใจ สนุกสนานอีกด้วย ครูภาษาไทยจึงควรที่จะนำสื่อมวลชนไปใช้ในการสอนยิ่งนัก

อดิศักดิ์ เจริญพิทักษ์ (2520 : 3 0-31) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนกับการสอนภาษาไทยไว้เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนสรุปได้ว่า

ปัจจุบันครูที่สอนในโรงเรียนระดับต่าง ๆ ชอบใช้หนังสือพิมพ์เป็นอุปกรณ์การสอน เช่น ใช้หนังสือพิมพ์เป็นอุปกรณ์ฝึกการอ่าน การจับใจความ และการย่อความ หรือให้นักเรียนตัดภาพจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์มาประกอบการสอนวิชาต่าง ๆ แต่มีภาษาในหนังสือพิมพ์ที่ใช่มืด ๆ เป็นจำนวนมาก การที่ครูเห็นประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ นำมาใช้เป็นอุปกรณ์การสอน การให้ไปค้นคว้า ทำรายงาน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นับเป็นวิธีที่ดี แต่ความที่สื่อมวลชนมีข้อผิดพลาดในเรื่องการใช้ภาษา ครูผู้สอนจึงควรดำเนินการดังนี้ก่อน

1. หนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ครูแนะนำให้นักเรียนอ่านนั้น ครูต้องอ่านให้จบเสียก่อน เมื่อพบคำที่ผิดให้นำมาชี้แจงให้นักเรียนทราบและแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย
2. ให้นักเรียนแข่งกันค้นหาคำผิดในหนังสือพิมพ์แล้วนำมาบันทึกลงในแผนภูมิ
3. นำคำที่พบว่าในหนังสือพิมพ์พิมพ์ผิดบ่อย ๆ มาบันทึกไว้เป็นแผนภูมิ แก้ให้เป็นคำที่ถูกต้องและให้ความหมายของคำไว้ด้วย เพื่อให้นักเรียนเข้าใจยิ่งขึ้น
4. ให้นักเรียนคัดคำ ประโยค ข้อความ หรือบทความที่มีคำผิดจากหนังสือพิมพ์มา รวบรวมทำเป็นสมุด ซึ่งอาจจะใช้ชื่อว่า สมุดคำผิดที่พบบ่อย และบันทึกคำที่ถูกพร้อมความหมายไว้ด้วย
5. วิธีการอื่น ๆ ที่ครูคิดขึ้นมาเอง

กิจกรรมเหล่านี้เป็นตัวอย่างให้ครูเกิดความคิดที่จะหาวิธีอื่น ๆ มาใช้ในการนำหนังสือพิมพ์มาใช้ในการสอนภาษา ส่วนสื่อมวลชนอื่น ๆ ที่นักเรียนชอบอ่าน ฟัง ดู อยู่เป็นประจำคือวิทยุ โทรทัศน์ นั้น ครูจะต้องแนะนำให้นักเรียนได้ดูฟังรายการที่ใช้ภาษาได้ดีถูกต้อง และถือว่าเป็นหน้าที่ของครูโดยตรงที่จะต้องช่วยกันแก้ไขการใช้ภาษาที่ผิดพลาดของสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยแนะนำไม่ให้นักเรียนดูรายการที่ใช้ภาษาผิดพลาด โดยขอความร่วมมือจากทางผู้ปกครองด้วย

สื่อมวลชนผู้เป็นต้นแบบของความผิดพลาดซึ่งอาจนำมาซึ่งความเสียหายทางภาษาได้ ควรให้ความร่วมมือพยายามตรวจสอบภาษาที่เสนอออกมาให้ได้แบบของมาตรฐานทางภาษา ถึงแม้จะอ้างว่ามีความจำเป็นในการเร่งรีบผลิต เวลา หรืออะไรก็ตามที่ทำให้สื่อมวลชนใช้ภาษาไม่ถูกต้องนั้น สื่อมวลชนก็ควรได้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของคนให้มาก เลือกลำบากคนที่มีความชำนาญไม่ใช้ภาษาผิดพลาดมาดำเนินงาน และพยายามให้การใช้ภาษาของตนผิดพลาดน้อยที่สุด เพื่อเป็นแบบอย่างกับเยาวชนได้ ครูภาษาไทยก็จะได้อุปกรณ์การสอนที่เด็กสนใจ เป็นอย่างดีมาก ใช้ในการสอน ภาษาของชาติก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

ก่องแก้ว เจริญอักษร (2525 : 1-5) กล่าวถึงครูกับสื่อมวลชนไว้สรุปได้ว่า

ในสมัยก่อนสื่อมวลชนทำหน้าที่เสนอความบันเทิง และข่าวโดยตรงเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันสื่อมวลชนเพิ่มหน้าที่เชื่อมโยง ผลการปฏิบัติงานของรัฐบาลเสนอเป็นข่าวต่อประชาชนด้วย และในทางกลับกัน สื่อมวลชนก็เสนอความเห็นของประชาชนต่อรัฐบาล ในรูปของการวิเคราะห์

การแสดงความคิดเห็น เพื่อให้รัฐบาลนำไปประกอบการบริหารงานภาครัฐองบ้าน เมืองด้วย มีข้อสังเกตว่า หากสื่อมวลชนสนใจประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้ เพียงอย่างเดียวละทิ้งคุณธรรม หรือจรรยาบรรณไปเสีย การปลุกฝังจิตใจประชาชนให้พัฒนาค่านิยม ในทางถูกต้องดีงามย่อมจะ ลดน้อยลงไป ครูคือประชาชนที่จะต้องรับรู้เท่าทันกำหนดแบบแผนกับการพัฒนาความคิดที่สื่อมวลชน เสนอให้ เพื่อตนเองและทำหน้าที่ชี้แจง ศิษย์ให้เข้าใจ และรับเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์จากสื่อมวลชน ไปใช้ครูจึงต้องเป็นนักอ่าน เพราะอาชีพครูอยู่กับข้อมูล เพื่อให้แนวความคิดแก่ผู้เรียน และครู จะต้องส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านด้วย และสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นับว่าเป็นสิ่งที่เด็กชอบอยู่แล้ว ภาพยนตร์ท่องเที่ยวสารคดีต่าง ๆ ทั้งเรื่องทั่ว ๆ ไปอาจจูงใจ ในการที่ไม่อ่านหนังสือได้ ส่วนโทรทัศน์นั้นมีส่วนกระตุ้นให้คนอ่านหนังสือได้ และรายการนิทาน สำหรับเด็ก พบว่าผู้ปกครองนักเรียน และบรรณารักษ์เห็นว่าเป็นการช่วยสร้างนิสัยรักการอ่านให้ กับเด็กได้เป็นอย่างดี

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มนุษย์สามารถคิดค้นสิ่งที่น่าสนใจให้เกิดขึ้นได้ เสมอ แต่มนุษย์ก็ไม่ประมาทพลังงานที่เราเห็นว่า มีอยู่น้อยก็พยายามใช้ให้คุ้มค่า รายการ โทรทัศน์ในปัจจุบัน งดออกรายการในช่วงที่คนส่วนใหญ่ออกไปทำงาน แต่จะออกรายการตอนเย็น ตอนค่ำในวันหยุด โอกาสพิเศษ ที่มี เรื่องราวที่คนสนใจเป็นพิเศษ และยิ่งในปัจจุบัน เรามีโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาโดยตรง ไม่มีโฆษณา คือ สถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 11 ที่จัดรายการข่าวและ ความรู้จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง และกระทรวงศึกษาธิการ เสนอเป็นเวลาทุกวัน ทั้งยังมีเครือข่ายในต่างจังหวัดอีกทั่วประเทศ นับเป็นโอกาสอันดีที่ครูจะ ได้นำสื่อมวลชนต่าง ๆ เข้ามาใช้ช่วยในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

การนำสื่อมวลชนมาใช้ในการสอนภาษาไทย

ในสังคมปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อมวลชน เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของ ประชาชนมาก การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วกว้างไกลด้วยเทคโนโลยีที่น่าสนใจ ทำให้สื่อมวลชน แต่ละชนิดคกแต่งคุณภาพของคนที่น่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากจะให้ข่าวสารความรู้กับประชาชน ทั่วไปแล้ว เด็กนักเรียนได้สนใจติดตามประจำเนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบัน พ่อแม่ไม่ค่อยมี เวลาอบรม สั่งสอนลูก ๆ ที่บ้าน แต่แทบทุกบ้านมีสื่อมวลชนไว้เป็นเพื่อนลูก ดังนั้น ครูจึง มองเห็นหนทางที่จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทย เป็นที่น่าสนใจมีสื่อการสอนที่คิอยู่ในบ้าน

นักเรียนด้วย คือ การนำสื่อมวลชนมาใช้ในการสอนวิชาภาษาไทย มีผู้ที่แนะนำวิธีการและเสนอความคิดเกี่ยวกับการนำสื่อมวลชนมาใช้ในการสอนภาษาไทยหลายท่าน ดังนี้

ประภาศรี สิทธิไพ (2524 : 294) ได้กล่าวถึงการนำสื่อมวลชนมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทย สรุปได้ว่า

การใช้ภาษาไทยของสื่อประเภทต่าง ๆ มีลักษณะเฉพาะตามธรรมชาติของสื่อและวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องความสนใจ การใช้ภาษาจึงไม่เป็นระเบียบตามมาตรฐานของภาษาในการเรียงคำ การใช้ศัพท์สำนวน ถ้านักเรียนรับการใช้ภาษาของสื่อมวลชนมากก็จะเป็นปัญหายากแก่การสอนภาษามาตรฐานในชั้นเรียน แต่ถ้าครูภาษาไทยไม่เข้าใจธรรมชาติของภาษาสื่อมวลชนก็ย่อมจะทำให้วิตกกังวลต่อการใช้ภาษาของสื่อต่าง ๆ อาจเลิกติดตามสื่อทำให้เป็นคนไม่ทันต่อเหตุการณ์ ไม่เข้าใจสังคม ดังนั้นครูควรทำความเข้าใจในภาษาของสื่อมวลชน และให้สื่อมวลชนตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ พยายามเขียน พูด อ่าน ให้ถูกต้อง เพื่อการใช้ภาษาจะได้เป็นไปเพื่อมวลชนจริง ๆ มิใช่เพื่อผลกำไรแต่ฝ่ายเดียว การนำสื่อมวลชนมาใช้ในการสอนภาษา มีความมุ่งหมาย เพื่อ

1. ศึกษาศิลปะการเขียนชนิดหนึ่ง เพื่อเปรียบเทียบกับภาษาที่เขียนในชั้นเรียน ได้เห็นแบบอย่างของภาษาที่ใช้จริง เข้าใจเหตุผลของการใช้ภาษาที่ต่างกัน
2. เพื่อนำไปเป็นอุปกรณ์ในการอ่าน และการเขียน วิจารณ์ ประเมินค่าฝักการฟัง พูด อ่าน เขียน
3. เพื่อเป็นวัตถุดิบหรือข้อมูลในการศึกษาสังคม ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ นำสารที่เป็นประโยชน์มาประกอบความรู้ในการพูดและการเขียนต่อไป

สมพร บันตะสูตร (2526 : 201-206) กล่าวถึง การใช้สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ในการสอนภาษาไทยไว้ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การใช้สื่อมวลชนปลูกเร้าความสนใจในการเรียนภาษา โดยครูชวนสนทนาถึงข่าวสำคัญและสารคดี อาจมีการอภิปรายถึงเรื่องราวที่น่าสนใจต่าง ๆ

2. การใช้สื่อมวลชนเพื่อให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ข่าวสารต่าง ๆ ได้ฝึกทั้งทักษะการอ่านและการใช้วิจารณญาณ ให้นักเลือกอ่านหนังสือเพื่อประยุกต์ความรู้ที่ได้มาใช้กับชีวิตประจำวัน ฝึกให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์คุณค่าของข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับจากหนังสือพิมพ์ได้หลายวิธี ดังนี้

2.1 ให้นักเรียนเปรียบเทียบสารในหนังสือพิมพ์โดยการแยกประเภทให้ชัดเจน เช่น บทบรรณาธิการ สารคดีเกี่ยวกับ การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ อาจให้ทำเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้

2.2 ให้นักเรียนอ่านเรื่องราวจากข้อ 2.1 จากหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ เพื่อเปรียบเทียบข่าวสารและข้อเท็จจริง

2.3 ให้นักเรียนศึกษาข้อเท็จจริงจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าวที่พบในหนังสือพิมพ์เพื่อวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข่าวและความเป็นไปได้

2.4 ให้นักเรียนวิเคราะห์บทความต่าง ๆ แล้วแยกข้อเท็จจริงมีหลักฐานอ้างอิงมากน้อยเพียงใด และส่วนใด เป็นข้อคิดเห็น ข้อคิดเห็นมีคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้อ่านต่อสังคมอย่างไร

2.5 ให้นักเรียนวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำ ส่วนวน โวหาร และการวางรูปแบบประโยคว่า รูปประโยคและถ้อยคำในหนังสือพิมพ์เบี่ยงเบนไปจากภาษามาตรฐานมากน้อยเพียงใด

2.6 ให้นักเรียนพยายามสังเกตการใช้ภาษาที่บกพร่องและรวบรวมไว้ให้มากที่สุด

2.7 นำตัวอย่างการวิเคราะห์หรือรายงานสรุปการวิเคราะห์ข่าวสารต่าง ๆ เสนอให้นักเรียนทั่วไปรับทราบ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ของนักเรียนคนอื่น ๆ

2.8 ให้มีการนำเสนอรายงานการวิเคราะห์ข่าวของนักเรียนและเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายตามควร

ควรมีการมอบหมายให้วิเคราะห์วิจารณ์การใช้ภาษาโฆษณาในหนังสือพิมพ์ด้วย

3. การใช้หนังสือพิมพ์เป็นแหล่งแสวงหาความรู้ เฉพาะหนังสือพิมพ์เป็นแหล่งรวมวิทยากรหลายแขนง โดยเฉพาะด้านภาษาไทยครูสามารถเสนอให้นักเรียนหาความรู้ด้านการเขียนสะกดคำรันต์ การวางรูปประโยค การเขียนแบบต่าง ๆ และการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารต่าง ๆ ตลอดจนการวิจารณ์หนังสือต่าง ๆ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธีดังนี้

3.1 ให้นักเรียนศึกษารูปแบบการเขียนประเภทต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับ การเขียนที่ครูสอนตามแบบแผน

3.2 ให้นักเรียนรวบรวมและศึกษาศิลปะการใช้ภาษาทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง จากหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นตัวอย่าง

3.3 ให้นักเรียนศึกษาการเขียนเรื่องสั้นหลาย ๆ เรื่อง เพื่อเปรียบเทียบกับ นิทาน

3.4 ให้นักเรียนอ่านข่าว บทบรรณาธิการ บทความ แล้วแยกรายละเอียดของ งานเขียนแต่ละประเภทออกเป็นแบบเฉพาะในการเขียนแต่ละชนิด

3.5 ให้นักเรียนย่อสรุป เรื่องที่ตนสนใจแสดงป้ายนิเทศ หรือตู้นิทรรศการ เพื่อ เผยแพร่

3.6 ให้นักเรียนทำบรรณนิทัศน์ของนิตยสาร

3.7 ให้นักเรียนนำเรื่องราวที่ตนสนใจมาอ่านหรือเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง

3.8 ให้นักเรียนรวบรวม เรื่องที่ตนสนใจแยกตามประเภทเก็บรวบรวมไว้ เพื่อ การศึกษาต่อไป

4. การใช้หนังสือพิมพ์เพื่อการส่งเสริมการเขียน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนส่ง ผลงานด้านกรนิพนธ์ เรื่องสั้น และบทความไปตามหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่าง ๆ นักเรียนจะ เกิดความภูมิใจที่ผลงานได้เผยแพร่สู่ประชาชนและอาจได้รับรางวัลหรือค่าเรื่องเป็นผลพลอยได้ อีกด้วย

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อมวลชน

1. จัดให้มีการอภิปรายเรื่องการใช้ภาษาในสื่อมวลชน โดยกำหนดหัวข้อเกี่ยวกับ ภาษาในรูปต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาของนักหนังสือพิมพ์ การใช้ภาษาโฆษณา ฯลฯ

2. จัดสัมมนาการใช้ภาษาของสื่อมวลชนในหัวข้อต่าง ๆ ตามโอกาสอันควร

3. จัดแสดงนิทรรศการผลงานการวิเคราะห์วิจารณ์งานเขียนในสื่อมวลชน

4. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการย่อยเกี่ยวกับ เรื่องที่นักเรียนศึกษาจากสื่อมวลชนออก

เผยแพร่

5. มอบหมายให้นักเรียนศึกษารวบรวมวิเคราะห์วิจารณ์งานเขียนประเภทต่าง ๆ ในสื่อมวลชน
 6. ให้นักเรียนวิเคราะห์การพาดหัวข่าวในด้านรูปแบบการสื่อสารและโครงสร้างของประโยค
 7. ให้นักเรียนรวบรวมและวิเคราะห์คำที่เกิดขึ้นใหม่ในสื่อมวลชน
 8. ให้นักเรียนวิเคราะห์การใช้ภาษาไทยโดยทั่วไปของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับว่ามีการใช้ถ้อยคำ ส่วนวน และประโยคอย่างไร
 9. ให้นักเรียนศึกษาและวิจารณ์ลักษณะการเสนอข่าวสาร และการจัดสัดส่วนในการเสนอข่าวสารว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด
 10. ให้นักเรียนฝึกหัดเขียนข่าว บทความและสารคดีต่าง ๆ โดยศึกษาจากหนังสือพิมพ์ประกอบการสอนของครู แล้วครูพิจารณาว่าออกเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ
 11. ให้นักเรียนฝึกเขียนประกาศ ประชาสัมพันธ์ และโฆษณา ฯลฯ
- ดุขฎิพร ชำนิโรคสานต์ (2526 : 117-120) ได้กล่าวถึงสื่อสารมวลชนกับการสอนภาษาไทยไว้ สรุปได้ว่า

สื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ความบันเทิง และข่าวสารแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น การใช้ภาษาของสื่อมวลชนนั้น มักคิดแปลกไปจากภาษาที่เราใช้กันอยู่ หรือคิดไปจากมาตรฐานของภาษา เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหากับผู้เรียนภาษาไทย ซึ่งมักจดจำสำนวนภาษาของสื่อมวลชนได้อย่างรวดเร็ว และใช้ตามโดยไม่ได้อธิบายความควร ไม่ควร ก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้สอนภาษาไทยที่ต้องคอยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการใช้ภาษาซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อรักษามาตรฐานภาษาไทยไว้ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนไม่มีใครระมัดระวังในการใช้ภาษา ไม่สนใจว่าจะถูกหรือไม่อย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งคือมุ่งผลทางการค้า การโฆษณา จึงใช้ภาษาสำนวนใหม่ ๆ เพื่อให้สะดุดตา จำง่าย ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์รายวันก็มีปัญหาเพิ่ม คือต้องเขียนให้ทันเวลาไม่มีเวลาตรวจแก้ภาษา หน้ากระดาษมีจำกัด การพาดหัวข่าวต้องให้สั้นและสะดุดตา ส่วนวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ก็มีปัญหาในเรื่องการออกเสียงด้วย

ข้อบกพร่องในเรื่องการใช้ภาษาของสื่อมวลชน คือ การเขียน การสะกดคำผิด สื่อมวลชนไม่ควรจะเป็นแหล่งแพร่การเขียนที่ผิด ๆ เพราะหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลกว่าครูสอนในชั้นเรียน การที่นักเรียนได้อ่านได้เห็นบ่อย ๆ ทำให้เกิดความเคยชิน ผู้ที่ไม่รู้เกิดคิดว่าถูกผู้ที่เคยรู้ว่าถูกเห็นผิดบ่อย ๆ เข้าก็เลยเขียนผิดตามไป กลายเป็นเขียนไทยตามความเคยชิน การสิ่งใดก็ตามที่เป็นความเคยชินแล้ว ย่อมแก้ไขได้ยาก และความคิดนี้เกิดจากหลายฝ่าย ผู้เขียนเองหรือผู้พิมพ์ก็ขอให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทุกคนมีความรับผิดชอบในเรื่องนี้ ควรร่วมมือกันรับผิดชอบ รมัตถะวังการเขียนของคน ไม่ปล่อยให้ครูเป็นผู้รับผิดชอบฝ่ายเดียว การเขียนผิด ๆ ก็จะหมดไปในที่สุด

ในเรื่องการอ่าน และการออกเสียง ก็มีการอ่านผิดบ้างแต่การอ่านนี้มีผู้รับผิดชอบคนเดียวก็คือ ผู้อ่าน ผู้พูด หรือผู้ประกาศ ฉะนั้นผู้ที่เป็นโฆษก ผู้ประกาศ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายควรจะออกเสียงให้ถูกต้อง ไม่ออกเสียงตามใจชอบ ไม่จงใจพูดไม่ชัดเจนหรือเพี้ยนไปเพื่อความโก้เก๋ หรือพูดเร็วจนลน รวบคำเกินไม่ แม่งพยางค์ผิด เว้นจังหวะผิด เน้นผิดที่ เรื่องนี้เป็นข้อบกพร่องเฉพาะบุคคล ไม่ใคร่มีอิทธิพลมากนัก นอกจากผู้ฟังเกิดความรำคาญ แต่ไม่นิยมพูดตามปัญหาคือ ไม่รู้ว่าจะออกเสียงคำนั้นว่าอย่างไร เมื่อไม่รู้ให้ตามผู้รู้แล้วจดจำไว้ พูดให้ถูกต้องตลอดไป

เรื่องการใช้สำนวนภาษา เป็นปัญหาอีก บางอย่างก็แก้ไขได้และจำเป็นต้องแก้ไข แต่บางอย่างเป็นเรื่องที่สื่อมวลชนไม่ต้องการแก้ไข จงใจใช้สำนวนนั้นมันจะมีเวลามีสำนวนที่จะใช้แทนได้ก็ตาม เพราะเขามีจุดประสงค์จะใช้สำนวนที่แปลกใหม่ สะดุดตา ระวังผู้อ่านให้สนใจเพื่อประโยชน์ทางการค้า ซึ่งต่างจากจุดประสงค์ของผู้สอนภาษาไทย หรือผู้ที่ห่วงใยในภาษาทั้งหลาย เมื่อเป็นเช่นนี้การที่จะให้สื่อมวลชนใช้ภาษามาตรฐานย่อม เป็น เรื่องที่สำเร็จได้ยาก

เรื่องการใช้คำที่ควรแก้ไข เช่น คำผิดความหมาย ไม่ศึกษาความหมายของคำ เช่น นาฏศิลป์สาวกำพร้าว้า คำว่า นาฏศิลป์ เป็นชื่อวิชาแขนงหนึ่งจะเป็นสาวกำพร้าว้าไปไม่ได้ ที่จริงควรใช้คำว่า ศิลปิน จึงจะถูกต้อง ดังนั้นควรตรวจสอบความหมายให้ดี ใช้คำให้ตรงกับ ความหมายที่ต้องการ และยังมีคำอีกมากที่ใช้โดยไม่คำนึงถึงความหมายที่แท้จริง

การใช้คำในระบบส่วนใหญ่ของภาษาก็เป็นปัญหาอีกประการหนึ่ง โดยนำคำออก
จำนวนมาอยู่หน้าคำนาม และกลายเป็น คำนามทุกคำอยู่หลังคำบอกจำนวนได้ เมื่อ เป็น เช่นนั้น
จะเกิดต้องยกเลิกมาตรฐานการใช้ภาษาเดิม แต่ขณะนี้ยังเป็นบ้างไม่มากนัก นอกจากนี้มี
ปัญหาการใช้ภาษากำกวม ใช้ราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง ใช้คำหยาบ ซึ่งล้วนแต่จะต้องช่วยกันแก้ไข
และมีความระมัดระวังในการใช้ภาษาให้มากขึ้น

ปัญหาสุดท้าย คือ เรื่องที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนไม่ต้องการจะแก้ไข เช่น
การสร้างคำใหม่ ส่วนใหม่ที่ใช้เฉพาะกลุ่มของหนังสือพิมพ์ ผู้โฆษณา เช่น นักยัดห่วง เจ้า
บุญทุ่ม สักลูกหนัง ฯลฯ หรือคำคะนองคำง ๗ เช่น อมเงิน เบี้ยวคำตัว เป็นต้น หรือการใช้
ภาษาในการพูดหัวข่าว ใช้ภาษาสั้น เด่น สะดุดตา เป็นเหตุให้ภาษาไม่ได้มาตรฐาน ทำให้
ผู้อ่านเข้าใจผิด เป็นต้น

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีชีวิต ยังมีผู้ใช้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงในด้านคำ ส่วนน้อยอยู่
เสมอ ทำให้ลักษณะของภาษาเปลี่ยนไปได้ ถ้าการเปลี่ยนไปทำให้ภาษาเจริญก้าวหน้าองงาม
ขึ้นเราควรยินยอม แต่การเปลี่ยนไปในทางเสื่อมวิบัติเราจะยอมไม่ได้

ครูภาษาไทยหรือครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ควรต้องช่วยกันรับผิดชอบในการใช้ภาษาไทย
ให้ถูกต้อง ครูควรชี้แจงให้นักเรียนเห็นความแตกต่างของภาษาที่มีหลายระดับ ภาษามาตรฐาน
ต่ำกว่ามาตรฐาน สแลง ภาษาพูด ภาษาเขียน เป็นต้น ในการใช้ภาษาผู้ใช้ต้องรู้จักใช้ให้ถูก
ต้องเหมาะสมไม่นำภาษาไปใช้ปะปนกัน ครูชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษา หัดให้นักเรียน
สังเกตความแตกต่างของสำนวนภาษาไทยในสมัยต่าง ๆ ครูผู้สอนต้องพยายามรักษามาตรฐาน
ของภาษาไว้ จะปล่อยให้เปลี่ยนไปก็เฉพาะเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น และต้องมีมาตรฐานหรือ
บรรทัดฐานกำหนดไว้เป็นหลักให้นักเรียนยึดถือ

การใช้ภาษานั้นควรยึดหลัก ความเหมาะสม กับกาลเทศะ เหมาะแก่บุคคล ยึดความ
แจ่มแจ้งชัดเจน ความถูกต้องระเบียบของภาษา ถูกต้องตามความนิยม ปฏิเสธความรับผิดชอบ
ต่อภาษาไทยนั้นไม่จำเพาะแต่ครูภาษาไทยเท่านั้นที่จะเป็นผู้ปฏิเสธแก่นักเรียน แต่เจ้าของภาษา
ทุกคนควรมีส่วนรับผิดชอบ ค้ำยสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนและนักเรียน สื่อมวลชนจึงควร
ที่จะเห็นความสำคัญของตน และถือ เป็นหน้าที่ที่จะรับผิดชอบต่อความ เจริญหรือความ เสื่อมของ
ภาษาไทย

สุจริต เพียรชอบ (2531 : 241-250) กล่าวถึงการนำสื่อมวลชนมาประกอบการสอนวิชาภาษาไทยไว้ สรุปได้ดังนี้

สื่อสิ่งพิมพ์กับการสอนภาษาไทย

1. ในด้านของการแสวงหาความรู้ ให้นักเรียนย่อข่าว เขียนสรุปข่าว วิเคราะห์ การเขียนข่าว ทำบรรณนิทัศน์ รู้จักเก็บรวบรวมความรู้ไว้เป็นหมวดหมู่ และสังเกตการใช้คำราชาศัพท์ในหนังสือพิมพ์กับหลักเกณฑ์ที่ได้เรียนไป
2. ใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียน หรือเข้าใจให้นักเรียนเกิดความใคร่รู้ ใคร่เรียน ตลอดจนการฝึกการพูดอภิปราย โดยใช้เนื้อหาจากข่าวในหนังสือพิมพ์
3. ฝึกการวิเคราะห์ข่าว ทั้งในด้านเนื้อหา การพาดหัวข่าว การเสนอข่าว ตลอดจนการใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการรวบรวมการใช้คำและสำนวนคิดหรือล้อแหลม ขัดต่อศีลธรรม
4. การวิพากษ์วิจารณ์ โดยครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มแล้วศึกษาอภิปราย หรือทำงานเป็นรายบุคคล
5. ความซาบซึ้งในคุณค่าของหนังสือพิมพ์ ให้นักเรียนได้มีโอกาสทดลองทำหนังสือพิมพ์เอง
6. ความสามารถในการเขียน โดยให้นักเรียนฝึกเขียนข่าว บทความ บทบรรณาธิการ ประกาศโฆษณา ตลอดจนเรื่องสั้นหรือนวนิยาย เป็นต้น

การใช้หนังสือพิมพ์ในการสอนวิชาภาษาไทยนั้น ได้มีผู้วิจัยค้นคว้าไว้มากมาย ซึ่งพอจะสรุปวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปปฏิบัติได้ดังนี้

1. ในด้านของการแสวงหาความรู้ หนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพ หรือหนังสือพิมพ์ที่มุ่งตลาดทั่วไป ก็จะทำให้ข้อเท็จจริงและข่าวสารต่าง ๆ แก่ผู้อ่าน ครูภาษาไทย ควรหาหนทางให้ผู้เรียนหาความรู้เกี่ยวกับข่าว และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และอื่น ๆ ควรจัดกิจกรรมการสอนดังนี้

1.1 ให้นักเรียนย่อข่าวจากหนังสือพิมพ์สรุปข่าวประจำวัน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ กีฬา ข่าวสังคม หรือข่าวอาชญากรรมก็ได้

1.2 ให้นักเรียนอ่านข่าวแล้วแยกส่วนที่เป็นใจความสำคัญและส่วนที่เป็น
ผลความ

1.3 ให้นักเรียนทำรายงานเรื่องการใช้คำราชาศัพท์ และให้พิจารณา
เปรียบเทียบเกี่ยวกับการใช้ราชาศัพท์ของหนังสือพิมพ์ว่าถูกต้องตามหลัก
เกณฑ์ที่เรารู้หรือไม่
เพียงไร

1.4 ให้แสดงความคิดเห็นสั้น ๆ เกี่ยวกับข่าวหรือบทความ ยกข้อความที่
เห็นว่าสำคัญเก็บรวบรวมความรู้ไว้เป็นหมวดหมู่

2. ครูผู้สอนภาษาไทย ควรจะได้เข้าใจให้นักเรียนเกิดความใคร่รู้ ใคร่เรียน
อยากแสวงหาความรู้จากข่าว อยากทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมือง
เศรษฐกิจและสังคม โดยครูผู้สอนอาจนำข่าวหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์
มาแนะนำวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะไปอ่านเพิ่ม
เติม

3. ในด้านการวิเคราะห์ข่าว ครูภาษาไทยควรปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ความ
เข้าใจในเรื่องการวิเคราะห์ข่าว เพื่อฝึกให้รู้จักอย่างมีเหตุผล รู้จักสังเกตมีความละเอียดถี่ถ้วน
ซึ่งมีวิธีการดังนี้

3.1 ให้นักเรียนอ่านบทบรรณาธิการหรือบทความต่าง ๆ แล้วให้พิจารณาว่า
อะไรเป็นข้อเท็จจริง อะไรเป็นความคิดเห็นของผู้เขียน นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทความ
อย่างไร

3.2 ให้นักเรียนเปรียบเทียบข่าวจากหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ โดยให้นำข่าว
เรื่องเดียวกันมาพิจารณาเปรียบเทียบแล้วบอกใจความสำคัญของข่าว ให้พิจารณาวิธีการเสนอข่าว
ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร

3.3 ให้นักเรียนวิเคราะห์การพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ โดยนำพาดหัวข่าว
หนังสือพิมพ์ปริมาณและคุณภาพมาเปรียบเทียบกัน หรืออาจนำพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ
มาเปรียบเทียบการใช้ภาษาไทยในการเสนอพาดหัวข่าวใหญ่และพาดหัวข่าวย่อย

3.4 ให้นักเรียนวิเคราะห์การใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ว่ามีการ
ใช้ภาษาอย่างไรบ้าง ชัดต่อศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีหรือไม่

3.5 ให้นักเรียนสังเกตและรวบรวมคำที่มักใช้ผิดและสำนวนภาษาที่ไม่สุภาพ และขัดต่อศีลธรรมอันดี

3.6 ให้นักเรียนนำข่าวประเภทต่าง ๆ มาวิเคราะห์ว่าการเสนอข่าวเป็นการเสนอข้อเท็จจริงล้วน ๆ หรือใส่ความคิดเห็นของผู้เสนอข่าวลงไปด้วย

3.7 ควรนำตัวอย่างการวิเคราะห์ข่าวที่ถูกต้องเหมาะสมมาเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนแล้วให้นักเรียนลองวิเคราะห์ข่าวด้วยตนเอง

4. ในด้านการวิจารณ์ ครูภาษาไทยควรให้ความรู้ในเรื่องของการวิจารณ์อย่างถูกต้องปราศจากความลำเอียง รู้จักใช้วิจารณ์อย่างเหมาะสม และมีความเป็นธรรมในการวิจารณ์ ซึ่งสามารถกระทำได้ดังนี้

4.1 ให้นักเรียนฝึกวิจารณ์การใช้ภาษาของหนังสือ เช่น ภาษาภาคหัวข่าว ภาษาที่ใช้ในการเสนอข่าวต่าง ๆ ภาษาในบทความประเภทต่าง ๆ และภาษาที่ใช้ในการโฆษณา อาจให้ทำเป็นกลุ่มหรือรายคนก็ได้

4.2 ให้นักเรียนตัดภาพต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบข่าวในหนังสือพิมพ์และวิจารณ์ภาพเหล่านั้นว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

4.3 ให้นักเรียนวิจารณ์การเสนอข่าว ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับใดบ้างที่มีสัดส่วนของการเสนอข่าว เช่น ข่าวอาชญากรรม การเมือง สังคม ธุรกิจ กีฬา แยกต่างกันอย่างไร

5. ในด้านของความซาบซึ้งในคุณค่า ครูภาษาไทยควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจถึงคุณค่า และประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม ซึ่งอาจให้นักเรียนอภิปรายถึงคุณค่า และประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม หรืออาจให้นักเรียนทดลองจัดทำหนังสือพิมพ์แบบง่าย ๆ ขึ้น เพื่อจะได้เข้าใจในคุณค่าของหนังสือพิมพ์ได้ดียิ่งขึ้น

6. ในด้านของการเขียน ครูภาษาไทยอาจใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องส่งเสริมทักษะการเขียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ด้วยการให้นักเรียนทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

6.1 ฝึกให้นักเรียนเขียนบทความ อาจจะเป็นการวิจารณ์ข่าวหรือเขียนบทสารคดี

6.2 ฝึกให้นักเรียนเขียนข่าว เช่น ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือข่าวกีฬา

- 6.3 ฝึกเขียนประกาศโฆษณา เช่น ประกาศแจ้งความการโฆษณาสินค้า
- 6.4 การเขียนบทบรรณาธิการ ซึ่งมีการเสนอทั้งข้อเท็จจริงและความคิดเห็น
- 6.5 ทัดเขียนเรื่องสั้น หรือนวนิยาย เขียนต่อกันเป็นตอน ๆ ทำนองเขียนเรื่องลงในนิตยสารหรือวารสารก็ได้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์กับการสอนภาษาไทย

วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งปัจจุบันนี้มีความจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันมาก มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดอย่างมาก ครูภาษาไทยควรนำสื่อประเภทนี้มาใช้ในการสอนภาษาไทย วิธีการที่จะนำมาใช้ในการสอนภาษาไทย อาจทำได้ดังนี้

1. ควรให้นักเรียนไปสำรวจรายการข่าวทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ ว่าสถานีใดเสนอข่าวในเวลาใดบ้าง จากนั้นอาจนัดหมายฟังข่าวในเวลาเดียวกัน หรือมอบหมายให้ฟังรายการใดรายการหนึ่งแล้วให้นักเรียนย่อข่าวส่งมา เพื่อให้นักเรียนสนใจเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมือง และความเคลื่อนไหวทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเลือกรายการข่าวที่ควรฟัง และมีระดับสูง ในการฟังครูภาษาไทยก็อาจมอบหมายให้นักเรียนฟังข่าวที่เสนอจากสถานีวิทยุต่าง ๆ โดยโฆษกชื่อดังต่าง ๆ เช่น รายการข่าวของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย รายการคุยโฆษกท่าไม่งเข้าของคู่ ๗ บางน้อย รายการข่าวของหญิงไทยโข้ว สาวน้อยฝอยข่าว รายการของสมหญิงยิ่งยศ และอื่น ๆ แล้วลองเปรียบเทียบ และสรุปว่ารายการใดโฆษกคนใดเสนอข่าวได้ดีที่สุด แล้วช่วยกันสรุปเป็นข้อ ๆ ถึงวิธีการเสนอข่าวที่ดี
3. ให้นักเรียนสรุปข่าวภายในประเทศ ต่างประเทศ ข่าวการเมือง ข่าวกีฬา หรือข่าวบันเทิงในรอบสัปดาห์ จากวิทยุหรือโทรทัศน์ แล้วเขียนในรูปรายงานข่าวส่งให้ครูตรวจ แล้วก็ติดข่าวย่อขึ้นให้นักเรียนอื่นได้อ่านได้รับทราบ
4. ให้ฟังรายการสารคดีจากวิทยุ หรือดูรายการสารคดีจากโทรทัศน์ แล้วให้เขียนแสดงความคิดเห็นว่านักเรียนได้รับข้อคิดและสาระประโยชน์อันใดจากรายการนั้นบ้าง วิธีการ

เสนอสารคดีนั้นเหมาะสมเพียงใด นอกจากให้นักเรียนหึ่งทางบ้านแล้วครูอาจจะอัดใส่เทปมาเปิดให้หึ่งหึ่งขึ้น แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็น

5. ครูบันทึกคำปราศรัยของบุคคลสำคัญ เช่น คำปราศรัยของท่านนายกรัฐมนตรี และการรายงานต่อประชาชน ของรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ มาเปิดให้นักเรียนหึ่ง เพื่อจับใจความหาความคิดรวบยอดที่สำคัญ ๆ แล้วเน้นคุณธรรม หรือคุณค่าที่ควรปลูกฝัง นอกจากนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมวิจารณ์อาจให้นักเรียนวิจารณ์วิธีการปราศรัย ตลอดจนการใช้ภาษาของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

6. บันทึกเสียงคำปราศรัย การสนทนา การอภิปราย แล้วมาเปิดให้นักเรียนหึ่ง เป็นตัวอย่างประกอบ ในการสอนทักษะการพูดต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การสนทนา ให้นักเรียนสังเกตวิธีการพูด และการดำเนินการอภิปราย ตัวอย่างที่บันทึกเสียงมานั้น อาจเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีก็ได้

7. วิเคราะห์การเสนอข่าว รายการสนทนา และอภิปรายต่าง ๆ ในด้านความเหมาะสมของการใช้ภาษา เนื้อเรื่อง ตลอดจนสาระประโยชน์ที่ได้รับจากรายการต่าง ๆ นั้น การวิเคราะห์อาจทำโดยนัดแนะกันหึ่งรายการสำคัญ ๆ พร้อมกัน หรือครูอาจบันทึกเสียงมาให้ นักเรียนวิเคราะห์ในชั้นเรียนได้

8. สึกวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในการโฆษณาทางวิทยุและโทรทัศน์ ทั้งนี้ให้นักเรียนช่วยกันรวบรวมมา ตัวอย่างเช่น สัตราอฐ เยี่ยมที่สุด ภาพประกอบคำบรรยายโฆษณาโทรทัศน์ ชันโย

9. วิจารณ์การเลือกข่าวมาออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงว่า มีสาระหรือมีคุณค่าต่อผู้หึ่งมากน้อยเพียงใด ข่าวบางเรื่องกลับกลายเป็นการทำลายคุณธรรมในสังคมเสียโดยสิ้นเชิง เช่น ข่าวการเปิดใจเรื่องการหย่าร้างของเหมยสาวกับนักร้องลูกทุ่ง กรณีบิดามารดาห้องชาย กระทำชำเราลูกสาวมาเป็นเวลาสองปีเต็ม

10. นัดหมายให้นักเรียนหึ่งรายการบันเทิง เช่น ละครทางวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือลิเก แล้วเก็บราชาศัพท์ที่ใช้และนำมาเปรียบเทียบับหลักการใช้ราชาศัพท์ที่ถูกต้องว่าถูกต้องหรือมีความคลาดเคลื่อนประการใด

11. บันทึกเสียงเพลงไทยเดิมจากรายการวิทยุ นำมาใช้ประกอบการสอนวรรณคดี หรือนำมาฝึกให้นักเรียนเรียนร้องเพลง เพื่อนำไปใช้ในการสอนนักเรียนในชั้นประถมหรือมัธยม
12. บันทึกเสียงการขับเสภา หรือการขับทำนองเชิดหุ่นจากเรื่องพระอภัยมณีมาใช้ประกอบการสอนการอ่านทำนองเสนาะ
13. นัดกันกับนักเรียนให้ดูรายการภาคความรู้ และส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย เช่น รายการอยู่อย่างไทย ชีพจรลงเท้า ความรู้คือประทีป แล้วบันทึกข้อความสำคัญ ๆ นำมาอภิปรายในชั้น
14. ให้นักเรียนฟังบันทึกเสียงละครวิทยุ แล้ววิจารณ์ถึงสาระที่ได้ข้อคิด ความบันเทิง ตลอดจนการใช้ภาษาของแต่ละคนนั้น นอกจากการวิจารณ์แล้วก็อาจจะหัดเขียนละครได้ด้วย ครูช่วยตรวจแก้ไขแล้วลองแสดงกันเอง เป็นการฝึกการเล่นละครไปในตัวด้วย
15. สังเกตภาษาที่ดาวคลกใช้ในรายการต่าง ๆ เช่น รายการนาทิตอง ประสูตวง แล้ววิจารณ์ในแง่สร้างสรรค์ ว่าควรจะใช้ภาษาเช่นไรจึงจะเหมาะสมและถูกต้อง
16. ให้นักเรียนดูภาพยนตร์จากโทรทัศน์ แล้ววิจารณ์การดำเนิน เรื่องว่าได้ให้คุณค่า สาระใดแก่สังคมบ้าง เพราะส่วนใหญ่ยังมีแต่จะส่งเสริมให้ผู้หลงมกมาย เชื้อถือหรือหวาดกลัว นอกจากนั้นยังเน้นการแสดงแบบโก่งหรือแกล้งตามล้างผลาญ ผู้ทำชั่วก็กระทำชั่วได้ตลอดไป กว่า จะได้รับกรรมสนองก็นานมากและได้รับผลกรรมแต่เพียงเล็กน้อย การแสดงแบบนี้นอกจากผู้ชม โดยเฉพาะเยาวชนจะไม่ได้รับคุณประโยชน์ใด ๆ แล้ว ยังเป็นการมอมเมาเยาวชนให้เอาอย่าง การกระทำอันเลวร้ายต่าง ๆ นั้นด้วย นักเรียนอาจสมมติตนเป็นผู้ประเมิน ตรวจภาพยนตร์และวิพากษ์วิจารณ์รายการภาพยนตร์นั้น ๆ หากจะให้ดีควรมอบหมายให้นักเรียนชมภาพยนตร์ที่สร้างเสริมคุณธรรมหรือสอนใจ เช่น วัลลี และนำมาอภิปราย
17. ฝึกให้นักเรียนเขียนข่าว แล้วหัดเป็นโฆษกอ่านข่าวที่ตนเขียนขึ้นเอง ให้เพื่อนช่วยวิจารณ์ลีลาการพูดและท่วงท่าทำทางในการอ่านข่าว
18. บันทึกเสียงการโฆษณาต่าง ๆ จากวิทยุและโทรทัศน์ การใช้เสียงและภาพประกอบ แล้ววิจารณ์วิธีการโฆษณาที่ดี จากนั้นสรุปหลักการโฆษณาที่ดี วิธีการโฆษณาที่เหมาะสม นอกจากนั้นอาจฝึกให้นักเรียนฝึกพูดจูงใจด้วยการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ หรือชักชวนให้เพื่อนกระทำ

กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ชักชวนให้เข้าเป็นสมาชิกของชุมนุมภาษาไทย หรือชักชวนให้ใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

19. สึกเขียนโฆษณา ใช้ถ้อยคำ ภาพ และเสียงที่เหมาะสม
20. สมมติให้นักเรียนเป็นพิธีกรในการสนทนา ผู้ดำเนินการอภิปรายหรือผู้ร่วมอภิปรายฝึกทำหน้าที่เป็นพิธีกร หรืออภิปรายในรายการวิทยุหรือโทรทัศน์
21. สึกให้นักเรียนจัดบทโทรทัศน์ง่าย ๆ อาจจะเป็นรายการเพลงและเกมสำหรับเด็กหรือความรู้สำหรับเด็กต่าง ๆ
22. ให้นักเรียนฟังเพลงและท่วงทำนองการร้องเพลงจากวิทยุหรือโทรทัศน์แล้วสังเกตการใช้ภาษา ในเนื้อเพลง ความชัดเจนชัดคำหรือตัวควบกล้ำ ตัว ร ล ในการร้อง แล้วนำมาวิจารณ์หรืออภิปรายกัน
23. ฟังรายการพูดแบบปลุกใจ เร้าใจ เช่น รายการเพื่อแผ่นดินไทย การเสนอและวิจารณ์ข่าวของคู่ข ฃ บางน้อย และของคณะโฆษกวิทยุ ให้นักเรียนสังเกตลีลาในการพูด การจูงใจแล้ววิเคราะห์ลักษณะการพูดแบบจูงใจว่า ข้อเท็จจริงหรือสารจะมีเช่นไร และผู้พูดมีวิธีจูงใจอย่างไรบ้าง มีส่วนดีและข้อบกพร่องเล็กน้อยเพียงใด
24. ให้นักเรียนช่วยกันเก็บถ้อยคำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในรายการวิทยุ หรือโทรทัศน์ แล้วนำมาตั้งชื่อใหม่เป็นภาษาไทยให้ถูกต้อง รวมทั้งชื่อภาพยนตร์ด้วย
25. นักเรียนกับครูร่วมกันวิจารณ์ภาษาที่ใช้ในการพากย์ภาพยนตร์ร่วมกัน
26. รวบรวมชื่อภาพยนตร์ไทยที่ไม่เอื้อต่อคุณธรรมส่วนรวมมาเสนอในชั้นเรียน

จากแนวคิดที่นำเสนอมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า สื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ล้วนสามารถนำมาใช้ในการสอนภาษาไทยได้เป็นอย่างดียิ่งทั้งนี้ จึงขอเสนอแนวคิดทั้งหมดมาเสนอเป็นวิธีสอนภาษาไทย โดยการนำสื่อมวลชนมาใช้ในการสอนทักษะการใช้ภาษา คือ การสอนฟัง การสอนพูด การสอนอ่าน การสอนเขียน และการสอนหลักภาษา การสอนวรรณคดี ดังต่อไปนี้

การสอนการฟัง

ในการสอนเกี่ยวกับเรื่องการฟังนั้น ครูผู้สอนสามารถทำได้หลายวิธี และสามารถนำสื่อต่าง ๆ มาประกอบการสอนได้ เช่น หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ในเรื่องการฟังเพื่อจับใจความ ครูผู้สอนสามารถใช้หนังสือพิมพ์ประกอบการสอน ซึ่งอาจทำได้ดังนี้

1. ครูต้องให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการฟัง เพื่อจับใจความแก่นักเรียนเสียก่อน เพื่อที่นักเรียนจะได้ยึดเป็นหลักปฏิบัติต่อไป
2. ครูควรนำข่าวหรือบทความที่ไม่ซับซ้อนมาอ่านให้นักเรียนช่วยกันจับใจความสำหรับในการฝึกฟังเบื้องต้น เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จนเข้าใจแล้ว จึงนำบทความหรือข่าวที่ซับซ้อนมาฝึกการฟังต่อไป
3. ในการฝึกการฟัง ครูควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เช่น เป็นผู้อ่าน เป็นผู้หาข่าว หรือบทความมาอ่านให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยผลัดเปลี่ยนกันไปเพื่อนักเรียนจะได้มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ครูควรเป็นผู้ชี้แนะหรือคอยเพิ่มเติมเบื้องต้นเมื่อพบข้อบกพร่อง
4. ในการฝึกการฟังในตอนแรกควรให้นักเรียนแต่ละคนฟังบทความหรือข่าวที่ครูหรือเพื่อนอ่านให้ฟัง จากนั้นสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการฟัง โดยเขียนส่งครูผู้สอน เมื่อครูเห็นว่านักเรียนทุกคนมีความเข้าใจดีแล้วจึงฝึกเป็นกลุ่มต่อไป
5. ในการฝึกฟังเป็นกลุ่ม ครูหาบทความที่เห็นว่ามีสาระน่าสนใจ หรืออาจมอบหมายให้นักเรียนเป็นผู้หามาก็ได้ จากนั้นนำมาอ่านให้ฟังหน้าชั้นแล้วจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความเหมาะสมให้ช่วยกันสรุปสาระสำคัญให้แล้วแต่ละกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้น
6. ครูควรสอนให้นักเรียนรู้จักตั้งชื่อบทความหรือหัวข้อข่าว หลังจากที่ได้ฟังจบแล้ว โดยครูหรือนักเรียนอ่านเพียงเนื้อเรื่องของบทความหรือข่าวให้นักเรียนฟัง เมื่อจบแล้วจึงให้นักเรียนช่วยกันตั้งชื่อ

ในการสอนฟังอย่างมีวิจารณญาณ ครูควรสอนเมื่อนักเรียนมีความเข้าใจการฟังแบบจับใจความดีแล้ว ซึ่งครูอาจใช้กลวิธีในการสอนดังนี้

1. ครูนำข่าวหรือบทความประเภทต่าง ๆ มาอ่านให้นักเรียนฟัง จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับข่าวหรือบทความนั้น ๆ
2. ครูให้นักเรียนแต่ละคนไปหาข่าวหรือบทความแล้วนำมาอ่านหน้าชั้นเรียน จากนั้นให้นักเรียนคนอื่น ๆ ช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวนั้น ๆ โดยให้นักเรียนผู้อ่านข่าวนั้น ๆ เป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านข่าวหรือบทความแล้วให้หาข้อเท็จจริงของข่าวและความคิดเห็นของผู้เขียน จากนั้นทำเป็นรายงานส่งครูผู้สอน
4. ครูหรือนักเรียนอ่านข่าวหรือบทความให้นักเรียนฟัง จากนั้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยครูไม่ต้องใช้คำถามนำให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ
5. ครูมอบหมายให้นักเรียนหาข่าวหรือบทความนำมาอ่านและแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียนครั้งละ 1 คน และให้นักเรียนคนอื่น ๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นด้วย
6. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนหาภาพหัวข่าว ภาษาโฆษณาต่าง ๆ ภาพประกอบข่าวหรือภาพประกอบโฆษณา แล้วนำมาวิจารณ์ส่วนภาษา การสื่อความหมายของภาพ ก่อให้เกิดความรู้สึกอย่างไร
7. ครูนำข่าวสังคมหรือข่าวการเมืองที่เกี่ยวข้องกับบุคคล นำมาให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำการแสดงออกของบุคคลนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์อย่างไรเป็นการกระทำที่เหมาะสมหรือไม่

การสอนการพูด

ในการสอนการพูด ครูจะต้องให้นักเรียนเข้าใจหลักการพูดทั่ว ๆ ไปก่อน เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจหลักการพูดแล้ว จึงนำหนังสือพิมพ์มาใช้ในการสอน ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอวิธีการดังนี้

1. ครูให้นักเรียนนำข่าวหรือบทความต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์มาแสดงความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน โดยให้นักเรียนแต่ละคนรับผิดชอบ ผลัดเปลี่ยนกันทำทุก ๆ ครั้งที่เรียน โดยมีการกำหนดระยะเวลาในการพูด เช่น ใช้เวลา 3-5 นาที

2. ครูให้นักเรียนนำข่าวหรือบทความที่น่าสนใจมาวิจารณ์ร่วมกัน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม แล้วให้ช่วยกันสรุปส่งครู
3. ครูให้นักเรียนนำข่าวหรือบทความต่าง ๆ มาพูดทำนองเล่าเรื่องให้เพื่อนคนอื่น ๆ ได้รับรู้
4. การฝึกพูดแบบสัมภาษณ์ครูให้นักเรียนหาตัวอย่างการพูดแบบสัมภาษณ์จากหนังสือพิมพ์มาศึกษาร่วมกัน จากนั้นให้นักเรียนแสดงบทบาทการพูดแบบสัมภาษณ์
5. การฝึกนักเรียนให้รู้จักการพูดแบบเปรียบเทียบ สามารถทำได้เป็นกลุ่มหรือรายบุคคล โดยให้นักเรียนหาข่าวหรือบทความจากหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ 2 ฉบับขึ้นไป โดยให้มีสาระทำนองเดียวกัน แล้วนำมาเปรียบเทียบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวนั้น ๆ
6. ครูฝึกให้นักเรียนสรุปประเด็นสำคัญจากข่าวหรือบทความ โดยกำหนดระยะเวลาและให้แสดงออกด้วยการพูด
7. ครูหรือนักเรียนอ่านข่าวที่น่าสนใจให้นักเรียนพูดแสดงความคิดเห็นหรือวิจารณ์
8. ครูให้นักเรียนร่วมกันวิจารณ์การพูดของเพื่อน ๆ
9. ครูอาจเลือกข่าวหรือบทความที่น่าสนใจแล้วนำมาเสนอแก่นักเรียนแล้วให้นักเรียนพูดแบบอภิปราย โดยจกนักเรียนออกมาอภิปรายหน้าชั้นเรียนโดยให้สาระสำคัญของข่าวที่ครูนำมาเสนอเป็นหลักในการอภิปราย ซึ่งครูอาจเลือกนักเรียนประมาณ 3-5 คน ออกมาอภิปรายหน้าชั้นหรือให้นักเรียนทั้งชั้นอภิปรายแบบกลุ่มใหญ่ ๆ หรือจัดกลุ่มย่อย ๆ ก็ได้

การสอนอ่าน

ในการสอนอ่าน ครูสามารถนำข่าวหรือบทความที่น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์มาฝึกการอ่านแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะวิธีการดังนี้

1. ครูนำข่าวหรือบทความที่น่าสนใจมาให้นักเรียนแต่ละคนอ่านแล้วสรุปสาระสำคัญของเรื่องนั้น ๆ โดยแยกว่าอะไรคือข้อเท็จจริง และอะไรคือความคิดเห็น
2. ครูให้นักเรียนอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์แล้วให้วิเคราะห์ประโยชน์หรือคุณค่าของข่าวนั้น ๆ
3. ให้นักเรียนหาข่าวที่น่าสนใจแล้วนำมาอ่านหน้าชั้นเรียนให้แบ่งวรรคตอนในการอ่านให้เหมาะสมและออกเสียงตัว ร ล ให้ถูกต้องชัดเจน

4. ครูมอบหมายให้นักเรียนหาข่าวที่น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์มาอ่านหน้าชั้นเรียน โดยให้แสดงออกทางน้ำเสียงและอารมณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาของข่าว
 5. ให้นักเรียนอ่านข่าวแล้วหาสาเหตุที่มาของข่าว เนื้อหา ความเป็นไปของข่าว จะยุติหรือจะดำเนินต่อไปอย่างไร โดยให้นักเรียนใช้การคาดคะเนอย่างมีเหตุผล
 6. ให้นักเรียนติดตามข่าวที่นักเรียนสนใจตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วทำเป็นรายงาน เสนอ เพื่อนหรือครูผู้สอน โดยรวบรวมสาเหตุที่มา เนื้อหาสาระของข่าวตั้งแต่ต้นจนจบ
 7. ให้นักเรียนหาข่าวหรือบทความประเภทต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์แล้วนำมา เปรียบเทียบความแตกต่างของข่าวนั้น ๆ อาจให้ทำเป็นรายคนหรือเป็นกลุ่มก็ได้ เช่น นำบท บรรณาธิการ บทวิจารณ์ บทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ ให้นักเรียนเปรียบเทียบ ความแตกต่างด้านเนื้อหา ความคิด กลวิธีการเสนอ
 8. ให้นักเรียนพิจารณาส่วนวนภาษาที่ได้อาศัยใช้ในการเสนอข่าวแต่ละประเภท เช่น ถ้อยคำที่ใช้เป็นบทนำ เนื้อหา บทสรุปว่ามีลักษณะอย่างไร
 9. ครูอาจนำข่าวหรือบทความมาให้ให้นักเรียนอ่านแล้วให้ตั้งชื่อเรื่องให้เหมาะสม
- การสอนเขียน
- ในการสอนเขียน ครูให้ความรู้ในเรื่องการเขียนประเภทต่าง ๆ แก่ นักเรียนก่อน แล้วจึงนำหนังสือพิมพ์มาประกอบในการสอนเขียน ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะวิธีการดังนี้
1. ครูนำข่าวหรือบทความจากหนังสือพิมพ์มาให้ นักเรียนสรุปย่อสาระสำคัญ โดย กำหนดความยาวให้ เช่น เขียนให้ได้สาระสำคัญภายใน 3-5 บรรทัด โดยใช้ภาษาไทยให้ เหมาะสม
 2. ให้นักเรียนนำข่าวที่มีสาระเหมือนกันจากหนังสือพิมพ์ต่างฉบับมาเขียน เปรียบเทียบความแตกต่างให้เขียนแบบวิจารณ์
 3. ครูให้นักเรียนอ่านบทวิจารณ์ข่าว บทบรรณาธิการ บทความ และข่าวประเภท ต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนทดลองเขียนในลักษณะนั้น ๆ
 4. ครูให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้สึกจากภาพที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ หรืออาจ ให้นักเรียนตั้งชื่อภาพนั้น ๆ โดยใช้ภาษาให้เหมาะสม

5. ให้นักเรียนศึกษาประกาศแจ้งความบทร้อยกรองจากหนังสือพิมพ์ และให้ฝึกเขียน โดยกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสม

6. ให้นักเรียนเขียนบทนำ เนื้อหา และบทสรุป ของข่าวประเภทต่าง ๆ

7. ครูนำภาพหรือภาพถ่ายข่าวจากหนังสือพิมพ์แล้วให้นักเรียนเขียนเรียงความ

8. ครูให้นักเรียนแสดงบทบาทการสัมภาษณ์ และให้นักเรียนเขียนบทสัมภาษณ์ตาม เหตุการณ์ที่กำหนดขึ้น

9. ให้นักเรียนทดลองทำหนังสือพิมพ์อย่างง่าย ๆ

10. ให้นักเรียนเขียนแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ เช่น การใช้ถ้อยคำภาษา ของหนังสือพิมพ์ การเสนอข่าวสารข้อเท็จจริงน่าเชื่อถือเพียงไร มีคุณค่าอย่างไร มีส่วนทำลาย วัฒนธรรมประเพณีหรือไม่มีผลต่อเศรษฐกิจความมั่นคงทางการเมืองอย่างไร ให้นักเรียนเขียน โดยอิสระ

การสอนวิชาหลักภาษาไทย

ในการสอนวิชาหลักภาษาไทย สามารถนำหนังสือพิมพ์มาประกอบการสอนได้ โดยนำ ถ้อยคำหรือข้อความต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากจะไม่ถูกต้องให้นักเรียนพิจารณาแก้ไขเปรียบเทียบความ แตกต่างในการใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์กับการใช้ภาษาโดยทั่วไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะวิธีการสอน ไว้ดังนี้

1. ให้นักเรียนรวบรวมคำที่หนังสือพิมพ์ใช้ผิดความหมายจากความหมายโดยทั่วไป แล้วนำมาแก้ไขให้ถูกต้อง เช่น ให้นำรวบรวมหาดหัวข่าว สำนวนสุภาษิต คำหึงเหยยที่ใช้ผิด ๆ

2. ให้นักเรียนรวบรวมคำราชาศัพท์ที่ใช้ในหนังสือพิมพ์แล้วพิจารณาว่าแตกต่างจาก หลักเกณฑ์การใช้ที่ถูกต้องอย่างไร

3. รวบรวมคำที่เขียนผิดและแก้ไขให้ถูกต้อง

4. ให้พิจารณาลักษณะประโยคในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ เปรียบเทียบกับ ประโยคในทางหลักภาษา

5. ให้นักเรียนพิจารณาการใช้ภาษาโฆษณาว่าใช้โดยมีความหมายอย่างไรบ้าง เช่น เปรียบเทียบ นัยตรง นัยประหวัด เหมาะสมหรือไม่
6. ให้นักเรียนรวบรวมคำภาษาต่างประเทศที่หนังสือพิมพ์นำมาใช้ เช่น การใช้คำทับศัพท์ คำสะแลง
7. ให้นักเรียนรวบรวมการใช้เครื่องหมายตรง ๆ ในหนังสือพิมพ์ว่าถูกต้องหรือไม่อย่างไร
8. ครูอาจให้นักเรียนอ่านข่าวหรือบทความแล้วให้นักเรียนหาคำประเภทต่าง ๆ จากบทความนั้น ๆ เช่น คำนาม คำกริยา สมาส สนธิ คำประสม ฯลฯ
9. ครูนำตัวอย่างข่าวหรือบทความที่ใช้ภาษาไม่ถูกต้องให้นักเรียนช่วยกันแก้ไขให้ถูกต้อง

การสอนวรรณคดี

1. ให้นักเรียน เปรียบเทียบ เนื้อหาของวรรณคดีและวรรณกรรมที่นำมาสร้างเป็นบทละครหรือภาพยนตร์
2. ให้นักเรียน เปรียบเทียบ ในด้านการใช้ถ้อยคำของวรรณคดี วรรณกรรม ที่นำมาสร้างเป็นละครหรือภาพยนตร์
3. นำบทประพันธ์ในสื่อมวลชนมาวิจารณ์กัน ในห้องเรียน
4. ให้นักเรียน ไปรวบรวมแนวคิดและคำนิยมที่ปรากฏในละครหรือ เรื่องสั้นนิยาย ในสื่อมวลชนมาเสนอ ในชั้นเรียน
5. ให้ไปศึกษามติวิจารณ์วรรณกรรมต่าง ๆ ในสื่อมวลชนแล้วมาแสดงความคิดเห็นอภิปรายร่วมกัน
6. ให้นำวรรณกรรมที่ตนชื่นชอบที่เสนอผ่านสื่อมวลชนมาเสนอ แล้วให้เหตุผลที่คนชอบ

7. ให้นักเรียนสะสมภาพในสื่อมวลชนที่เกี่ยวกับวรรณคดีมา เสนอหรือจัดป้ายนิเทศ

8. ให้นักเรียนหาถ้อยคำสำนวนจากในสื่อมวลชนที่แสดงเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีมา

พิจารณาความหมายที่ถูกต้อง

งานวิจัยในประเทศ

ศิริเรก พรสีมา (2518 : 35-38) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้วิทยุโรงเรียนของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ ในการใช้รายการวิทยุโรงเรียนประกอบการสอนของโรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยเสนอต่อครูวิทยุโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานวิทยุโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูวิทยุโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 304 คน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ คือ ครูวิทยุโรงเรียนไม่มีเวลาเพียงพอในการเตรียมตัว และเตรียมอุปกรณ์การสอน ไม่สามารถใช้อุปกรณ์การสอนได้ครบตามที่คู่มือครูเสนอแนะ และมีเครื่องรับวิทยุไม่เพียงพอ ครูวิทยุโรงเรียนต้องการอุปกรณ์และเครื่องรับวิทยุให้เพียงพอ ต้องการลดชั่วโมงสอนให้น้อยลง และเห็นว่าการสอนโดยใช้รายการวิทยุโรงเรียนให้ผลดีปานกลาง

ไพบุลย์ ถิ่นมณี (2518 : 63-66) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการรายการโทรทัศน์ สำหรับการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อสำรวจความต้องการ ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการชมรายการโทรทัศน์ การจัดรายการโทรทัศน์ สำรวจปริมาณรายการโทรทัศน์ และเปรียบเทียบปริมาณความต้องการรายการโทรทัศน์ของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับปริมาณรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 5 (ขอนแก่น) โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 404 ชุด เพื่อสำรวจความต้องการ ความสนใจ ความคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย คือ ความต้องการรายการโทรทัศน์ที่ประชาชนต้องการมาก คือ รายการความรู้หรือสารคดี รายการข่าว และรายการบันเทิง ประชาชนให้ความคิดว่า ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระ และเวลาของรายการ วิธีการโฆษณา และการพูดของโฆษก รายการที่ออกอากาศมาน้อย คือ รายการบันเทิง ร้อยละ 65.70

รายการข่าวร้อยละ 19.44 และรายการความรู้หรือสารคดี ร้อยละ 14.86 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความต้องการรายการโทรทัศน์ของประชาชน กับค่าร้อยละของการที่ออกอากาศ มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

สมพงษ์ แดงคาด (2518 : 63-70) ได้สำรวจเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อสำรวจประเภทของรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศตามสถานีต่าง ๆ สำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อรายการโทรทัศน์ ศึกษาผลของโทรทัศน์ต่อพฤติกรรมของเด็กในด้านการศึกษา และบุคลิกภาพ สำรวจช่วงเวลารายการและสถานี และประมวลรายการที่มีประโยชน์ และมีคุณค่าแก่เด็ก โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังครูที่มีครอบครัว และบุตรแล้ว จำนวน 392 ชุด จากครูจำนวน 16 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยมีดังนี้ ประเภทของรายการแบ่งออกเป็นรายการบันเทิง และรายการที่ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง รายการที่ให้ความรู้และการศึกษาแก่เด็ก ควรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จะต้องพบในชีวิตประจำวันมากที่สุด อีกทั้งผู้ปกครองยังเห็นว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลในด้านการเลียนแบบหรือเอาอย่างมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมของเด็กทางด้านการศึกษา และบุคลิกภาพทำให้เด็กแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และทำให้การเรียนรู้ขึ้นอีกด้วย ช่วงเวลาที่เด็กและผู้ปกครองชมมากที่สุด คือ 18.00-21.00 น. สถานีโทรทัศน์ที่ชมมากที่สุด คือ ช่อง 9 รายการที่เด็กชอบมากที่สุด คือ รายการบันเทิง ส่วนผู้ปกครองชอบรายการบันเทิงและวิชาการ และยังเห็นว่ารายการที่มีประโยชน์สำหรับเด็กควรจัดให้ในรูปแบบของรายการบันเทิงที่สอดแทรกวิชาการ หรือความรู้ควบคู่กันไป

ศิรณา ทองเสวด (2518 : 70-77) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นของอาจารย์ และนักเรียนสาขาสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ความสนใจเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์และความเหมาะสมในปริมาณเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ ใช้ตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์ 68 คน และนักศึกษา 574 คน จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์และนักศึกษานักข่าวการเมือง บทความ และบทวิจารณ์มากที่สุด เพราะมีประโยชน์

คือการดำเนินชีวิตประจำวัน คือการเรียนการสอน ช่วยกระตุ้นให้มีความคิดริเริ่ม และเข้าใจ สังคมได้ดี ส่วนการโฆษณาสินค้า และแจ้งความทั่วไปของเอกชน หรือรัฐเกี่ยวกับธุรกิจ จะให้ประโยชน์ต่อการศึกษาในด้านให้ความรู้ทางเศรษฐกิจปานกลางเท่านั้น แต่มีประโยชน์มากเกี่ยวกับการได้รับความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางธุรกิจ ซึ่งมีผลให้รู้จักผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ คีรีชน แต่ก็ควร ให้น้อยลง ไม่ควรใช้ข้อความ และภาพที่มุ่งให้ความบันเทิง ส่อไปในทางลามกอนาจาร ทำลาย ศิลธรรม และวัฒนธรรม และควรจะเว้นการโฆษณาที่เกินความจริง

ในปีต่อมา คือ พ.ศ.2519 สุนันทา เสียงแจ้ว (2519: 89-94) ได้สำรวจ "ความต้องการรายการโทรทัศน์สำหรับการศึกษาของประชาชนในภาคใต้" โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อดูความต้องการ ความสนใจ ความคิดของประชาชนภาคใต้เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ช่อง 9 สุราษฎร์ธานี ช่อง 10 หาดใหญ่ และช่อง 11 ภูเก็ต เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุง ประชากรที่ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 422 คน และเป็นประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคใต้ ผล การสำรวจปรากฏว่า ประชาชนต้องการรายการโทรทัศน์ที่ให้สาระประโยชน์ต่อการศึกษาใน ปัจจุบันมาก และรายการโทรทัศน์ควรจะมีการปรับปรุงในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหา สาระของรายการควรปรับปรุงมากที่สุด รองลงมาที่ควรปรับปรุง ได้แก่ การพูดของโฆษก และ วิธีการโฆษณาในด้านการโฆษณาพบว่า เป็นรายการที่ประชาชนสนใจน้อยที่สุด และทำให้เกิด ความรำคาญ แม้จะมีประโยชน์บ้างคือ ทำให้รู้จักสินค้าคีรีชน แต่ก็ควรที่จะลดปริมาณให้น้อยลง

ในด้านโทรทัศน์ ภัทรภูรี ประยูรเกียรติ (2519: 102-107) ได้วิจัยเรื่อง "อิทธิพลของรายการโทรทัศน์ภาคห้วค่าต่อการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน กรุงเทพมหานคร" เพื่อสำรวจความสนใจและความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อรายการโทรทัศน์ และการอ่านหนังสือรวมทั้งลักษณะการชมรายการโทรทัศน์ และการอ่าน หนังสือ โดยพิจารณาอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อการอ่านหนังสือของนักเรียน และสิ่งที่ เป็นอุปสรรคต่อการอ่านหนังสือของนักเรียนด้วย โดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชายหญิงระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น มีการศึกษา 2518 ทั้งในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพ มหานคร จำนวน 900 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบ รายการโทรทัศน์ประเภทให้ความรู้ ความคิด รายการบันเทิงที่นักเรียนชอบมาก คือ ภาพยนตร์

ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ต่อการเรียนการสอน ช่วยกระตุ้นให้มีความคิดริเริ่ม และเข้าใจ สังคมได้ดี ส่วนการโฆษณาสินค้า และแจ้งความทั่วไปของเอกชน หรือรัฐเกี่ยวกับธุรกิจ จะให้ประโยชน์ต่อการศึกษาในด้านให้ความรู้ทางเศรษฐกิจปานกลางเท่านั้น แต่มีประโยชน์มากเกี่ยวกับการได้รู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางธุรกิจ ซึ่งมีผลให้รู้จักผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ คีขึ้น แต่ก็ควร ให้น้อยลง ไม่ควรใช้ข้อความ และภาพที่มุ่งให้ความบันเทิง ส่อไปในทางลามกอนาจาร ทำลาย ศีลธรรม และวัฒนธรรม และควรจะเว้นการโฆษณาที่เกินความจริง

ในปีต่อมา คือ พ.ศ.2519 สุนันทา เสียงแจ้ว (2519: 89-94) ได้สำรวจ "ความต้องการรายการโทรทัศน์สำหรับการศึกษาของประชาชนในภาคใต้" โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อดูความต้องการ ความสนใจ ความคิดของประชาชนภาคใต้เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ช่อง 9 สุราษฎร์ธานี ช่อง 10 หาดใหญ่ และช่อง 11 ภูเก็ต เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุง ประชากรที่ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 422 คน และเป็นประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคใต้ ผล การสำรวจปรากฏว่า ประชาชนต้องการรายการโทรทัศน์ที่ให้สาระประโยชน์ต่อการศึกษาใน ปัจจุบันมาก และรายการโทรทัศน์ควรจะมีการปรับปรุงในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหา สาระของรายการควรปรับปรุงมากที่สุด รองลงมาที่ควรปรับปรุง ได้แก่ การพูดของโฆษก และ วิธีการโฆษณาในด้านการโฆษณาพบว่า เป็นรายการที่ประชาชนสนใจน้อยที่สุด และทำให้เกิด ความรำคาญ แม้จะมีประโยชน์บ้างคือ ทำให้รู้จักสินค้าดีขึ้น แต่ก็ควรลดปริมาณให้น้อยลง

ในด้านโทรทัศน์ ภัทรภวี ประยูรเกียรติ (2519: 102-107) ได้วิจัยเรื่อง "อิทธิพลของรายการโทรทัศน์ภาคห้วค่าต่อการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน กรุงเทพมหานคร" เพื่อสำรวจความสนใจและความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อรายการโทรทัศน์ และการอ่านหนังสือรวมทั้งลักษณะการชมรายการโทรทัศน์ และการอ่าน หนังสือ โดยพิจารณาอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อการอ่านหนังสือของนักเรียน และสิ่งที่ เป็นอุปสรรคต่อการอ่านหนังสือของนักเรียนด้วย โดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชายหญิงระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2518 ทั้งในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพ มหานคร จำนวน 900 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบ รายการโทรทัศน์ประเภทให้ความรู้ ความคิด รายการบันเทิงที่นักเรียนชอบมาก คือ ภาพยนตร์

ตะวันตก ภาพยนตร์การ์ตูน เพลงหรือดนตรีสากล สำหรับอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อการอ่านของนักเรียนนั้น นักเรียนมีความเห็นว่า รายการคอมพิวเตอร์ ข่าว สารคดี และรายการบันเทิงมีส่วนทำให้อ่านหนังสือเพิ่มขึ้น การโฆษณามากเกินไปทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายรายการโทรทัศน์

ฉัตรชัย ยังพลขันธ์ (2520: 82-86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในกรุงเทพมหานคร" ความมุ่งหมายในการวิจัย คือ เพื่อสำรวจค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รูปแบบของรายการที่มีคุณภาพ สัดส่วนของรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เมื่อเทียบกับรายการความรู้ทั่วไป รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนใจ ความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ค่าเนิ่นการโดยวิธีสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และฝ่ายเทคนิค ของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 สถานี สัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยตรง รวมทั้งสร้างแบบสอบถาม ใช้กับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียน นิสิต-นักศึกษาและประชาชน จำนวน 550 คน ผลปรากฏดังนี้ จากการสัมภาษณ์การผลิตรายการควรมีงบประมาณค่าใช้จ่ายมากกว่านี้ การใช้แถบบันทึกภาพ (Video Tape) มีความจำเป็นสำหรับการผลิต ลักษณะรายการควรจัดในรูปละคร และมีลำดับประกอบการอธิบายบ้าง และจำนวนรายการที่มีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับรายการอื่น ส่วนจากแบบสอบถามสรุปได้ว่า ช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์ คือ เวลา 18.00-21.00 น. รายการที่มีคนสนใจมากที่สุดคือ รายการที่ให้ความเพลิดเพลินและเป็นการพักผ่อนด้วย

ในปี พ.ศ.2521 ศิวะพร สุคนธ์พงษ์ (2521: 90-93) ได้วิเคราะห์บทบาทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการใช้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดูว่า การใช้ภาษาไทยของสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะนำผลดีหรือผลเสียมาสู่นักเรียนตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาของนักเรียนอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและนำไปใช้สอบถามความเห็นจากนักเรียนชาย 240 คน และนักเรียนหญิง 270 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา 5 แห่ง สังกัดกรมอาชีวศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 5 แห่ง และโรงเรียนสาธิต 1 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ นำทั้งผลดีและผลเสียมาสู่นักเรียน ผลดีคือ ช่วยส่งเสริมการใช้ภาษาไทยในด้านต่าง ๆ ผลเสียคือ นักเรียนนิยมใช้คำสแลง หรือสร้างแบบแผนคำและสำนวนขึ้นมาใหม่ ทำให้ภาษารับผิด

2. ครูส่วนใหญ่ไม่เคยนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาใช้ประกอบการเรียนการสอน

3. การใช้ภาษาของสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีบทบาทในกวดส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

4. การได้ฟังและเห็นการใช้ภาษาของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้นักเรียนเกิดความเคยชินและรับเอาคำ สำนวน ประโยค ตลอดจนลักษณะการแบ่งวรรคตอนมาใช้ในชีวิตประจำวัน

สุรียะประภา ตรีเวช (2523: 88-91) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการโฆษณา" เพื่อศึกษา เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชายและหญิง เกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการโฆษณา และเหตุผลของการเลือกภาษาโฆษณาแต่ละประโยค โดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชายและหญิง จำนวน 620 คน จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในเขตกรุงเทพมหานคร นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคำร้อยละ และค่ามัชฌิม เลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าซี ผลการวิจัยสรุปว่า นักเรียนมีความเห็นว่า รายการโฆษณามีอิทธิพลต่อนักเรียนในด้านทำให้เกิดการเลียนแบบการใช้ภาษาโฆษณา และภาษาโฆษณามีลักษณะเหมาะที่จะใช้ เป็นภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน มักใช้คำพูดหรือข้อความที่เกินจริง และมีการสร้างสำนวนที่คิดไปจากแบบแผนเดิม ภาษาโฆษณาที่เหมาะสมนั้น นักเรียนเห็นว่า เพราะใช้คำคล้องจอง รองลงมาคือใช้ถ้อยคำที่มีความหมายดีและใช้ถ้อยคำสำนวนที่ดึงดูดความสนใจ ส่วนเหตุผลที่ว่าภาษาโฆษณาไม่เหมาะสม เพราะใช้คำพูดหรือข้อความที่เกินความจริงมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้ภาษาที่ฟังแล้วไม่เข้าใจความหมาย ใช้คำกำกวม คลุมเครือ และใช้คำหรือสำนวนผิดหลักภาษา

คลฤดี ยั่งยืน (2524: 83-86) ได้ศึกษา "ความต้องการของเยาวชนที่มีต่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาออกโรงเรียน ภาคกลางวัน" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อสำรวจความต้องการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาออกโรงเรียนภาคกลางวันของเยาวชน ประเภทและรูปแบบของรายการโทรทัศน์ แนวโน้มในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

นอกโรงเรียนภาคกลางวัน และเป็นแนวทางในการจัดรายการดังกล่าว ดำเนินการวิจัยโดยวิธี
สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตรายการโทรทัศน์ทั้ง 4 สถานี และส่งแบบสอบถามไปยังเยาวชน
อายุ 10-18 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร รวม 500 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ปริมาณรายการ
โทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอกับความต้องการ เยาวชนมีความต้องการให้
รายการมีความยาวประมาณ 1 ชั่วโมง โดยเนื้อหาสาระ ควรเป็นความรู้ที่นำไปสัมพันธ์กับ
บทเรียนได้ และความรู้ที่ชอบมาก คือ ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และรายการที่ควรจัดคือ
การถาม-ตอบปัญหา ส่วนผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ มีความคิดเห็นว่า รายการที่จะจัด คือ รายการ
สำหรับเด็กและเยาวชน และสำหรับแม่บ้าน และผู้วิจัยเห็นว่าทุกสถานีได้พยายามที่จะส่งเสริม
รายการนี้เพื่อช่วยส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน และเยาวชน ให้ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ปาริชาติ พุดน้อย (2525: 68-69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครู
ภาษาไทยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน ที่มีต่อการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทย
เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน ที่มีต่อการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพ-
มหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถาม 1 ชุด ถามครูภาษาไทย จำนวน 186 คน จากโรงเรียน
รัฐบาล 15 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ ครูภาษาไทยเห็นว่าสื่อมวลชนช่วยส่งเสริมการใช้
ภาษาไทยของนักเรียนในด้านการฟัง อ่าน พูด และเขียน ในระดับปานกลาง เกี่ยวกับด้านการ
ฟัง ส่งเสริมความคิดเห็นใหม่ ๆ จากการฟังข่าวสาร บทความ และความรู้ที่อยู่ในระดับมาก
สื่อมวลชนช่วยส่งเสริมในด้านการฟัง พูด และอ่านของนักเรียน ทำให้เห็นตัวอย่างการใช้ภาษา
ทั้งที่ดีและไม่ดี แบบอย่างศิลปะการอ่านชนิดต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ทั้งยังช่วยส่งเสริมในด้
การออกเสียง ร, ล และอักษรควบกล้ำอยู่ในระดับมาก ส่วนการส่งเสริมการเขียนสำนวนที่
เหมาะสม การใช้คำสแลง คำพุ่มเพื่อย และภาษากำกวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ครู
ภาษาไทยมีความเห็นว่า สื่อมวลชนมีประโยชน์อยู่ในระดับมาก ผลงานวิจัยนี้พบว่า นอกจากสื่อ-
มวลชนมีส่วนช่วยปรับปรุงบุคลิกภาพ เยาวชนด้านการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องแล้ว ยังเป็นประโยชน์
ต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพราะทำให้ให้นักเรียน เป็นผู้สนใจข่าวสารใหม่ ๆ ซึ่งเท่ากับ
เป็นผู้มีความรู้ด้านสังคมศาสตร์ทุกแขนงอีกด้วย

บำรุง สุขพรรณ (2526: 203-206) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ และปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อเยาวชนไทย" โดยศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดส่วนกลาง กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 104 โรงเรียน เก็บตัวอย่างนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับ ม.4-ม.6 จำนวนแบบสอบถาม 1000 ฉบับ และนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับค่านิยม และคุณธรรม จากสื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ มากที่สุด ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ และสิ่งพิมพ์น้อย
2. ค่านิยม พื้นฐาน และคุณธรรม นักเรียนนำไปใช้มากที่สุด คือ การแสดงความรักชาติ และเทิดทูนศาสนา และพระมหากษัตริย์ รองลงมาคือ ค่านิยมที่เกี่ยวกับการพึ่งตนเอง การขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ การประหยัดและการออม การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมายและการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
3. นักเรียนจะจัดกิจกรรม และนิทรรศการเพื่อเผยแพร่คุณธรรม และค่านิยมพื้นฐานในโรงเรียนอย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง ทั้งในโอกาสวันสำคัญของทางราชการและวันสำคัญทางศาสนา ส่วนการเผยแพร่ความรู้นั้น ส่วนใหญ่นักเรียนจะเผยแพร่แก่เพื่อน ๆ ในโรงเรียนและญาติในครอบครัว
4. ความถี่ในการรับข่าวสารด้านค่านิยม และคุณธรรม ส่วนใหญ่นักเรียนจะได้รับข่าวสารทุกวันจากวิทยุและโทรทัศน์ ส่วนเนื้อหาของสื่อมวลชนนี้ นักเรียนขอให้เพิ่มเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันมีน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับวิธีการเผยแพร่นั้น นักเรียนขอให้ใช้รูปแบบในการเผยแพร่คุณธรรม ให้ใช้ความรู้สึกลับันแข็งมากที่สุด ใช้ประเภทเพลงลูกทุ่ง และใช้รายการแสดงประกอบ
5. นักเรียนขอให้รัฐบาลกำหนดนโยบายการใช้สื่อมวลชนที่แน่นอนและมากขึ้น ให้มีการตรวจคัดกรองเนื้อหา โดยต้องเนื้อหาดี ใช้ข้อความและภาษาง่าย ๆ แทรกคำภีรคติ คำสอน ไว้ในภาพยนตร์ การ์ตูนและภาพยนตร์บันเทิง และให้มีการประกาศสุภาพคติ คำขวัญเกี่ยวกับค่านิยมทางสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ทุกแห่งเป็นประจำทุกชั่วโมง ในช่วงเวลาที่เปลี่ยนรายการด้วย

วรรณวิ อุดมสวัสดิ์ (2527: 61-65) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาข้อบกพร่องในการใช้ภาษาของการเสนอข่าวทางโทรทัศน์" เพื่อศึกษาข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยของการเสนอข่าวทางโทรทัศน์ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารการรายงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ทั้งหมดตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง มิถุนายน 2525 สร้างเกณฑ์วิเคราะห์แล้วจึงบันทึกข้อบกพร่องผลการวิจัยพบว่า การเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 มีความบกพร่องทางด้านการใช้คำ สำนวนหรือข้อความและความบกพร่องทางด้านการวางตำแหน่งคำ หรือกลุ่มคำมากที่สุด

ชฎา เปรมโยธิน (2527: 25-27) ได้วิจัยเรื่อง "หนังสือพิมพ์รายวันกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน : ศึกษาเชิงวิเคราะห์เนื้อหาเฉพาะหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน" มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวัน 10 ฉบับ โดยศึกษาเนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันทั้งสิ้น 395 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการเสนอเนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 10 ชื่อฉบับ มีความหลากหลายมากหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่ เน้นการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมด้านความมีลึกลับดูพิศดาร เฉลี่ยประมาณ ฉบับละ 1-2 ครั้ง ลักษณะการใช้ภาษาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดี เข้าใจง่าย

วันทณีย์ ฤทธิคุปต์ (2528: 98-112) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูภาษาไทยและนักเรียนเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่มีผลต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่มีผลต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทยจำนวน 90 คน นักเรียนจำนวน 615 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ผลการวิจัยพบว่า ครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่า รายการโทรทัศน์มีทั้งผลดีและผลเสียปานกลางต่อการเรียนภาษาไทย และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียนเห็นว่าไม่แตกต่างกัน ครูเห็นว่ารายการโทรทัศน์ให้ความรู้ ด้านการฟัง การอ่าน การเขียนปานกลาง ให้ความรู้ด้านการพูดมาก นักเรียนเห็นว่าด้านการอ่าน เขียน เหมือนครู แต่ด้านการฟังการพูดให้ความรู้มาก และให้ความรู้ทางด้านหลักภาษาและวรรณคดีปานกลาง ทั้งยังช่วยเพิ่มพูนทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนปานกลาง นักเรียนก็มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน

ศาสตราจารย์ จิตนะ (2528: 81-89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้สื่อมวลชนในการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9" เพื่อศึกษาประเภทของสื่อมวลชนที่ครูนำมาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา 9 ความคิดเห็นของครูและนักเรียน ใช้แบบสอบถามส่งถึงครู อาจารย์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนรัฐบาล เขตการศึกษา 9 จำนวนครู 80 คน นักเรียน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์และนักเรียนยอมรับว่าใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และสื่อมวลชนอื่น ๆ สอนวิชาสังคมในระดับนาน ๆ ครั้ง เป็นส่วนใหญ่ สื่อประเภทหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ ส่วนใหญ่ใช้สอนบ่อยครั้ง ครูอาจารย์และนักเรียนเห็นว่าได้รับประโยชน์จากการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะภาพยนตร์ประเภทวิชาการสารคดี หนังสือพิมพ์ให้ความรู้ในระดับมาก เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ใช้ประกอบการสอนสังคมได้ดีมาก ส่วนปัญหาในการนำสื่อมวลชนมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมนั้นมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ควรส่งเสริมให้มีการนำสื่อมวลชนไปใช้ในการเรียนการสอนให้มากขึ้นไม่ว่าวิชาใด ๆ ก็ตาม

อกุล หุตางกูร (2529: 99-112) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีต่อการศึกษานักเรียนเตรียมทหาร ตามความคิดเห็นของตนเอง" เพื่อให้ทราบความคิดเห็น ความสนใจของนักเรียนเตรียมทหารที่มีต่อเนื้อหาต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน อิทธิพลที่มีต่อการศึกษาค้นคว้าตามความคิดเห็นของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานด้านวิชาการต่อไป ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเตรียมทหารส่วนมากอ่านหนังสือพิมพ์สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง เวลาอ่านไม่แน่นอน เพื่อให้ทันเหตุการณ์ ความบันเทิงและใช้ในการสนทนา และเห็นว่าหนังสือพิมพ์ให้ผลดี เป็นประโยชน์ช่วยให้มีความรู้กว้างขวาง ผลเสียทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดี กังวลใจ ได้รับความรู้ทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทั่วรอบตัวดี ได้รับความรู้ที่เป็นอิทธิพลต่อการเรียนในเรื่องข่าวและความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ความคิดเห็นของนักเรียนเตรียมทหารทั้งสามเหล่าไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยในต่างประเทศ

คาร์ล เออร์วิน บราวซ์ (Carl Irwin Brahce 1969: 601) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of Mass Communication Media Influence Upon the Adult Learner-Implication for Programming" (การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อ

นักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่-การใช้สำหรับโปรแกรมการสอน) เพื่อทำการศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อนักศึกษาผู้ใหญ่ชายหญิง ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หากความสัมพันธ์ของวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นสื่อการเรียน โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากตัวอย่างประชากร 511 คน ผลการวิจัยพบว่า แม้โทรทัศน์ และวิทยุจะมีอิทธิพลมากแต่นักศึกษาผู้ใหญ่ก็ยังให้ความเชื่อถือสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ) มากกว่า เพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการ นักศึกษาให้ความสนใจต่อข้อมูลที่ได้รับ สื่อมวลชนให้ประโยชน์ในทางบวกคือทำให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ที่ศึกษาอยู่จากการศึกษาสื่อมวลชนซึ่งมีประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ "ข่าว" พบว่านักศึกษาเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากข่าว และข้อมูลที่สำคัญจากสื่อมวลชนมากกว่าผู้คนทั่วไป การบริการจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ ได้รับการกล่าวถึงมากกว่าการบริการจากหน่วยบริการ การศึกษาผู้ใหญ่ หน่วยบริการข้อมูลระดับอาชีพ หรือแหล่งที่เลือกสรรแล้วอื่น ๆ ทั้งนี้จะพบว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่สนองความต้องการอันเจาะจงได้ สื่อมวลชนช่วยให้เกิดความสัมพันธ์แก่นักศึกษาผู้ใหญ่ในทางบวก โดยใช้เป็นแหล่งหาความรู้ในวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ โดยการใช้เวลาว่างทำกิจกรรมนั้น

เอ็ดวิน ชาร์ล สโตรเอ็คเคอร์ (Edwin Charles Strohecker 1969: 3964-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวารสารที่มีคุณค่าในเชิงวรรณกรรมสำหรับเยาวชนอเมริกัน จาก ค.ศ.1789-ค.ศ.1826 เพื่อรวบรวมรายชื่อวารสารที่มีคุณค่าในเชิงวรรณกรรม สำหรับเยาวชนที่พิมพ์ในสหรัฐอเมริกา จากปี ค.ศ.1789 ถึงปี ค.ศ.1826 และนำวารสารมาวิเคราะห์ในแง่ประวัติและคุณค่าทางวรรณกรรม วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ศึกษาวารสารสำหรับเยาวชนย้อนหลังด้วยวิธีที่สำรวจลักษณะต่าง ๆ ของวารสาร ตอนที่ 2 พิจารณาลักษณะภายในของวารสารแต่ละฉบับ ตอนที่ 3 เน้นภาคผนวกรายชื่อวารสารบรรณาธิการ สำนักพิมพ์ และอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า วารสารที่มีคุณค่าในเชิงวรรณกรรมสำหรับเยาวชนอเมริกันตอนต้นศตวรรษที่ 19 สะท้อนให้เห็นพัฒนาการที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก แนวโน้มของวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ได้เปลี่ยนจากสิ่งสอนอบรมโดยตรง มาเป็นการเสนอเรื่องบันเทิงคดี แทรกคดี ประการที่สอง วรรณกรรมสำหรับเยาวชนเริ่มมีคุณภาพดีขึ้น และนักเรียนที่มีชื่อเสียงหลายคนได้เขียนเรื่องลงในวารสาร ประการที่สาม เด็กชอบอ่านวารสารซึ่งนับว่าเป็นการขยายขอบเขตของการอ่านนอกเหนือไปจากตำราเรียน และผู้ปกครองก็เต็มใจยอมรับวารสาร ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยสร้างนิสัยให้เยาวชนรักการอ่านมากขึ้น

เออร์เนสต์ ซีซิล มอร์แกน (Ernest Cecil Morgan 1972: 5727-A) ได้ทำ
 การวิจัยเกี่ยวกับแบบแผนการอ่านหนังสือพิมพ์ของกลุ่มประชากรต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา โดย
 วิธีการสัมภาษณ์ประชากรที่สุ่มมาจากจำนวน 2326 คน ซึ่งเป็นผู้เคยอ่านหนังสือพิมพ์รายวันใน
 ชุมชนของตนเองมาแล้วก่อนถูกสัมภาษณ์ 1 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของกลุ่มประชากร
 มีความแตกต่างในเรื่องแบบแผนของการอ่านอย่างเด่นชัด เช่น ชายกับหญิงคนที่มีอายุมากที่สุด
 กับคนที่มีอายุน้อยที่สุด คนที่มีการศึกษาสูงสุดกับคนที่มีการศึกษาค่ำที่สุด คนที่แต่งงานแล้วกับคน
 โสด คนที่ทำงานเต็มเวลาในหนึ่งวันกับคนที่ทำงานบางเวลา และคนที่ประกอบอาชีพกับคนที่ไม่ได้
 ประกอบอาชีพ ในการเลือกอ่านบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทและ
 สถานภาพของผู้อ่าน เช่น พื้นฐานทางครอบครัว เพศ การศึกษา สถานภาพการสมรส สภาพแวดล้อม
 การทำงาน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพิจารณาเลือกอ่านบทบรรณาธิการของแต่ละบุคคล ส่วน
 เนื้อหาของข่าวที่มีจำกัดไม่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเลือกอ่านของผู้อ่านแต่อย่างใด

ไมค์คัล บ่าอิสสา (Mikak Baissa 1982: 2820-A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง
 "Radio Ethiopia: Broadcasting in a Multi-Ethnic Society 1928-1974"
 (วิทยุกระจายเสียงแห่งเอธิโอเปีย : การกระจายเสียงในสังคมที่มีชนหลายเผ่าพันธุ์ ตั้งแต่ปี
 1928-1974) ซึ่งเป็นการศึกษาถึงการกระจายเสียงในสังคมที่มีผู้คนหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ใน
 ประเทศเอธิโอเปีย ได้สรุปว่า สถานีวิทยุแห่งเอธิโอเปีย ได้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริม
 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านวัฒนธรรม และภาษาเพื่อการสร้างชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียว
 กัน โดยใช้สื่อที่เป็นภาษาเดียวกัน นั่นคือภาษา แอมฮาริค (Amharic) จากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า
 ในประเทศที่สื่อมวลชนต่าง ๆ ยังไม่มีบทบาทมากนัก นับว่าสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจาย
 เสียงมีอิทธิพลสูงในทางสังคม โดยสามารถใช้สื่อทางภาษาให้เป็นประโยชน์ในการรวมชาติได้
 จึงนับว่าวิทยุกระจายเสียงมีอิทธิพลต่อการรวมความคิดของคนในชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

แคทที เครนดัล ควิอะเทค (Kathy Krendl Kwiatek 1982: 3148-A) ได้ทำ
 การศึกษาเรื่อง "Television as Entertainer and as Educator: Processing
 and Reconstructing Narrative Content" (โทรทัศน์ในฐานะเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิง
 และในฐานะเป็นสิ่งที่ให้การศึกษา : ขบวนการและการสร้างเนื้อหาของโทรทัศน์) เพื่อสำรวจ
 ธรรมชาติของการตอบสนองต่อเนื้อหาของรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับเรื่องการจัด และการสร้าง
 สิ่งเร้าที่บันทึกภาพโทรทัศน์เอาไว้ โดยทำการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่กำหนดให้ ตัวอย่าง
 ประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้น 5 จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ให้ชมรายการภายใน 15

นาที่ และให้ตอบคำถามลักษณะเปิด (Open-ended) ในภายหลัง เกณฑ์ในการวัดผลนั้นประเมิน ทั้งความจำทั่วไป และความเข้าใจระดับลึกซึ้ง ปรากฏว่าตัวแปรอิสระไม่มีผลต่อความจำระดับ พื้นฐาน แต่มีผลต่อการเรียนรู้และกระบวนการที่ลึกซึ้งลงไป การจัดเนื้อหาวิชาทำให้เกิดความ แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างกลุ่ม จากการวิเคราะห์ต่อไปเกี่ยวกับการเพิ่มรูปแบบ การนำเสนอ สถานการณ์ที่ได้รับ และการประเมินลักษณะรายบุคคล ทำให้พบว่ารายการโทรทัศน์ไม่ได้ ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ มากนัก แต่พบว่าการวิเคราะห์รูปแบบจาก ปฏิกริยาจากการประเมินรายบุคคล และสถานที่รับรู้นั้นแสดงให้เห็นความสำคัญว่า รายการ โทรทัศน์สามารถช่วยทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจใน เนื้อหาสาระมากขึ้น จึงสรุปได้ว่า นักวิจัย เริ่มเห็นความสำคัญว่า รายการโทรทัศน์มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางด้าน เนื้อหาสาระมากกว่า ที่จะให้ผลทางด้าน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

เจมส์ ไซมัส แมคกราธ (James Thomas MC.Grath, 1982: 3845-A) ได้วิจัย เกี่ยวกับเรื่อง "การศึกษาความตระหนักของผู้ปกครองถึงการใช้โทรทัศน์และอิทธิพลของโทรทัศน์ ที่มีต่อนักเรียนระดับประถมศึกษา" เพื่อศึกษาว่าผู้ปกครองของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาของ โรงเรียนใน 3 ตำบลของเมืองแมสซาชูเซตส์ ได้แก่ สโตนแฮม (Stoneham) คิงสตัน (Kingston) และโฮปเดล (Hopedale) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครอง ตระหนักถึงอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กและยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลาที่เด็กใช้ในการชม โทรทัศน์และอิทธิพลทั่วไปของโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก และยอมรับว่าพ่อแม่ควรควบคุมดูแลลูกของตน เกี่ยวกับนิสัยการดูโทรทัศน์ และผู้ปกครองควรมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในปกครองของตนในการชม รายการต่าง ๆ

มาริลิน รุธ โอลสัน (Marilyn Ruth Olson, 1984: 342-A) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "A Study of the Uses of the Daily Newspaper in the Curriculum of Elementary and Secondary Schools (Current Events, Curriculum Model Mass Media, Methodology)" (การศึกษาการใช้หนังสือพิมพ์รายวันในหลักสูตรของโรงเรียน ประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา (เหตุการณ์ปัจจุบัน รูปแบบของหลักสูตร สื่อมวลชน และ วิธีการ)) เพื่อศึกษาการใช้หนังสือพิมพ์รายวันในหลักสูตรของโรงเรียนระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษาใน 4 หัวข้อ คือ 1. ใครเป็นผู้ใช้หนังสือ 2. เวลาและปริมาณของหนังสือพิมพ์ที่ ถูกใช้ 3. หนังสือพิมพ์ถูกใช้อย่างไร 4. เหตุผลที่ใช้หนังสือพิมพ์ (ทำไมจึงใช้) สรุปผล

การวิจัยพบว่า ครูทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาใช้หนังสือพิมพ์ในการสอน เป็นครูที่อยู่ในเขตในเมืองและชนบท การศึกษาพบว่าครูส่วนมากใช้หนังสือพิมพ์เฉพาะบางคอลัมน์ และไม่ได้ใช้ตลอดที่มีการสอน มี 10 คนที่ครูใช้ฉบับเดียวตลอดไป ความคั่งของครูและวิธีการใช้หนังสือพิมพ์จะแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นของครูแต่ละคน ครูให้ความเห็นว่า กิจกรรมหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อหนังสือพิมพ์ แต่จากการศึกษาพบว่าสามารถนำมาใช้เป็นคำราหรืออุปกรณ์ประกอบการสอนได้ เสนอเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้ได้ ครูยังเห็นอีกว่าเป้าหมายสำคัญของการใช้หนังสือพิมพ์ ก็คือ เพื่อการพัฒนาทักษะ และยิ่งระบุว่าได้ผลดีที่สุดในการศึกษาทางหนังสือการพัฒนาปรับปรุง ความรู้ และเจตคติให้ดีขึ้น ครูเหล่านี้ได้อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำและ เห็นว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่จะใช้เพื่อการศึกษาได้ดี จำนวน 83 คนของครูทั้งหมด จะมีความเชื่อมั่นในการใช้หนังสือพิมพ์น้อยลง ถ้าเขาไม่มีอิสระในการเลือกหนังสือพิมพ์

ดอนน่า แอล คิง (Donna L. King 1984: 2179-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Development of A Newspaper-Based Supplemental Reading Program" (การพัฒนาโครงการการสอนอ่านเพิ่มเติมโดยใช้หนังสือพิมพ์ช่วย) การใช้หนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อการสอนด้านการสอนอ่าน การสอนคำศัพท์ และทักษะความเข้าใจ เพื่อสร้างแบบเรียนเสริมการอ่านโดยอาศัยหนังสือพิมพ์ 4 เพื่อประเมินผลของแบบเรียนที่สร้างขึ้นในด้านการอ่าน คำศัพท์และความเข้าใจของนักเรียนระดับ 5 และเพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านเจตคติและความสนใจของนักเรียนและครูในการใช้แบบเรียนนี้ ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนชอบแบบเรียนเสริมการอ่านโดยอาศัยหนังสือพิมพ์มากกว่าแบบเรียนแบบปกติ และครูเห็นว่าแบบเรียนเสริมการเรียนที่สร้างขึ้น จัดลำดับได้ดี ใช้ง่าย และมีแรงจูงใจ

รอยลี จิลลิส (Roy Lee Gillis 1984: 340-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Use of Newspapers for Teaching Language Arts and Reading" (การใช้หนังสือพิมพ์สำหรับสอนภาษาและการอ่าน) หนังสือพิมพ์ในการสอนศิลปะทางภาษาและการอ่าน ผลสัมฤทธิ์ในด้านศิลปะทางภาษาและการอ่านจะเพิ่มหรือไม่ ถ้านักเรียนได้ใช้หนังสือพิมพ์ในการศึกษาของเขา ผลการวิจัยพบว่า ในด้านทักษะทางภาษา การสะกดคำ ทักษะในการเขียน และในด้านความเข้าใจในการอ่าน นักเรียนที่ใช้หนังสือพิมพ์ร่วมในการศึกษาสามารถทำคะแนนได้สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้หนังสือพิมพ์ร่วมในการศึกษา

รัตนา มี คาปาลี (Ratna B. Kapali 1987: 1775-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Feasibility of the Use of Instructional Television in Nepalese Education" (ความเป็นไปได้ในการใช้โทรทัศน์เพื่อการสอนในการศึกษาประเทศเนปาล) ศึกษาถึงการใช้โทรทัศน์เพื่อการสอนในประเทศเนปาล โดยใช้แบบสอบถามถามถึงทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ชาวเนปาลมีทัศนคติที่ดีมากต่อการใช้โทรทัศน์เพื่อการสอน ผู้นำทางการศึกษาของเนปาลรู้สึกว่าการสอนสามารถช่วยทางด้านการศึกษาได้เป็นอย่างดี ควรจัดสร้างขึ้นเพื่อช่วยในการพัฒนาประเทศทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โทรทัศน์เพื่อการสอน (I.T.V) จึงมีความสำคัญมาก รัฐบาลควรให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านรูปแบบการผลิตและการเผยแพร่รายการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย